

Universitat de Lleida

Salubritat i salut pública a la Lleida baix medieval: la gestió dels espais públics, la pobresa i els hospitals

Guillem Roca Cabau

<http://hdl.handle.net/10803/459295>

Salubritat i salut pública a la Lleida baix medieval: la gestió dels espais públics, la pobresa i els hospitals està subjecte a una llicència de [Reconeixement 4.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

(c) 2017, Guillem Roca Cabau

Apèndix documental

En aquest apartat hem afegit una selecció dels documents utilitzats durant la recerca. Primerament hi ha un seguit de privilegis provinents del Llibre Verd Petit i també alguns dels recopilats per Joan Josep de Casanoves, catedràtic de l'Estudi General de Lleida, en el Llibre Verd Gran durant el segle XVII; tot seguit hem transcrit alguns dels processos dels Llibres de Crims mencionats durant les pàgines anteriors, la gran majoria no estan transcrits íntegrament i les parts eliminades s'assenyalen amb el símbol: (...). També hem cregut pertinent transcriure els inventaris dels hospitals lleidatans efectuats el 1447 durant el procés d'unificació d'aquests centres per a la creació de l'Hospital General de Santa Maria; és la primera vegada que es menciona aquesta documentació i pot resultar útil per a futures investigacions. Igualment, provinent del mateix volum documental, hem cregut oportú afegir en aquest apartat els testaments de Pere Serra i Guillem Vidal, ambdós fundadors d'hospitals durant la segona meitat del segle XIV i fins ara desconeguts. Actualment estem elaborant una edició crítica d'aquests volum amb la resta de documents referents al procés d'unificació de l'Hospital General. Finalment, el darrer apartat, conté la còpia del privilegi que Innocenci IV va atorgar a l'Estudi General de Tolosa el 1245 permetent l'acollida d'estudiants pobres als hospitals; les despeses de la Pia Almoïna per l'any 1384 i la carta de Nicolau Clavell, comanador de l'Hospital del Sant Esperit de Lleida, dirigida al bisbe on rebutjava la incorporació del seu hospital al projecte de l'Hospital General.

Índex

Privilegis	433
Llibres de Crims	464
Inventaris Hospitals.....	505
Testaments.....	517
Altres	540

Privilegis

Document 1

13/06/1206 (Lleida)

Un grup de carnissers de Lleida reconeixen haver adquirit com a propi l'espai del maell que el rei Alfons el Cast va cedir a la ciutat a la zona del planell de l'església de Sant Vicens i, per aquest motiu, el tornen al pont i a la cosa pública de Lleida.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre verd petit, 1299-1413, reg. 1372, f. 118r-119r.

Instrumentum quod carniceria Ilerdensis faciat censum ponti

Notum sit cunctis hominibus quod ego Petrus de Clariusvallibus, Alegretus, Astrug, Raymundus de Fraga, Guillelmus Bile, Petrus de Ponte et Bernardus de Febrano, Pedro Navarre, Guillelmus de Morlans, Petrus d'Ondara, Rubeus de Clarisvallibus, Paillares, Johannes de Morlans [118v], Bernardus Carnicer, Navarre, Poncius Carnicer, Raymundus ninot, Bonaavir filie Bitira, R. de Baseylla et nepotes et R. filius Calvet, Raymundus de Villaplana, Guillelmus d'en Esteve, Pedro de Montearagone, Johannes Navarre, Petrus de Algerre, Arnaldus de Coçina, Berengarius de Oscha, Guillelmus de Ila, Egidius Carnicer, Petrus de Pooilach, Arnaldus de Cahors, Guillelmus de Cahors, Bertrandus Enego, carnifices per nos et per omnes successores nostros confitemur et in rei veritate cognoscimus nos iniuste adquisivisse et tenuisse illum locum qui dicitur carniceria cum tabulis ibi positis et cum eiusdem locis pertinentiis quem nos vel antecessores nostri adquisieramus a domino Ildfonso rege Aragonis bone memorie. Recognoscimus inquam nos iniuste adquisivisse tribus rationibus scilicet propter adquisicionem instrumenti libertatis quam dominis comes Barchinonensis civibus ilerdensibus comuniter dederat. Item quoniam locum predictum in quo quedam ecclesiam Sancti Vincenci, que erat ibi sita, cives comuniter emerent scilicet pro palmo aureum superius et inferius, et quia illa adquisitio cum servitute quam adquisieramus erat contra ius civitatis. Quapropter illum locum predictum [119r] absoluimus ac omnino inperpetum deffinimus Deo et ponti et rei publice ilerdensis ad omnes suas suorumque voluntates inperpetum faciendas sine aliqua retencione nostra et nostrorum sine melius et plenius dici vel intelligi potest ad eorum comodum et salvamentum.

Facta carta idus inuii anno incarnationis domini M CC VI. Sig+num Petri de Claris Vallibus, Sig+num Petri de Ponte, Sig+num Petri Bile, Sig+num Bernardi de Febrano, Sig+num Pedro Navarre, Sig+num Guillemi de Morlans, Sig+num Petri d'Ondara, Sig+num Rubei de Carervals, Sig+num Alegreti, Sig+num Astruch, Sig+num Raymundi de Fraga, Sig+num Paillares, Sig+num Dominici, Sig+num Iohannis de Morlans, Sig+num Bernardi Carnicer, Sig+num Navarre, Sig+num Raymundi de Villa Plana, Sig+num Guillemi den Esteve, Sig+num Petri de Monte Aragone, Sig+num Johanis Navarre, Sig+num Petri de Algerre, Sig+num Arnaldi de Cocina, Sig+num Berengarii de Oscha, Sig+num Guillemi de Ila,

Sig+num Egidi Carnicer, Sig+num Petri de Pooilach, Sig+num Arnaldi de Caorç, Sig+num Guillelmi de Caorç, Sig+num [...] carnificum qui hoc firmamus et concedimus. Sig+num Poncii carnicer, Sig+num [119v] Raymundi Ninot, Sig+num Bonavir filie Bitriani, Sig+num Raymundi de Baseilla, vinioris qui hoc firmamus et concedimus, Sig+num Dominici filii Ferrarii de Valencia Sig+num Raymundi filii Calveti de Valencia.

Sig+num Stephani de Marimundo, Sig+num Guillelmi Porqueti, Sig+num Hisarni de Tolosa, Sig+num Arnaldi de Valsegre, Sig+num Geraldi Clavelli iunioris, Sig+num Arnaldi de Vallebrera, Sig+num Petri de Podio Viridi, Sig+num Iohannis de Garrigis, Sig+num Stephani de ça Redorta, Sig+num Petri dez Quer, Sig+num Guillelmi Moliner, testes.

Iohanes de Ager scripsit et hoc Sig+num fecit cum supraddita Bonavir filie Bitria in ·IIII· linea et R. de Baseilla et nepotes et R. filius Calvet in eadem linea et rasis literes in XXV linea.

Document 2

13/06/1206 (Lleida)

Els batlles i governadors del pont i la peixera de Lleida amb el vistiplau dels cònsols de Lleida i del consell de la ciutat donen a cens el lloc denominat carnisseria a un seguit de carnisseres. L'espai està delimitat, d'una banda per la taula que era de Pere de Claravall fins a la casa que Guillem Porquet va donar com a dot de la seva filla i, per altra banda, de les escales de Pere de Porta Rege fins a les escales de casa d'en Guillem Porquet. S'estipula que s'han de pagar noranta morabatins d'or per la festa de Sant Joan amb la condició de tenir la ciutat ben abastida de carn i de peix i de no fer servir aquest espai per res més que no sigui maell i carnisseria.

A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre verd petit, 1299-1413, reg. 1372, f. 119v-121v.*

Instrumentum qualiter carniceria fuit ad censum data carnificibus

In Dei nomine notum sit cunctis hominibus quod ego Johannes de Garrigues et Stephanus de ça Redorta, baiulos et gubernatores pontis ilerde et paixerie, consilio et voluntate consulum Guillelmi Porqueti scilicet et Guillelmi Gocini ac Arnaldi de Sanaugia et Petri de Podio Viridi [120r] consiliarumque videlicet Raymundi Petri, Isarni de Tolosa, Petri de Ça Sala, Bernardi Vacce, Petri de Colone, Sthephani de Marimundo, Arnaldi de Valsegre et Geraldi Clavelli et consilio tocus rei publice nostre. Damus et inperpetum concedimus ad censum vobis Petro de Claris Vallibus et Guillelmo Bile et Bernardo de Febrano, Raymundo de Fraga, Bernardo Carnifici, Pedro Navarre, Raymundo de Villa Plana, Petro d'Ondara, Guillelmo de Stephano, Petro de Monte Aragone, Alegreto Carnifici, Ferrario de Valencia, Johani Navarre, Petro de Algerre, Guillelmo de Morlans, Raymundo de Baseilla, Arnaldo de la Cocina, n'Astrug, Johani de Morlans, Berengario de Oscha, Berengario carnifici, Guillelmo de Ila, Calveto de Valencia, Navarre, Egidio Carnifici, Petro de Pooillacg, Ninot, Arnaldo de Caorç, Bertran Enego, Martino de Tudela et successoribus vestris illum locum qui dicitur carniceria quam nobis difinivistis a tabula que solebat dici Petri de Claris Vallibus ita quod

tabula dicta statim includitur usque ad domos quas Guillemus Porquetus in dotem pro filia sua dedit et ex alia parte ascala domorum Petri de Porta Rege, que est sita in ipsa carniceia, usque ad scalam domorum Guillemi Porqueti [120v]. Talibus siquidem condicionibus quod vos et successores vestri detis Deo et ponti ilerde et gubernatori eiusdem pro tempore statuto pro censum singulis annis in festo nativitatis Sancti Johannis Babbiste nonaginta morabatinos bonos in auro et in penso, et quod teneatis vos et successores vestri carniceriam supradictam continue prout decuerit ad bonum intellectum secundum temporum distincionem completam carnibus et piscibus, puris et mundis, et quod vos vel successores vestri inter vos non faciatis cotum vel bannum vel confratriam. Ex quibus condicio carniuum vel piscium populo ilerdense, presenti vel futuro, in aliquo deterioretur et quod vos vel successores vestri non possitis in aliquo tempore havere locum supradictum qui dicitur carniceria nisi ad usum carnicerie vel pischerie secundum temporum distinctionem. Et quod vos vel successores vestri non veniatis in aliquo tempore contra adquisicionem quam res publica ilerdensium fecit de loco supradicto et diffinicionem quam vos inde Deo et ponti ilerde fecistis sicut in instrumentis inde confectis plenissime continetur. Item si volueritis vendere vel inpignorare ponti et paixerie gubernatori pro tempore per decem annua denunciatis et si ipse voluerit retinere pro tanto habeat pro [121r] quanto alius finaverunt facite inde vestram voluntatem in vestros pares carnifices tamen et non in alios qui et successores eorum supradictas condiciones omnes et singulas teneantur sic vos tenemini observare in perpetuum. Et si vos vel successores vestri de prefatis condicionibus iniuriam faceretis in posse et manu gubernatorum pontis et paixerie ilerde directum faciatis et firmetis. Et est sciendum quod nos prenominati consules et tota res publica ilerdensium retinemus nobis et successoribus nostris et toti populo ilerdensi presenti et futuro liberam potestatem inperpetum constituendi macellum vel macella pro voluntate nostra alibi preter locum supradictum ubicumque voluerimus in civitate Ilerde sic in instrumento adquisicionis nostre a domino Petro strenuissimo rege nostro vobis facto plenissime continetur set nullus homo carnes scindat a tabula de cambi Hisarni de Tolosa usque ad domum magistri Johanis, nisi vos supradictis carnifices et vestris successores. Et ego Johanes de Garrigues et Stephanus de Ça Redorda gubernatores dicti pontis et paixerie et ille qui in gubernatione pontis et paixerie venerit et omnes [121v] alii probi homines ilerdenses convenimus vobis omnibus supradictis esse legales garentes et defensores contra omnes personas excepta potestate terre. Facta carta idus iunii anno incarnatione domini M CC VI Sig+num Johannis Garrigues, Sig+num Stephani de Ça Redorda, gubernatoris pontis et paixerie, Sig+num Guillemi Porqueti, Sig+num Guillemi Goçini, Sig+num Arnaldi de Sanaugia, Sig+num Petri de Podio Viridi consulum. Sig+num Raymundi Petri, Sig+num Isarni de Tolosa, Sig+num Petri de ça Sala, Sig+num Bernardi Vacce, Sig+num Stephani de Marimundo, Sig+num Arnaldi de Valseger, Sig+num

Geraldi Clavelli, consiliariorum qui hoc firmamus et concedimus.

Sig+num Arnaldi de Vallebrera, Sig+num Guillelmi Molineri, Sig+num Petri deç Quer, testes.

Johanes de Ager scripsit et hoc Sig+num fecit cum supraddito et Stephanis de çà Redorta in prima linea.

Document 3

27/05/1206 (Lleida)

Pere el Catòlic, Ermengol VIII d'Urgell i els seus representants a la ciutat (els Cervera i els Moncada) donen als ciutadans de Lleida la carnisseria de la Via Mitjana, situada a la parròquia de Sant Joan. L'espai està delimitat, per una banda, des de la casa de mestre Joan, que havia estat de Joan Ferrer, fins al porxo de casa d'en Ramon de Font i, per altra banda, per dos vies públiques. L'espai, per manament reial, ha de servir com a maell i carnisseria cristiana i per tant s'estipula que hi podran haver escorxadors a altres zones de la ciutat.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre verd petit, 1299-1413, reg. 1372, f. 140r-141v.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, pp. 275-276.

Instrumentum regis Petri donatione carnicerie

In dei nomine. Notum sit cunctis hominibus quod ego Petro Dei gratia rex Aragonum, comes barchinonensis et dominus montispessulani, et ego Ermengandus eadem gratia urgelli comes, et Raimundus de Montecatano et Guillelmus de Cervaria, per nos et per omnes successores nostros, donamus per alodium franchum in perpetuum vobis probis hominibus Ylerde, et toti populo eiusdem civitatis presenti atque futuro, et omnibus successoribus vestris in eternum, illud locum qui dicitur Via Mediana situm in civitate Ylerde in [140v] parrochia Sancti Johannis de Platea, qui locus dicitur carniceria, cum omnibus tabulis ibidem positis vel in futurum ponendis cum introitibus et exitibus suis et omnibus suis pertinenciis et cum omni omnino pleno et integro seniorivo sine aliqua retencione nostra et nostrorum sicut terminatur et includitur a domibus magistri Johannis, que fuerunt Johannis Ferrarii, usque ad pilam que sustinet honus domorum Raymundi de Fontanis, infra viam publicam superiorem et inferiorem. Quicquid ergo infra suprascriptos terminos continetur de coelo usque in abissum totum vobis et vestris successoribus per nos et per omnes successores nostros donamus inperpetuum per alodium franchum et liberum ad usum macelli tantum modo, sicut melius et plenius dici vel intelligi potest ad vestrum commodum et vestrorum. Item volumus atque firmiter mandamus quod supra dictus locus non possit haberi ab aliquo in eternum ad alios usus nisi ad usum macelli sicut superius est prelibatum. Addicimus preterea huic donationi per nos et per omnes successores nostros quod vos probi homines Ylerde et populus suprascriptus presens et futurus et successores vestri possitis, per voluntate vostra et arbitrio constituere et perpetuo ha[141r]bere macellum vel macella in quibuslibet aliis locis civitatis

Ylerde. Non obstante interdicto ab antecessoribus nostris vel a nobis interposito ne alibi quam in loco supradicto cristianis in Ylerda macellum havere liceret. Convenimus deinde nos supradicti donatores quisque nostrum in solidum per nos et per omnes successores nostros de evictione et garantia in perpetuum vobis supradictis probis hominibus et toti populo Ylerde, presenti atque futuro, et omnibus successoribus vestris inperpetuum in supradictis capitulis omnibus et singulis. Facta carta VI kalendas iunii anno incarnationis domini M CC VI.

Sig+num Petri Dei gratia rege Aragone, comite Barchinona, et dominus Monstpeleri qui supradicta laudo concedo et confirmo et inviolaviliter conservari precipio.

Sig+num Ermengaudi Urgellen comitis qui hoc firmo et concedo. Sig+num Garrie Romeu, Sig+num Exemeni Corneil, Sig+num Blascho Romeu, Sig+num Açnar di Pardo, Sig+num Arnaldi de Artusela, Sig+num Guillelmi de Cervaria, Sig+num Bernardii de Portella, Sig+num Guillelmi Raymundi de Moncada, Sig+num Guillelmi de Anglesola, Sig+num Berengarii de Peramola, Sig+num Ray[141v], cives et populem ilderde prenotis. Johannes d'Ager scripsit et hoc Sig+num fecit.

Document 4

24/10/1246 (Lleida)

Jaume I, arran de les males olors que sorgeixen del maell, prohibeix l'escorxament i la pràctica de qualsevol feina pudent en aquest lloc. Així estipula que des del Pontarró de la Fusteria, sobre la Bladeria, fins a la carnisseria de Constantí, situada a la parròquia de Magdalena, ningú gosi escorxar bèsties ni fregir greix.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 33-34.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, p. 277.

Puesto a hont ha de estar lo Escorchador, y com se ha de netejar. Pahers y Prohomens asseñalen puesto per al Escorchador, apartat del concurs de la ciutat.

Noverint universi quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum Maioricarum et Valentia, Comes Barchinona et Urgelli, et Dominus Montispesulani. Quia saepius est monstratum quod per illum locum iuxta Portam Ferriciam, ubi carnes ad opus macelli decollantur et excoriantur, tota civitas valet minus propter immunditiam, et foetorem qua inde exit, et vertitur etiam manieste in periculum [34] personarum. Ideo per nos et nostros Successores concedimus et donamus et statuimus firmes et mandamus vobis Petro de Bosch, B. Caldero, Matheo Beco et Arnaldo Conill nunc Paciaris Ilerda et toti comunitati eiusdem praesentibus et futuris quod a modo ullo umquam tempore in iam dicto loco aliquis carnifex vel alius non sit ausus occidere, decollare vel excoriare ullas carnes vel telas carniarum, sive sevim frigere, nec aliqua facere quae foetorem inferant transeuntibus vel viariis. Hoc idem statuimus et mandamus quod nec illo iam dicto loco nec de Pontarrono fustario subtus bladeriam usque ad carniceriam qua dicitur de Constantino versus Parochiam Magdalena in ullo loco carnes

aliqua decollentur vel excoriantur nec aliqua frixa carniū vel pinguedinis. Sed Paciarii cum consilio Consiliariorum, et cum nostro Baiulo et cum Curia assignent alium Locum ultra praedictos terminos secundum quod eis videbitur esse bonum ad faciendam et tenendum omnia supradicta. Mandantes firmiter Paciariis Baiulo et Curia tam statutis quam statuendis quod non expectato nostro alio mandato predicta compleant et faciant ex parte nostra firmiter adimplere contradictione vel prohibitione alicuius in aliquo non obstantibus. Datum Ilerda nono Calendas Novembris anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto. Sig+num Jacobi Dei gratia Regis Aragonum Maioricarum et Valentia comitis Barchinona et Urgellis et Domini Montispesulani. Huius rei testes sunt Ferrarius Infans Aragonum, Petrus Corneli maiordomus Aragonum, Petrus de Montecateno senescalcus Domini Regis, Raymundus Berengarius de Ager, Guillelmus de Cervaria, Guillelmus de Angularia, Petrus Domini Regis pro Petro Sancii notario suo hanc chartam scripsit, loco dia et anno praefixis.

Document 5

15/08/1253 (Lleida)

Jaume I establiment del termini d'entrada de vi foraster a partir de Pasqua i fins a Tots Sants.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 34-35.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, p. 280.

Vi estrany que no sia cullit en les vinyes del terme de Leyda nos pot vendre en dita ciutat y son terme des del dia de Tots Sants fins al dia de Pasqua, sots pena de cent sous jaquesos.

Noverint universi quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum Maioricarum et Valentia Comes Barchinona et Urgelli, et Dominus Montispesulani. Attendentes quod cum Universitas Ilerdensis a longo tempore citra damnificata existat quia vinum quod in termino ipsius civitatis colligitur tam vili pretio venditur propter vinum quod ab extraneis ibidem asportatur, quod vix cives Ilerdenses in expensis circa suas vineas factis de pretio ipsius vini sibi valeant. Consideratis itaque his qua ad commodum ipsius civitatis possint et debeant redundare, volumus, concedimus, mandamus et statuimus per nos et successores nostros in perpetuum quod aliquis vel aliqui, non possint audeant, audeant, vel praesumant vendere vinum in civitate Ilerda vel eius termino a festo omnium Sanctorum, usque ad festum Paschatis, nisi tantummodo vinum quod fuerit, vel colligetur de vineis suis in termino Ilerde, vel de aliis vineis sitis in termino Ilerda vel de aliis vineis pro quibus fiet vicinaticum in civitate Ilerda. Et si forte aliquis vel aliqui vendiderint vinum infra dictum terminum nisi trantummodo de collecta vinearum Ilerda, et terminorum eiusdem ut praedictum est, donet, et teneatur nobis, et nosstris dare pro poena centum solidos Jaccenses, statuto praesenti per nos facto in suo robore nihilominus duraturo. Mandantes Baiulo, curiae Paciariis et toti Universitati Ilerda,

quod contra hoc praesens statutum non veniant nec aliquem venire permittant imo illud observent, et faciant ut dictum est perpetuo observari. Datum Ilerdae decimo quinto calendas septembris anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio. Sig+num Jacobi Dei gratia Regis Aragonum Maioricarum et Valentia, comitis Barchinona et Urgellis, et domini Montispesulani. Testes sunt P. de Muncada, Bernardus de Sancta Eugenia, Egidius de Rada, Bertrandus de Aones, B. de Aquilone. Sig+num Raymundi Devola qui mandato Domini Regis hoc scribi fecit loco, die et anno praefixis.

Document 6

3/11/1255 (Saragossa)

Jaume I estableix un seguit de bans i penes a imitació de la ciutat de Saragossa sobre treure el coltell, posar aigua al vi d'amagat, infracció dels pesos i mesures, etc. La ciutat té llibertat per augmentar o fer disminuir les penes però el rei es quedarà sempre amb una tercera part de la pena i la ciutat amb les altres dos.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 42-43.

Bans y penes que ha posat y posarà la ciutat de Leyda sobre traure espasa o sobre pes y mesura, o sobre anar de nit se aplican per un ters al Senyor Rey, y dos tersos son de la ciutat.

Iacobus Dei gratia Rex Aragonum, Maioricarum et Valentia Comes Barchinonae et Urgelli, et Dominus Montispesulani. Fidelibus suis Paciariis et Probis Hominibus Ilerda, salutem et gratiam. Sciatis nos vidis se Raymundum Petri Thomasium de Sancto Clemente, Bernardum de Solanellis, et Bernardum de carraria concives vestros, et intelleximus ea qua nobis proposuerunt ex parte vestra. Unde auditis his quae ipsi ratione Civitatis, et Universitatis Ilerda nobis dixerunt, vobis haec duximus concedenda, sicut sunt, et observantur in Civitate Caesaraugustae, et ea civitati Ilerda observabimus quamdiu civitati Caesaraugustae eadem observemus. Primo igitur vobis concedimus quod de toto eo quod habebitur pro banno vel coto posito, vel ponendo per vos super extractione cultelli, nos habeamus tertiam partem et residuae duce partes sint Communitatis Vilaе, sicut est consuetum, sive fiat inde quaerimonia sive non. Item de eo similiter quod habebitur pro coto vel probanno per vos posito vel ponendo super ponderibus et mensuris panis et vini et quarum libet aliarum rerum quae consistunt in pondere, et mensura, et super ambulando de nocte habeamus nos similiter partem tertiam, et communitas residuas duas partes. De his vera quae pervenerint et exierint pro banno, vel coto per vos posito vel ponendo super vignigoliis, mensuris sequiis, et super proiiciendo aquam in viis de nocte, et super accendenda candela contra illos qui ad concilium non venerunt nos nihil habeamus omnino sed sicut in Caesaraugusta est Comunitati Villa totum penitus applicetur. Unde vobis concedimus quod in bannis et cotis praedictorum omnium possitis pro voluntate vestra remittere, minuere, crescere et mutare. Volumus etiam quod praeconizatio fiat in Ilerdensi Civitate, sicut erat consuetum, nomine, seu mandato

curiae Paciariorum et Proborum hominum Civitatis. Datum Caesaraugusta tertio nonas Novembris anno Domini millesimo ducentessimo quinquagesimo quinto.

Document 7

11/05/1267 (Montsó)

Jaume I estipula que no permetrà tornar lliurement a la ciutat a aquelles persones acusades d'homicidi o que mereixin una pena corporal si no compareixen dins un termini de vint dies davant el consell de la ciutat. A més estipula que la cúria de Lleida no pot actuar pel seu compte sinó que ha d'actuar conjuntament amb el consell de la ciutat. Finalment confirma els privilegis ja concedits sobre la demora en el pagament de deutes.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 49-50.

No guiarà lo Senyor Rey homicides, ni altres malfactors que merescan pena corporal, després de ésser-los fet procés de vint dies segons costum de la ciutat. Veguer, y cort de Leyda han de procehir en causes criminals de consell dels Prohomens com és acostumat. Confirmació de privilegis disposants sobre elongaments de deutors.

Noverint universi quod cum iustum sit homicidas, et malefactores punire, et de ipsis secundum sua merita iustitiam facere corporalem. Id circo nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum Maioricarum, et Valentiae, Comes Barchinonae et Urgelli, et Dominus Montispesulani. Promittimus vobis Guillermo Moragues, Bernardo de Monsonis, Michael de Vallobar, et Bernardo Macip Paciariis civitatis Ilerdae et successoribus vestris Paciariis et Probis hominibus dicta Civitatis quod de coetero non tornabimus in Civitate Ilerdae aliquem, vel aliquos homicidas vel qui de homicidio inculperitur [50] nec etiam aliquem vel aliquos alios malefactores qui justitiam meruerint corporalem cum instrumento nostro vel sint instrumento aliquo modo, vel causa postquam praeconitsati fuerint, et infra viginti dies non comparuerint, iuxta consuetudinem civitatis Ilerdae. Imo volumus, et mandamus firmiter nostra Curia Ilerdae praesenti videlicet et futuris quod de coetero contra praedictos homicidas, et malefactores procedat de consilio Proborum Hominum Civitatis Ilerda ut est hactenus fieri assuetum, non obstantibus aliquibus insturmentis, vel literis a nobis decoetero in contrarium aliquibus personis concessis. Laudamus etiam concedimus et confirmamus vobis Paciariis et Probis Hominibus antedictis literam sive instrumentum, quam vel quod vobis feceramus superfacto elongamenti debitorum, et omnia quae in ipso instrumento continentur. Mandantes firmiter Curiae nostrae Ilerdae preaesentis te futuris quod de coetero in facto elongamenti debitorum procedat iuxta thenorem praefati instrumenti a nobis, vobis concessi, non obstantibus aliquibus literis vel mandatis, a nobis aliquibus personis in contrarium concessis vel etiam concedendis quoniam nolumus quod ipsae litera vel mandata contra thenorem dicti nostri instrumenti facta vel facienda de coetero in aliquo observentur. Datum apud Montesolum quinto Idus Madii anno Domini millesimo ducentessimo sexagesimo septimo. Sig+num Jacobi Dei gratia Regis Aragonum, Maioricarum et Valentia, Comitis

Barchinona et Urgelli et Domini Montispesulani. Testes sunt Raymundus de Montecateno, Guillelmus Raymundi de Montecateno, Petrus de Vilamur, Gombaldus de Benavento, B. N. de Malo Leone, Sig+num Michaelis Violante qui mandato Domini Regis hac scribi fecit loco die et anno praefixis.

Document 8

27/12/1283 (Barcelona)

Pere el Gran confirma els privilegis concedits a la ciutat pels reis anteriors i les costums escrites i no escrites, també: elimina les gabelles sobre la venda de sal i l'escorxament de cabrits; els veïns de Lleida podran treure blat de Catalunya sempre que el rei doni llicència per fer-ho sense haver de pagar cap servei; els homes de Lleida podran portar olis i altres mercaderies a qualsevol lloc de Catalunya pagant només les lleudes antigues; les causes entre veïns de la ciutat seran resoltes segons els costums i lleis pròpies de Lleida i no es podran treure de la ciutat, les primeres apel·lacions seran del lloctinent reial i les segones es declararan al rei; els indigents presos a la presó del Palau no hauran de pagar carcellatge; els habitants i veïns de Lleida propietaris d'una vila, un mas o un castell podran reclamar el monedatge als habitants dels seus llocs.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 56-59.

Confirmació dels Privilegis concedits per los Señors Reys antecessors y de les libertats, statuts y Ordinacions de la ciutat. Confirmació de les consuetuts y usatjes de la ciutat escrits y no escrits ab franquesa de bovatje, questia y altra qualsevol exacció Real. Renunciació sobre la lite moguda sobre la Paheria, notaria y altres oficis. Pahers de Leyda poden crear notaris com es acostumat. Corders y sal se poden vendre llibrement en la ciutat de Leyda. Sempre que lo señor Rey traurà blat de Catalunya o donarà llicència per a traurene ne podran traure los vehins de Leyda sens pagar servey algú. Causes entre vehins de Leyda se han de tractar segons dret, y libertats y consuetuts de la ciutat y no se poden traure ni tractar fora d'ella, salvo que les primeres appellacions se han a declarar en Leyda per lo lochtinent Real y les segones son del señor Rey. Enquesta nos pot fer en Leyda general, ni special, sino per lo Veguer y Pahers. Pobres presos no paguen carcellatge. Oficials Reals no han de fer novelats sino guardar lo acostumat.

In Christi nomine noverint universi quod nos Petrus Dei gratia Aragonum et Siciliae Rex. Considerantes quod omnibus nostris subditis tenemur benefacere et illis praecipue qui corde verbo, et opere in nostro servitio student fideliter laborare. Attendentes etiam qualiter pradecesores nostri, celebris memoria Dominus Raymundus Comes Barchinona tritavus noster, et Dominus Alphonsus eius filius Proavus noster et Dominus Rex Petrus avus noster et Dominus Rex Iacobus Pater noster proposuerunt et voluerunt laudabilem civitatem Ilerdae honorare et cives et populum eiusdem in suis libertatibus, et consuetudinibus tenere et pariter conservare. Nos eorum vestigia sequi volentes ex certa scientia nostra et consulte, bono animo et spontanea voluntate pro maximo incremento et commodo nostro et terrae nostrae ac

Civitatis praedictae cum hoc praesenti publico Instrumento in perpetuum valituro visis et intellectis plerie thenoribus instrumentorum Privilegiorum libertatum et consuetudinum ac Statutorum vestrorum. Per nos et omnes successores nostros donamus, concedimus, laudamus et perpetuo liberaliter confirmamus vobis dilectis et fidelibus nostres Petro de Raymundo Petri, et Petro Clavelli Paciariis Civitatis Ilerdensis, et vestris consortibus et Raymundo de Sancto Clemente, et Raymundo de Sancto Martino civibus eiusdem civitatis praesentibus et pro vobis praesentibus toti universitati dicta civitatis praesenti et futura et singulis eiusdem universitatis tam praesentibus quam futuris [58] omnia instrumenta privilegia libertates consuetudines et statuta ab antecessoribus nostris, et a nobis universitati dicta civitatis concessa et a vobis et antecessoribus vestris conducta, seu etiam usitata usque in hodiernum diem: cum paciaria notaria et omnibus ad officium Paciariae de usu vel consuetudine spectantibus, vel spectare debentibus vel etiam consuetis, et universis aliis quae in vestris privilegis, consuetudinibus statutis et usibus continentur et confirmamus etiam vobis omnes consuetudines scriptas et non scriptas, statuta et usus quae habuistis et tenuisti vel usifulistis vos et vestri antecessores. Et quod hac praedicta habeatis franca et libera ab omni demanda et praestatione bovatici et quastiae et alicuius praestationis regalis salva tamen fidelitate nostra. Et absolvimus et difinimus et remittimus per nos et omnes successores nostros vobis praedictis et successoribus vestris et universitati civitatis in perpetuum causam seu litem et petitionem quae nomine nostro fuerunt motae paciariis et universitati vel aliquibus de civitate ratione officis Paciaria notariae vel cuius cumque alterius officii ad dictam civitatem modo aliquo pertinentis et renuntiamus dictis causis et iuri nobis competenti ad praedicta. Absolvimus etiam et difinimus et remittimus per nos et omnes successores nostros vobis praedictis et successoribus vestris in perpetuum omnes prohibitiones, et emparamenta facta nomine nostro in civitate Ilerda et terminis suis super sale, et occisione agnorum et omnes gabellas per nos factas. Et quod creetis et constituatis notarios prout consuevisti et vendatis ac ematis agnos in macellis, et vendatis et ematis sal ubique in civitate et extra prout extiterat usitatum. Item damus et concedimus vobis praedictis et successoribus vestris in perpetuum quod possitis extrahere blada de terra nostra de licentia tamen et voluntate nostra. Ita quod aliquis bladum de terra nostra liceat vobis et vestris extrahere bladum de terra nostra absque omni servitio. Item damus et concedimus vobis praedictis et successoribus vestris in perpetuum quod possitis portare oleum et alias merces franche et libere ad quasquumque partes volueritis absque omni servitio salvis lezdis antiquis temporibus consuetis, exceptis illis locis gentibus et arreamentis a iure prohibitis et in usatico Barchinona expressis. Item damus et concedimus vobis praedictis et successoribus vestris in perpetuum quod si forte aliquo tempore quaestio vel demanda moveretur per aliquos alicui seu aliquibus civibus et vicinis vel habitatoribus civitatis aliquo casu quod illa causa vel causa ducantur intus civitatem et

secundum iura et libertates et consuetudines civitatis, ibidem [59] sine debito terminentur. Et quod non possitis trahi extra civitatem ad iudicium, nec teneamini respondere, salvo tamen quod prima appellationes causarum determinentur in civitate ilerda per locum nostrum tenentem prout consuetum est fieri, secundae vero appellationes ad nos devolvantur. Item damus et concedimus per nos et omnes successores nostros vobis praedictis et successoribus vestris in perpetuum quod indigentes capti in Palatio nostro non teneantur solvere carcclagium, nisi bona habuerint unde solvere illud possint nec tales indigentes retineantur capti pro carcclagio. Item damus et concedimus universitati civitatis et successoribus vestris in perpetuum quod in Civitate Ilerdae non fiat inquistio generaliter vel specialiter nisi per curiam et paciarios ut est hactenus fieri assuetum. Item damus et concedimus per nos et omnes successores nostros vobis praedictis et universitati Civitatis et successoribus vestris in perpetuum quod quilibet civis vel vicinus civitatis haberis villam, mansum vel castrum possint recipere monetaticum suo loco et tempore ab habitatoribus ipsorum locorum, cum haec iam fieri consueverunt. Item damus et concedimus per nos et successores nostros vobis praedictis et universitati civitatis et suceessoribus vestris in perpetuum et mandamus etiam universis officialibus nostris Ilerdensibus praesentibus et futuris quod utantur et portent ac habeant se in civitate prout antiquis temporibus fuit usitatum ac omnia facta de novo et attentata ac addita in eorum officiis nos revocamus et quod propter usum vel abusum eorum non generetur aliquod praeiudicium civitati et officiadicorum Officialium reformamus et reducium ad pristinum statum tam in officio tintoreria nostrae quam in aliis officiis. Item remittimus et revocamus omnes lesdas quae noviter a modico tempore citra extorquentur apud Vinaixam et alibi in terra nostra. Datum Barchinonae in Curia Generali sexto Calendas Januarii anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo tercio. Sig+num Petri Dei gratia Aragonum et siciliae Regis. Testes sunt P. Comes Empuriarum, R. Fulconis Vicecomes Cardona, R. de Montecatenno Dominus de Fraga, A Rogerii Comes Pallarensis et Comes Urgellensis, Geraldus de Cervilione, R. de Montecatenno Dominus de Albalato. Sig+num Petri de Sancto Clemente scriptoris praedicti Domini Regis qui mandato eius haec scribi fecit et clausit loco, die et anno praefixis.

Document 9

13/01/1295 (Lleida)

Jaume II estableix que el vi foraster no podrà entrar a Lleida des de Tots Sants fins a Pasqua però els veïns de la ciutat en podran comprar si el propi no és suficient per complir el termini marcat i, si quan comenci el termini, algú té una tenalla amb vi foraster el podrà acabar de vendre.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 72-74.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdens, 1956, pp. 281-282.

Vi foraster nos pot vendre en Leyda desde Tots Sants fins a Pasqua. [73] Però poden los vehins de Leyda comprar vi foraster si lo propi no baste per cumplir algun vaxell. Y també se pot continuar la venda del vaxell de vi foraster començada abans del dia de Tots Sants.

Noverint universi quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum, Maioricarum et Valentia ac Comes Barchinona. Ad instantiam et supplicationem Paciariorum ac Proborum Hominum civitatis Ilerdae, statutum infrascriptum per Illustrissimum Dominum Regem Jacobum bonae memoriae avum nostrum factum in civitate Ilerda declaramus et quaedam addimus prout continetur inferius. Tenor vero statuti talis est. Noverint universi quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum, Maioricarum et Valentia ac Comes Barchinonae et Dominus Montispesulani. Attendentes quod cum Universitas Ilerdensis a longo tempore citra damnificata extiterit quia vinum quod in termino ipsius civitatis tam vili pretio venditur propter vinum quod ab extraneis ibidem aportatur quod vix cives Ilerdenses in expensis circa suas vineas factis de pretio ipsius vini sibi valeant emendare consideratis itaque his quae ad commodum ipsius civitatis possunt et debent redundare volumus, concedimus, mandamus ac statuimus per nos et successores nostros in perpetuum quod aliquis vel aliqui non possint audeant vel praesumant vendere vinum in civitate Ilerdae vel eius terminis a festo omnium Sanctorum usque in festo Paschatis nisi tantummodo vinum quod fuerit vel colligetur de vineis sitis in termino Ilerda vel de aliis vineis pro quibus fit vicinaitcum in civitate. Et si forte aliquis vel aliqui vendiderint vinum infra dictum terminum nisi fuerit de collecta vinearum Ilerdae et terminorum eiusdem ut praedictum est, donec et teneatur nobis et nostris dare pro poena centum solidos jaccenses, statuto praesenti per nos facto in suo robore nihilominus duraturo. Mandantes Baiulo, curiae Paciaris et toti universitati Ilerdensi quod contra hoc praesens statutum non veniant nec aliquem venire permittant imo illud observent et faciant suprascriptum inviolabiliter perpetuo observari. Datum Ilerdae decimo quinto calendae septembris anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio. Unde nos Jacobus Rex praedictus declarando seu addendo volumus et mandamus [74] quod si contigerit aliquem seu aliquos cives et habitatores dicta civitatis aliquibus annis factis vindemiis de vineis propriis non posse complere aliquod vas de vino vinearum suarum in quo vase postea fuerit iam aliqua quantitas vini proprii quod ad complendum illud vas possit emere de vindemia, vel de vino undecumque fuerit ad complemendum illud vasis praedicti. Praeterea si contingat quod aliquis seu aliqui ante tempus dicti termini seu festi Omnium Sanctorum inceperint vinum extraneum vendere et in dicto termino dolia incepta vendi ante dictum terminum in totum vendita non fuerint quod illud vinum quod in illis doliis tunc remanebit ad vendendum possit vendi post dictum terminum dicto statuto in aliquo non obstante. Mandantes universis et singulis officialibus dicta civitatis quod hoc observent et faciant inviolabiliter observari ut superius continetur. Datum Ilerda Idibus Januarii anno Domini

Millessimo ducentessimo nonagesimo quinto. Rex Jacobus.

Document 10

9/01/1300 (Barcelona)

Jaume II estableix que el vi foraster no es podrà vendre dins la ciutat de Lleida des de Sant Miquel fins a Sant Joan.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 74-75.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, pp. 283-284.

Vi estrany nos pot vendre en la ciutat de Leyda des de S. Miquel fins a sant Joan de Juny. Vi estrany se pot vendre quant lo señor Rey es en Leyda. Vi estrany que se ha comensat a vendre se pot continuar fins que lo vaxell serà acabat. La ciutat pot observar lo termini de la prohibició de vendrer vi estrany.

Iacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiae, Maioricae, comesque Barchinona ac Sanctae Romanae ecclesiae Vexillarius, Admiratus et Capitaneus Generalis universis et singulis praesentem paginam inspecturis, salutem et gratiam. Significaverunt [75] nobis Raymundus Rotundi, Raymundus de Sancto Clemente, Raymundus de Bisulduno, Bernardus Natalis et Guillelmus de Fraga, nuntii et procuratores proborum hominum et universitatis Ilerdae nomine, et pro parte ipsius Universitatis olim inclytae recordationis Regem Jacobum Regem Aragonum avum nostrum, quia propter multitudinem vinearum existentium in territorio Ilerdenses de laboribus et expensis quos Cives dictae Civitatis in colendis vineis et collectione vini assumere oportebat utilitatem vel commodum non portabant edidisse tale statutum quod aliunde quam de territorio civitatis praedicta, vel locorum quorum habitatores vel Domini in exactionibus regalibus et vicinalibus contribuebant cum civibus memoratis a Festo Omnium Sanctorum usque ad Festum Paschae in civitate praedicta vinum vendi non posset centum solidorum jaccensium poena contrarium facientibus constituta. Verum postmodum sic augmentata extitit multitudo vinearum et (et) labores et expensa agricultura earundem et recolligendi vini excreverunt in tantum quod dictum privilegium, nullum, vel modicum eis commodum afferebat. Qua propter nobis humiliter supplicarunt ut prohibitio qua antea a dicto Festo omnium Sanctorum usque ad festu Paschae fuerat ordinata duraret a Festo Sancti Michaelis mensis septembris usque ad festum nativatis Beati Joannis Baptista. Nos eorum precibus annuentes, hoc, sub eadem poena eis duximus concedendum: Hac tamen moderatione adhibita quod si forte in spatio temporis quod infra Festum Beati Joannis Baptista et omnium Sactorum existit vinum a quoquam aportatum extiterit in Civitate praedicta et vendi inceptum quod post Festum Omnium Sanctorum continuetur venditio et continuari valeat donec vas in quo dictum vinum erat fuerit vacuatum. Concedimus etiam ipsis civibus quod si eis aliquotiens videatur tempus inhibitionis praedictae fore abbreviandum,

quod dictum tempus abbreviare valeant prout cognoverint faciendum. Mandantes Curiae et paciariis et aliis Officialibus Ilerdae et singulis Officialibus et subdictis nostris praesentibus et futuris quod praesentem concessionem nostram firmam habeant, et observent et faciant inviolabiliter observari, ut superius continetur, et non contraveniant, nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Datum Barchinona quinto idus januarii anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono. Rex Jacobus.

Document 11

9/01/1300 (Barcelona)

Modificació del Palau de Cervera per a tenir-hi una presó amb dos habitacions separades, una per a homes i l'altra per a dones; el carceller cobrarà de cada presoner tres diners jaquesos al dia. Joan Josep Casanoves en el seu regest menciona que és tracta del Palau del Rei però al text hi apareix Palau de Cervera.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 76.

Presó se ha de fabricar en lo Castell del Rey abdos esetancies separades una per a homens y altra per a dones. Carcellatje han de pagar los presos es tres diners jaquesos cada dia.

Iacobus Dei gratia Rex Aragonum Valentiae et Maioricarum comesque Barchinonae ac Sancta Romana ecclesiae Vexillarius et Capitaneus Generalis. Cum retroactis temporibus hi qui pro suis facinoribus vel delictis capiebantur per curiam civitatis Ilerdae in Palatio Cervariae quandoque in carcere ponebantur quandoque cum custodibus per Palatium ire permitebantur, custodes carceris ut maius salarium a captis reciperent illis qui possent custodiri absque in carceres missione minas non verebantur inferre, ut eos in carcerem ponerent sieque capti perterriti eisdem custodibus salarium augmentabant propter quod multotiens accidit quod capti bonis suis expensis quia immunes criminis inveniebantur, nudi de captione eadem exeuntes mendicare compellebantur quodque in captione propter penuriam fame peribant. Unde volentes tantae iniquitati remedium adhibere ordinamus cum civibus civitatis praedictae, et eisdem concedimus, quod in Palatio memorato per eosdem cives domus ad tenendum captos construatur in qua capti ponantur pariete tamen intermedio sic quod sit divisio loci praedicti, et in altero eorumdem masculi in altero foeminae ponantur. Et carcellagium detur sicut hactenus dari consuevit, videlicet tres denarii jaccenses pro qualibet persona in unaquaque die. Mandantes per praesentem chartam nostram carcellario dicti Palacii praesenti et qui pro tempore fuerit quod non recipiat nec recipere audeat praetextu custodiae nisi illud quod dari consuevit temporibus retroactis scilicet tres denarios jaccenses pro qualibet persona in unaquaque die. Mandamus etiam vicario curiae, paciariis et aliis officialibus et subdictis nostris praesentibus et futuris quod praesentem ordinationem, et concessionem nostram firmam habeant, et observent ac faciant inviolabiliter observari ut superius continetur, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua retione.

Datum Barchinonae quinto Idus Januarii anno domini ducentessimo nonagesimo nono.

Document 12

13/06/1300 (Lleida)

Jaume II estableix com s'ha de procedir en les causes criminals. Així determina que la cúria de Lleida ha de procedir conjuntament amb els paers i el consell de la ciutat; dos paers han de participar en la investigació del crim, en la recepció dels testimonis i en la elaboració de la sentència; l'acusat no ha de pagar res ni a l'escrivà ni als paers o veguer i pot tenir accés a una còpia del procés tant si és condemnat com absolt; els paers i prohoms poden actuar contra aquelles persones qui amenacen amb coltells i llancen pedres contra altres encara que d'aquests fets no se'n segueixin morts, igualment contra els qui utilitzin pesos i mesures falses i contra aquells qui calumniïn. A més, de les multes, tal i com ja estava estipulat, un tercera part és per al rei i les dos restants per a la ciutat i els paers tenen la capacitat de fer congruaita quan vulguin.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 78-81.

En les causes criminals han de entervenir lo veguer y dos Pahers, ara se proceesca per inquisició o per acusació y tant en la recepció de testimonis de ofensa y defensa com en les provisions interlocutories y tot lo demás. Sentencia en causes criminals se ha de proferir per lo veguer de consell de dos Pahers y de deu Prohomens o mes. Lo reu no te de pagar cosa alguna al veguer, assessor o notari per salari o escrits sino per la copia del procés si la voldrà ara sia absolt o condemnat. Veguer, Pahers y Prohomens poden fer statuts penals contra los que trauran espasa, tiraran pedrada o faran altra violència de la qual no seguirà mort, ni mutilació de membre. Y contra los que faran, tindran o usaran pesos falsos o mesures y altres coses semblants. Y exigir los bans y penes y judicar si son deguts o no. Dels bans lo ters es del Señor Rey y les dos parts restants de la ciutat. Pahers de Leyda poden fer congruaita. Crides se han de fer de part del veguer Pahers y Prohomens. Veguer, sot veguer, pahers y assessors no poden rebre cosa alguna per les causes criminals per qualsevol titol o color que sia, y així ho han de jurar en lo ingrés de son ofici.

In nomine domini amen. Nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum Valentiae et Maiorica et Comes Barchinonae. Existentes in civitate Ilerdae, volentes bono statui civitatis eiusdem, ut tenemur in quantum possumus providere, et specialiter quomodo et sub qua forma super causis criminalibus in eadem civitate sit de coetero procedendii ut in perpetuum iusticia ibidem melius observetur tractavimus et ordinavimus cum Paciaris consiliariis et aliis probis viris civitatis praedicta de modo procedendi in criminalibus causis ac diffiniendi easdem, ac etiam super quibusdam aliis quae inferius annotantur. Et post tractatus plurimos et deliberatione habita hinc at inde supplicaverunt nobis ac voluerunt et petierunt Paciaris consilarii et aliis probi viri pro se et tota universitate civitatis eiusdem quod in causis criminalibus sive procedatur inquirendo ex officio sive ad denuntiationem vel accusationem vel quaerelam alterius, Curia Ilerdensis qui nunc est et pro tempore fuerit procederet et

diffiniret modo qui sequitur. Videlicet quod duo Paciarrii simul cum Curia sint in inquisitionibus criminum faciendis, in audiendo confessiones illius contra quem agetur vel inquiretur sive voluntariae fuerint sive formidine tormentorum habendae, et in receptione testium et in sententiis interlocutoriis praeiudicialibus tamen, et in examinatione negotii quando diffinitiva sententia fuerit promulganda. Et data copia illi contra quem fuerit procedendum seu inquisitum fuerit, si eam voluerit, et petierit, et iusta defensionem ipsius, si quam facere voluerit recepta cum consilio dictorum Paciariorum et decem Proborum virorum vel plurium quos ipse curia duxerit eligendos, idem curia causam diffiniret Justicia mediante. Sed ille contra quem de crimine ageretur non teneretur assessori vel curia aut scriptori solvere aliquid pro salario, seu scriptis, nisi pro actorum et scripturarum copia si habere voluerit et hoc sive absolutus fuerit sive etiam condemnatus sed hoc servetur prout hactenus est fieri consuetum. Item supplicaverunt et petierunt a nobis et voluerunt iidem Paciarrii Consilarii et Probi Homines supradicti quod Curia Paciarrii et Probi Homines Civitatis Ilerdensis faciant et facere possint statuta contra illos qui gladios abstraxerint vel iecerint contra alium vel qui proiecerint lapidem seu violentiam aliquam fecerint de qua mors vel membri mutilatio non sequetur: Et contra illos qui falsam mensuram aut pensum vel alia consimilia tenuerint vel fecerint vel eis usi fuerint. Et quod colonias et banna levent et recipiant et utrum levanda sint vel non cognoscant Curia et Paciarrii supradicti. Item si pignora fecerint ea teneant Paciarrii memorati cum nostri officiales existant et de eo quod inde exierit habeamus nos tertiam partem et Paciarrii nomine civitatis habeant duas partes pro ut est hactenus fieri consuetum. Item supplicaverunt nobis et petierunt quod Paciarrii possint facere et faciant congruam quando voluerint. Et quod praeconizationes in civitate Ilerdae fiant ex parte Curiae et Paciariorum et Proborum Hominum ipsius Civitatis prout in his in eadem civitate est fieri consuetum. Nos itaque Jacobus Dei gratia Rex praedictus eorum supplicationibus, et petitionibus annuentes expresse dicimus, volumus, et etiam ordinamus quod praedicta omnia, et singula de coetero observentur et fiant perpetuo in dicta civitate ut sunt superius ordinata. Volumus tamen et concedimus quod quantum ad alia de quibus superius non est actum Privi [80] legia franquitates, consuetudines et usantiae civitatis praedictae in suo statu remaneant et prout hactenus sint de coetero valitura. Ut autem omnia pure et sine corruptione procedant volumus ac etiam ordinamus sub poena corporis et bonorum quod curia vel eius locumtenens et assessor eorum et paciarii qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint non recipiant servitium seu ensennium aliquod pro cognitione causarum criminalium vel diffinitione earum vel alio quocumque colore quaesito per se vel interpositam personam seu personas publice vel occulte. Et hac iurent et iurare teneantur Curia et Assessor suus et Paciarrii qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint in principio administrationis eorum. Et quia nobis dicti Paciarrii et Probi Homines Ilerdenses hactenus exercere consueverant

inquisitionem quam feceramus contra nonnullum hominem civitatis Ilerda propterea quia congregationem contra mandamus et prohibitionem nostram et statutum eorum fecerant, in domo fratrum Praedicatorum, et in domo Paciariae Ilerdae et inquisitionem quam facere intendebamus contra Paciarios Officiales nostros, super his qua commississe dicebantur in eorum officio, remittere dignemur. Et quod quibusdam Probis Hominibus de civitate praedicta, qui sine licentia nostra, et Praedecessorum nostrorum aliqua emerant vel titulo adquisierant de Feudo castri asinorum quod pro nobis tenetur infeudum confirmare deberemus ut ea pure et libere et franchi tenere et habere possent et alienare. Nos eorum supplicationibus inclinati praedictas inquisitiones et omnem actionem et poenam criminalem et civilem quam praedictis rationibus possemus movere contra eos inferre vel exigere ab eisdem remittimus eosque absolvimus a criminibus supradictis et poena seu poenis quam vel quas incurrerant vel incurrere poterant pro eisdem. Confirmationem autem de praedictis alienationibus facimus prout in instrumentis eis concessis plenius continetur. Mandamus itaque curiae Assessori Paciariis et Probis Hominibus civitatis praedictae praesentibus et qui pro tempore fuerint quod praedicta omnia et singula sub forma praedicta teneant et observent et non contraeant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Datum Ilerdae Idibus Junii anno Domini millesimo trecentesimo Sig+num Jacobi Dei gratia Aragonum Valentiae et Maioricae Regis ac Comitis Barchinonae. Testes sunt Raymundus misericordie divinae episcopus Valentiae, Jaufredus de Crudiliis abbas Fuxen, Ermengaudus comes urgellensis, Guillermus de Angularia, Guillermus de [81] Entensa, Petrus de Montecateno, Eximius Cornelii, Joannes de Turrefacta, sacra Ilerden, Raymundus de Joylano, Raymundus de Salis, Petrus Vacca, Balagarius de Queralt, Petrus Cesviles, Guillermus de Caldes Paciarii Civitatis Ilerdae, Petrus de Raymundo Petri, Raymundus Rotundi, Stephanus de Cardona, Nicolaus de Sancto Clemente, Franciscus de Sala, Guillermus de Monterubeo, Petrus de Montaguda, Petrus Tholosani, Bernardus Rodera, Arnaldus de Issona, Jacobus de Bas, Jacobus Leonart, Salvator de Bayona, Arnaldus Salbaterii, Jacobus Borrelli, Jacobus Johan, Raymundus de la Porta cives civitatis Ilerdae. Signum mei Dominici de Murello notarii publici Ilerda et Paciariae eiusdem que de mandato Paciariorum consiliariorum et Proborum hominum eiusdem civitatis praedictis interfui et scripsi ac etiam sigillo dicta civitatis hoc instrumentum sigilari loco die et anno praedictis. Sig+num mei Bernardi de Aversona scriptoris dicti Domini Regis qui de mandato eiusdem hoc scribi feci cum literis suprapositis in tertia linea ubi dicitur: pro se, et tota universitate civitatis eiusdem et clausi loco die et anno praefixis.

Document 13

22/09/1301 (Saragossa)

Jaume II estableix que no es realitzi l'ofici de triper/a a la Porta Ferrissa per la gran

quantitat de brutícia que genera. A més, arran de els queixes d'un seguit de carnisseres de la Carnisseria Major, el rei permet als carnisseres escorxar les carns al carrer denominat de la Triperia i que allí hi puguin tenir la Carnisseria Major amb la condició que l'espai sigui netejat amb l'aigua de la séquia que hi ha a la part baixa del carrer. Estableix també el tipus de productes que s'hi podran vendre i l'espai determinat per al corral de les bèsties.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 94-96.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, pp. 278-279.

Mutació del escorxador y Ordinacions tacants a la limpiesa y bona politica de la Triperia.

Nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiae et Maioricarum, come Barchinona. At tendentes nos mandasse ac etiam ordinasse quod officium triperiae non exerceretur de coetero in illo viculo qui est in via mayori iuxta Portam Ferream in Capite Sabaterie Civitatis Ilerdae pro eo quod redundabat in thedium praetereuntium inde et ad magnam immunditiam et soditiam civitatis praedictae. Nunc tamen ad humilem supplicationem carnificum seu macellariorum carniceriae Mayoris eiusdem civitatis conquaerentium ex praedicto mandato se et familias eorum multipliciter damnificatas, si mandaretur executonis ita simpliciter sicut factum erat. Praedictum mandatum et ordinationem nostram super mutatione dictae triperiae factas sic duximus temperandas: Perpetuo statuentes ac etiam ordinantes et de speciali gratia eisdem Macellariis concedentes quod in illo viculo supradicto qui dicitur Triperia possint carnifices occidere suas carnes, videlicet animalia grossa et minuta et eas ibidem occidere, et excoriare. Ita tamen quod qualibet die teneantur dicti carnifices carniceriae mayoris et eorum quilibet in solidum tam praesentes quam futuri curare cum effectu quod dictus vicus sit lavatus atque mundatus de foecibus, sive stercoribus et sanguine ac aliis sorditiis quae ibi fuerint de animalibus quae ibi occiduntur et quod omnia illa expellantur in sequia aquae currentis quae est in capite vici praedicti sub poena duorum solidorum, cuius poenae sit tertia parts curiae nostrae Ilerdae et tertia Paciariorum et tertia accusatoris. Prohibemus tamen sub poena quinque solidorum pro qualibet vice cuicumque persona in contrarium facienti, quod null homo vel foemina audeat vendere tripas, vel intestina capita vel pedes animalium vel alia in dicto vico vendi consueta, in toto ipso vico ex utraque parte siqut recte descenditur a capite vici usque ad sequiam. Concedimus tamen quod in inferiori parte vici praedicti versus sequiam ab ipsa sequia infra intrando per vicum per quindecim passus, possint dicti carnifices facere et ordinare ex una parte tamen dicti vici qua magis voluerint extra viam rectam unam domum sive corrale coopertas sive discoopertas cuius cumque latitudinis seu longitudinis eius videbitur infra dictos passus, infra cuius clausuras et hostium per quod intretur ad eam, vendantur tripaes, intestina, pedes et capita animalium, et omnia alias supradicta quae prius consueverant vendi in vico praedicto. Ita quod in recta via nec in aliis domibus ipsius vici, nullus homo vel foemina audeat ali [96]qua de praedictis vendere palam vel occulte praeterquam in domo seu corrali praedicto nec etiam inibi tenere ad vendendum nisi essent

lavata et mundata. In hoc tamen non intelligimus bullos, langanices vel alias carnes siccas seu salsas quae possint vendi in domibus non tamen in via sub poena quinque solidorum ut supra dividenda quam incurret quaelibet persona qualibet vice qua committet contra praemissa vel aliquid praedictorum. Item prohibemus districtius sub pena viginti solidorum eo modo quo supra dividenda quod nullus homo vel faemina audeat vel praesumat in toto vico praedicto in domibus vel extra nec etiam in dicta domo communi, tripas vel intestina vel pedes seu moccas vel capita animalium decoquere, bullire nec sequirare nec sepum sesagnium cuiuscumque animalis ibi fundere vel decoquere nec alia exercere ex quibus consuevit foetor et exalatio exire; sed ea omnia fiant et exercentur communiter et divisim in domibus ipsorum carnificum vel alio loco comuni prout curiae et Paciariis Ilerdae videbitur expedire. Mandantes Vicario, Baiulo curiae paciariis et Probis Hominibus Civitatis Ilerdae praesentibus et futuris quod hanc nostram ordinationem et provisionem observernt et faciant inviolabiliter observari. Datum Caesaraugustae decimo Calendas Octobris anno Domini millesimo trecentesimo primo.

Document 14

20/02/1328 (Lleida)

Alfons el Benigne confirma els privilegis concedits anteriorment a la ciutat de Lleida, especialment el de la caldera i el tint per tenyir draps de diferents colors; també confirma la donació feta per Jaume II de diferents recipients i instruments per a tenyir aquests draps. Confirma també els costums i lleis de que han gaudit sempre els ciutadans de Lleida.
A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 134-136.*

Confirmació de tots los privilegis a la ciutat de Leyda concedits y en particular del Privilegi del tint y caldera concedit per lo Señor Rey don Jaume Segon. Confirmació de les consuetuts y usos y generalment de tots los Privilegis y donacions y del contingut en aquells.

In Christi nomine noverint universi quod nos Alphonsus Dei gratia Rex Aragonum Valentiae et Corsicae ac Comes Barchi[135]nona per nos et per nostros successores laudamus approbamus et confirmamus vobis Arnaldo Calbet, Raymundo de Alosio et Peetro Thomae Paciariis Civitatis Ilerdae nomine Universitatis eiusdem praesentibus et Universitati dictae Civitatis et singulis de eadem omnia et singula Privilegia donationes et concessionones generaliter et specialiter vobis et dictae Universitati indulta et concessa a serenissimis recolendae memoriae Domino Raymundo Comite Barchinonae et Domino Ildephonso Rege Aragonum genitore abavi nostri et Domino Petro Rege Aragonum abavo nostro et Domino Iacobo Rege Aragonum proavo nostro et Domino Petro Rege Aragonum avo nostro et Domino Iacobo Rege Aragonum Patre nostro praedecesoribus nostris prout in eisdem privilegiis plenius continetur. Et confirmamus etiam concessionem vobis factam per dictum Dominum Regem Iacobum patrem nostrum qua tenetur quod licet hucusque non esset licitum

vel permissum tingere pannos vestros in colore livido in calderia tunc sua Civitatis praedicta quod vos et successores vestri in perpetuum possitis libere in domibus vestris et aliis prout vobis placuerint tingere in tingi facere pannos quoslibet in praedicto et aliis coloribus quibuscumque absque aliquo iure proinde praestando. Et donationem etiam vobis factam per dictum Dominum Regem Patrem nostrum de claderiis, parolis et tinis in quibus panni praedicti tangebantur cum omnibus artificiis et apparatus eorundem et cum aliis omnibus et singulis pertinentibus ad praemissa et cum domibus in quibus ipsa exercebatur tinctura et in quibus ipsa calderia consistere noscebatur prout in instrumento super praedictis facto, plenius et latius continetur. Nec non confirmamus etiam vobis et dictae Universitati omnes consuetudines scriptas, statuta et usus quos quas et quali abuistis et tenuistis vel usifuistis vos et vestri antecessores. Praedictaque omnia et singula privilegia, donationes et concessionem a praedictis nostris Praedecessoribus generaliter vel specialiter vobis indulta et concessa et quae cumque contenta in privilegiis vel chartis inde factis ludamus et confirmamus vobis dictis Paciaris nomine totius Universitatis praedicta et singulorum eius praesentium et futurorum recipientibus prout melius et plenius in chartis inde factis continetur et eis hactenus usi estis. Promittentes ea omnia et singula observare et observari facere ut superius continetur Et ad maiorem firmitatem iuramus haec per Deum, et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta. Mandamus nihil ominus firmiter et districte Vicario Ba[136]iulo Paciaris et aliis Officialibus et subditis nostris praesentibus et futuris quod dicta privilegia, libertates, donationes et concessionem consuetudines, statuta, constitutiones et usus vobis teneant et observent et faciant ab omnibus teneri et inviolabiliter observari prout eis usi estis hactenus ut est dictum. In cuius rei testimonium prasens privilegium ex in defieri iussium et sigilli nostri pendentis munimine roborari. Datum Ilerda decimo Calendas Martii millesimo trecentesimo vicesimo septimo. Sig+num Alphonsi Dei gratia Regis Aragonum Valentiae, Sardiniae et Corsicae Comitis Barchinona. Testes sunt Petrus Caesaraugusta Archiepiscopus Domini Regis Cancellarius Arnaldus Ilerden Episcopus Guillelmus de Angularia, Raymundus de Ripellis. Sig+num Bertrandi de Vallo scriptoris praedicti Domini Regis qui de mandato eiusdem haec scribi fecit cum literis rasis et emendatis in quarta linea ubi dicitur concessionem et clausit.

Document 15

13/03/1353 (Barcelona)

Arran de la pobresa que regna als camps de Lleida, Pere el Cerimoniós estableix que el vi foraster no podrà vendre's a la ciutat de Lleida fins a la festa de Santa Maria Magdalena; exceptuant el vi d'aquells ciutadans que posseeixen masos i castells fora del terme de la ciutat. A més, concedeix als paers la possibilitat de modificar el termini si veuen que faltará vi. Aquell qui entrarà vi foraster dins el període prohibit haurà de pagar una multa, una tercera part serà per al rei i les altres dos per a la ciutat.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 187-189.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, pp. 285-286

Vi estrany no pot entrar ni vendre en la ciutat y terme de Leyda fins al dia de Santa Maria Madalena. Exceptat lo vi que los ciutadans y vehins de Leyda culliran en lochs, termes y torres que tinguen fora lo terme de Leyda com es acostumat. Los Pahers Consell General en cas de faltar vi poden donar licencia pera entrarlo antes de dit termini. Qui entrarà o vendrà vi foraster en lo temps prohibit incidirà en pena de perdre lo vi y les besties y arreus ab quel portarà, aplicadora dita pena lo ters al Señor Rey y les restants dos parts a la ciutat com es acostumat. Lo señor Rey y Reyna fills y familia, trobantse en la ciutat de Leyda poden entrar vi estrany per a son propi us.

Noverint universi quod nobis Petro Dei Gratia Regis Aragonum Valentiae Maioricarum Sardinia et Corsicae Comitique Barchinonae, Rossilionis et Ceritaniae. Per Syndicos Universitatis Civitatis Ilerdae, apud Villamfrancam Poenitenuna cum aliis Universitatibus congregatos fuit humiliter supplicatum. Quod cum vineae situatae in terminis castris eiusdem propter carestiam quae est cultorum et aliorum excolentium terras et vineas antedictas in quibus pro maiori parte, divitiae hominum dictae Civitatis consistunt quasi hermae partim remaneant et incultae et ex earum fructibus et proventibus maxima pars sumptuum per dictam civitatem fiendorum exsolvatur ut dicitur exolvisse; dignemur probono, et utilitate communi dictae Civitatis, Civium et habitantium in eadem provisionem et ut dicta Civitas, utilius et decentius sumptuum eius onera, valeat in posterum supportare. Tenore praesentis privilegis nostri perpetuo valituri concedimus dictae Universitatis Civitatis Ilerdae et etiam statuimus quod a modo per aliquam personam vel personas cuiuscumque legis, status aut conditionis existant, vinum aliquod vel vindemia quod vel quae non sit, vel fuerit, in vel de vineis terminis civitatis Ilerdae, in eadem Civitate nequeat immitti anno quolibet, neque vendi usque [189] ad festum Beatae Mariae Magdalena mensis Iulis anni cuiusque. Excepto tamen quod cives, et vicini dictae civitatis Ilerdae habentes et possidentes castra, loca vel turres extra terminos civitatis eiusdem possint immittere vel immitti facere et vendere aut vendi facere eorum vinum proprium quod habebunt in eorum castris, locis et turribus antedictis prout tamen est fieri assuetum. Volentes et etiam concedentes quod in casu quo Paciarum et concilium dictae civitatis cognoscent et visum eius existet in dicta Civitate fore vinum extraneum necessarium antefestum vel terminum supradictum liceret ipsis Paciarum et Concilio Civitatis abbreviare et limitare tempus seu terminum antedictum prout eis videretur necessarium ac melius et utilius faciendum. Quicumque autem praesens nostrum privilegium venire praesumpserit amittat vinum et vindemiam quod et quam in dicta civitate immiserit et animal vel animalia cum quo vel quibus dictum vinum aut vindemiam aportaverit et exarcia dictorum animalis vel animalium. De quibus omnibus nobis tertia pars adquiratur et Civitati

residuae duae partes, prout in dicta Civitate hactenus est fieri assuetum et nihil ominus incurrat poenam centum solidorum iaccensium, nobis et nostris vel nostro Baiulo dictae Civitatis, nostro nomine acquirendorum toties quoties fuerint contrafactum. Excepto tamen nos, vel Illustris Regina Aragonum consots nostra vel eorum familia quando cumque in dicta civitate fuerimus, vel fuerint constituti, possimus et possint immitti facere vinum in dicta civitate ad usus nostros etiam et eorum. In cuius rei testimonium praesens privilegium nostrum Maiestatis nostrae sigillo iussimus communiri. Datum Barchinona tricesima die martiis anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo tertio. Sig+num Petri Dei gratia Regis Aragonum, Valentiae, Maioricarum, Sardinia et Corcicae, Comitisque Barchinonae, Rossilionis et Ceritaniae qui praedicta laudamus et iuramus. Ia vis testes sunt Inclytus Infans Petris Ripacurtiae et montanearum de Prades Comes, Inclytus Infans Raymundus Berengarii Comes Ampuriarum. Huguetus Vicecomes cardonae, Gilibertus de Sintillis, Arnaldus de Capraria, Sig+num Bernardi de Torrente scriptoris Domini Regis praedicti qui de mandato ipsius hoc scribi fecit et clausit cum literis rasis et emendatis in linea decima ubi dicitur; vel filiis seu filiae nostri et nostrae vel eorum et in altero testium ultimorum ubi scribitur: Gilberturs.

Document 16

15/03/1389 (Montsó)

Confirmació del privilegi establert per Jaume II el 9 de gener de 1300 sobre la modificació de la presó i el pagament del carcellatge. El regest de Joan J. Casanoves parla d'un pagament de sis diners però al text es confirma que continua sent de tres diners.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 306-307.

Confirmació del privilegi del Señor Rey Don Jaume Segon dat en Barcelona a sinch dels Idus de Ianer mils doscents norant y nou disposant ques fasse presó comuna en la ciutat de Leyda y que los presos no paguen de escarcellatje sinó sis diners jaquesos cada dia.

Nos Ioannes Dei gratia Rex Aragonum, Valentiae, Maioricarum, Sardinia et Corciae comesque Barchinonae, Rossilionis et Ceritaniae. Viso et perlecto, ac plenarie intellecto quodam privilegio huiusmodi seriei Iacobus Dei gratia Rex Aragonum Valentiae et Maioricae Comsque Barchinonae ac Santa actis temporibus hi qui pro suis facinoribus vel delictis capiebantur per curiam civitatis Ilerdae in Palatio Cervariae quandoque in carcere ponebantur quandoque cum custodibus per Palatium ire permittebantur custodes carceris ut maius salarium a captis reciperent illis qui possent custodiri absque in carcerem missione minas non verebantur inferre ut eos in carcerem ponerent; sicque capti perterriti eisdem custodibus salarium augmentabant propter quod multoties accidit quod capti bonis suis expensis quia immunes cri[307]minis inveniebantur nudi de captione eadem exeuntes mendicare compellebantur quodque in captione propter penuriam fame peribant. Unde volentes tanta

iniquitati remedium adhibere, ordinamus cum civibus civitatis praedicta et eius concedimus quod in Palatio memorato per eosdem Cives, domus ad tenendum captos construatur in quo capti ponantur pariete tamen intermedio sicque sit divisio loci praedicti et in altero eorundem masculi in altero foeminae ponantur et carcellagium detur sicut hactenus dari consuevit ab illis qui in carcere ponebantur videlicet tres denarii jaccenses pro qualibet persona in unaquaque die. Mandantes per praestem chartam nostram Carcellario dicit Palatii praesenti et qui pro tempore fuerit, quod non recipiat nec recipere audeat praetextu custodiae nisi illud quod dari consuevit temporibus retroactis scilicet tres denarios iaccenses pro qualibet persona, in unaquaque die. Mandamus etiam vicario curiae paciariis et aliis officialibus et subdictis nostris praesentibus et futuris quod praesentem ordinationem et concessionem nostram firmam habeant et observent ac faciant inviolabiliter observari ut superius continetur et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Datum Barchinona quinto idus Ianuarii anno Domini millesimo Ducentesimo nonagesimo nono. Ad supplicationem humilem per vos nuntius unviersitatis civitatis Ilerdae nun in nostra praesenti curia inde nobis factam praesentis serie, de nostra certa scientia et consulte ac mente deliberata, dictum praeinsertum Privilegium et contenta in eodem laudamus approbamus et ratificamus nostraeque confirmationis praesidio roboramus. Mandantes per hanc eandem Gubernatori Cathaloniae Curiae et Vicario ac carcerario Civitatis praedictae coeterisque universis, et singulis officialibus nostris et eorum locatenentibus praesentibus et futuris, quatenus iam dictum privilegium et confirmationem nostram huiusmodi aliaque omnia praexpressa rata grata et firma habeant et observent et ab aliis faciant tenaciter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium hanc vobis fieri et sigillo nostro perdenit iussimus communiri. Datum in Montesono quintadecima die martiis anno a nativitate domini milessimo trecentessio octuagesimo nono, Regnique nostri tertio Rex Ioannes.

Document 17

4/10/1414 (Montblanc)

Penes dictades per un grup de prohoms de Lleida i acceptades pel rei Ferran d'Antequera. Els alcavots hauran de sortir de la ciutat i les prostitutes no els podran acollir; aquells qui jurin per un membre de Déu o de la Verge Maria cauran en multa de 20 sous o rebran 20 fuetades; els qui blasfemaran correran fuetejats pels carrers de la vila amb un garfi a la boca; els qui jurin pel membre d'un sant o d'una santa pagaran 10 sous o rebran 10 fuetades; igualment, aquells qui no denunciïn els crims anteriors que pagui una multa de 50 sous. Així mateix que tota dona que tingui com a amic un clergue, un llec o un prevere que l'abandoni abans que passin tres dies des de la publicació d'aquestes penes o que corri per la vila fuetejada; els hostalers que gosin tenir al seu alberg dones que practiquin l'adulteri pagaran una multa de cinquanta sous o rebran cinquanta fuetades. Igualment també es prenen diferents mesures per controlar el joc i la prostitució als espais públics.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 375-379.

Alcabots han de buydar la ciutat en pena de assots. Dona pública no aculla alcabot en pena de assots. Iurant de Déu o de la Verge Maria incorre pena de vint sous o vint assots. Blasphemants de Déu o de la Verge Maria o de Sants o Santes han de ser assotats ab un garfi en la llengua. Iurant algun membre de Sant o Santa pagarà deu sous o deu assots. Qui ohirà dites coses si no les denuncie pagarà sinch sous. Cort y Pahers sots pena de perjuri no poden manifestar les persones que denunciaran dites coses. Ningu tinga amiga en pena sinquanta morabatins o 50 assots. Hostaler no tinga dona de mala vida en son hostel pena de sinch sous o de sinch assots, Dona que notoriament fa pecat de son cos no pot estar sino en lo publich en pena de assots. Ningú jugue a jochs prohibits en pena de seixanta sous o seixanta assots. En dia de festa ningú pot ensellar bèstia per a treballar sots pena de deu sous y de ser cremat lo bast o albarda que portarà. En dia de festa ningú obrirà botiga per a comprar o vendre sinó que sien medicines sots pena de deus sous.

Ferdinando Dei gratia Rex Aragonum Siciliae, Valentiae, Maioricarum, Sardiniae et Corcica, Comes Barchinonae, Dux Athenarum et Nepatriae ac etiam Comes Rossilionis et Ceritaniae. Dilectis et Fidelibus nostris curiae et vicario Ilerda, Baiulo coeterisque, Officialibus et Paciariis Civitatis Ilerdae dictorumque officialium locumtenentibus praesentibus et futuris et cuilibet ipsorum quibus pertineant infrascripta salutem et dilectionem. Exhibito coram nobis quarum dam ordinationum transumpto per Probos homines et Concilium Generale civitatis praedictae factarum ut licuit clare nobis cuius thenor sequitur per haec veritatis praedictae factarum ut licuit clare nobis cuius thenor sequitur per haec verba. Les ordinacions següents foren feytes per alguns Prohomens, per lo Concell General de la Ciutat elets e autorisades per lo honorable en Ioan Rivera, donsell lochtinent de cort de Leyda per lo molt alt Señor Rey. Primerament que tothom alcabot que tinga fembra que per huy tot dia hagen de haver buydat la ciutat sots pena de haver de ser be assotats. Ítem que alguna fembra pública no gos acullir algun alcabot sots pena de ser assotada. Ítem stableix e ordene que tota persona que iuraria alguns membres de Déu, ne de la Verge Maria sie encorregut en ban o pena de vint sous o de vint assots, los quals haia a pendrer en la plassa. Ítem que tota persona que blasphemarà, disputarà, ne maldirà de Déu ne de la Verge Maria Madona Santa Maria ni de Sants ni Santes, sapien que aquell aytal qui semblants blasphemies dirà, correrà la Vila ab grans assots ab un garfi en la lengua. Ítem qui juraria [377] algun membre de Sats ni de Santes que sie encorregut en ban o pena de deu sous o de deu assots rebedors en la plassa. Ítem que tota persona que ohirà dir o jurar les coses desús dites ho hage denunciar als Corts e Pahers de la dita ciutat sots pena de sinquanta sous. Ítem mes han stablit e ordenat per fortificar los dites coses que la cort e Pahers o altres Officials al qual o quals serà divulgat, hagen jurat o blasphemant en la manera dessús dita, que los dits Cort e Pahers o altres Officials hagen a tenir Secret o no gosen dir lo nom de aquell qui haurà denunciat aquell qui jurat haurà. E si lo

contrari per los dits Officials o alguns dells serà feyt que ipso facto sien encorreguts en pena de perjuri com los dits Cort, e Pahers hajan jurat a Déu e als Sants Quatre Evangelis les dites coses tenir secretes. Ítem que nengun hom de qualsvol lley o condició sia no gos tenir amiga, vulles sia solana o altra qualsevol de la qualse servesca carnalment dins la ciutat e lochs de la contribució de aquella ans tots aquells quen tinguen manifestament o amagada dins espay de tres jorns aquells hagen a leixar sots pena de sinquanta morabatins o de rebre sinquanta assots. Ítem que tota dona que tindrà amich vulles sie Religiós, Prevere, Clergue o Lech de qualsevol ley o condició sie aquells hage a leixar e se hage a separar d'ells dintre de tres jorns après de la publicació de la present crida. En altra manera correrà la Vila ab grans assots. Ítem que algun hostaler o hostalera no gos tenir en son hostel alguna fembra que fasse o comete adulteri de son cos e que aquella hage a gitar de son hostel e dar-li repulsa dins espay de tres dies primers vinents, sabents que si lo contrari serà feyt serà encorregut en ban o pena de sinquanta sous o de sinquanta assots. E ultra assò la dita fembra correrà la vila ab grans assots. Emperò en aquesta ordinació no volem ésser compresos los hostalers o hostaler del bordell. Ítem que alguna fembra que fassa pecat de son cors notoriament no gos estar en alguna part de la ciutat sinó en lo públich, sabent que si lo contrari farà per cascuna vegada correrà la ciutat ab grans assots. Ítem que neguna persona de qualsevol ley, estament o condició sie no gos jugar a alguna manera de joch, exceptat joch de ballesta e escuachs, alfardo, dart o llansa e qui contra farà seixanta sous li costarà per cascuna vegada o seixanta assots, los quals li seràn dats en la Plassa de la Paheria sens cap mercè. Ítem que neguna persona de qualsevol ley, stament o condició sie no gos ensellar neguna bèstia de càrrech en dia de Diumen[378]ge o de festa manada per fer negunes coses manualment si donchs no anave o venie de romiatje e qui contra farà deu sous li costarà e ultra la pena serà cremada la albarda o bast que portarà. Ítem que tot hostaler e hostalera sie tengut denunciar als traginers qui en lur hostel posaran que no gosen ensellar ni carregar en dia de Diumenge o festa manda per la Iglesia sots pena de deu sous jaquesos. Ítem que nenguna persona de qualsevol ley, stament, o condició sie no gos obrir en dia de Diumenge o festa manada degun Obrador per vendre ni comprar si donchs no eren medicines e qui contra farà sinch sous li costarà. Item mes avant per so que les fembres públiques pus fàcilment puxen exir dels bordells. Perso los dits Cort e Pahers manen que negun hom de qualsevol condició sie no gos fer amiga ni a si mateix apropiar alguna de les dites fembres, tenint aquella en bordell ni en hostel o en altre loch com no sia legit a ningú fer propi de la cosa comuna. E que si algú serà trobat que fembra de bordell tingue ni de son mal guany visque que tantost sie de la ciutat així com a alcabot públich de aquella, exilat certificant que si après seran atrobats serà procehit contra aquells aytals segons la forma de la constitució a la unglà. *Exellentiae nostrae Regali pro parte Universitatis praemisae humiliter extitit supplicatum ut ordinationes iam dictas ob*

reverentiam et honorem individuae Trinitatis et totius curiae supernorum viciorum extirpationem, multiplicum animarum salutem ac statum foelicem omnium in praemissa degentium Civitate nec immento quippe factas servari facere districte ac fortiter mandavimus nos ergo visis ac plene recognitis Ordinationibus supradictis supplicationi huic iustae et consonae rationi liberaliter ac benigne inclinati approbantes et laudantes ordinationes ipsas ut Deo ac nobis acceptas et salubres ac utiles quidem valde Rei Publicae et singularibus Universitatis ipsius dicimus et mandamus vobis et cuilibet vestrum de certa scientia et expresse sub incurso nostrae indignationis et iare poenae mille florenorum auri de Aragonia si inobedientes, aut negligentes fueritis circa ista irremissibiliter habendorum et nostro applicandorum aerario quatenus Ordinationes praedictas ac omnia et singula in eis contenta tenentes et inviolabiliter observantes per quoscumque dictae Civitatis Incolas seu degentes in ea cuiuscumque status sexus legis aut conditionis existant cum impositionibus poenarum ingentium vestro imponendarum arbitrio quas per vos ad quem seu quos spectet, exigi, et levari volumus et iubemus absque aliqua gratia et mercede et aliis quibus decet. Praeturae viribus teneri et servari faciatis ad unguem absque interpretatione quacumque debite corrigendo et puniendo in praedictis quos libet delinquentes ac mandando et faciendo voce Praeconis per dictae Civitatis loca debita. Ordinationes easdem semel anno quolibet publicari ut omnibus innotescant, et aliquis ignorantiam de ipsis non valeat allegare. Datum in Villa montisalbi, octava die Octobris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quartodecimo.

Document 18

13/01/1416 (Lleida)

Moderació de les penes anteriorment acceptades per Ferran d'Antequera perquè consideraven excessives.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre d'Actes del Consell General, 1413-1416, reg. 406, f. 83r-84v.

<penes temprades e modades>

Nicholau Gralla

G. Johan pahers

Berenguer Cardona

Bernat Aguiló

Pere de Luçó

Pere de Losa

Als quals prohoms fo proposat per los honrats pahers que lo Consell General celebrat a ·V· de octubre any proppassat ha comanat a ells de moderar algunes ordinations que per ·VI· prohoms per Consell General elets han fetes sobre alguns crims notoris e altres per que·ls

placie aquelles moderar segons lur bona consciencia com sien ... de penes excessives.

Los quals prohoms vistes les dites ordinacions per lo Senyor Rey ab letra sua confirmades esser certifiuats que aquelles podien moderar aquelles moderaren sots la forma següent.

E primerament al primer capítol contingut en la letra real que es ordinació que comence primerament que tot alcavot que tingue fembra que per vuy tot dia hage buydat la ciutat sots pena de ésser açotat. Acordaren los dits prohoms que lo dit capítol se stigue segons se sta.

Ítem lo segon capítol que comence: ítem que alguna fembra públich no gos acullir algun alcavot sots pena de ésser açotada. Acordaren que s'estigue segons se sta.

Ítem sobre lo terç capítol que comence: ítem mes stablex e ordena que tota persona que jurarà alguns membres [de Déus] lo qual ha pena de ·XX· sous per los dits prohoms ... tornaren la dita pena a dos sous o a dos açots.

[83v] ítem sobre lo capítol que comence: ítem tota persona qui blasfemarà, despitarà ni mal dirà de Deus ni de la Verge etc. Acordaren que s'estigue segons s'està.

Ítem al capítol que comence: Item qui jurarà algun membre de Sant ni de Sants en lo qual ha pena de ·X· sous o de deu açots acordaren que sie tornada la dita pena a ·I· sou o a un açot.

Item lo capítol qui comença: que tota persona que hoyra dir ho jurar etc. Fou moderada la pena qui és ·V· sous a ·I· sou ho a un açot.

Item lo capítol qui comence: Item mes han establít e ordonat per fortificar etc. Acordaren que la dita pena s'estigue segons s'està.

Item lo capítol que comence: Item que nogun hom de qualsevol condició sie no gos tenir amiga etc. Acordaren que sie moderada la pena que és ·L· morabatins o ·L· açots a ·V· sous o ha ·V· açots.

Item lo capítol que comença que algun hostaler o hostalera no gos tenir en son hostel etc. Acordaren que sie moderada la pena que és ·L· sous o ·L· açots a ·X· sous ho a ·X· açots.

[84] Item lo capítol que comença que alguna fembra que face ponit de son cos notòriament etc. Acordaren que s'estigue com s'està.

Item mes ordonaren que neguna persona de qualsevol ley estament o condició sie no gos tenir en alguna casa sus o d'altri secretament ni manifesta tafureria ni permeta jugar a algun joch de daus saber que si lo contrari farà serà encorregut en ban de ·L· sous o de ·L· açots. E aquells qui jugaran secretament dins la casa seran encorreguts en ban o pena de ·V· sous ho de ·V· açots.

Item mes ordonaren que negu no gos jugar a algun joch de daus en les places ni en carrers públich de la ciutat ni en ses cases sots pena de ·V· sous o de ·V· açots sinó en lo pont major de la ciutat en lo qual tothom públicament puxe jugar sens alguna pena.

Es intenció emperè que en lo joch damunt no sie compres joch de taules ans a aquell tothom pugue jugar indiferentment sens algun ban o pena.

Emperò los dits prohomens no són de intenció que la prohibició dels dits jochs se estenen en engune sfestes de Nadal fins al jorn de Apparici ans en aquelles dites festes tothom puxe jugar indiferentment.

Mes acordaren los dits prohomens que les dites modificacions sien confirmades per lo cort [84v] Les altres ordinacions fetes per los dits ·VI· prohomens. Acordarne que fossen haudes per casses e per nulles.

Document 19

12/12/1442 (Tortosa)

La reina Maria autoritzà les obres de millora de la plaça de Sant Joan. Aquestes millores havien d'implicar des de la plaça dels Polls fins a l'església de Sant Joan o, almenys, fins al carreró denominat de Jaume Navarra. Així, es determinà aplanar les arcades des de la plaça dels Polls fins al carreró de Jaume Navarra i fer-hi un espai pla. També s'estipulà una limitació per a les teulades de les cases que acaraven amb la plaça, només podien sobresortir un màxim de sis pams de la línia marcada per la paret. Igualment, aquelles persones les propietats de les quals millorin amb les obres hauran de pagar a les persones que patiran l'enderrocament del seu alberg o la pèrdua de valor; si aquest pagament no és suficient la ciutat s'encarregarà d'abonar el que falti.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 426-428.

b: Enrique MUT, Vida econòmica en Lérida de 1150 a 1500, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1956, pp. 289-291.

Ordinacions del Consell General de la Ciutat de Leyda sobre fer la Plassa de Sant Ioan per a embelliment de la ciutat. Que dita plassa sei feta des de la Plassa nomenada dels polls fins a la Ilgesia de Sant Ioan, o almenys fins al careró de mossen Iaume Navarra. Que per so sien derrocades les arcades en tot lo dit districte. Que ningun Señor de casa confrontant ab dita Plassa puga fer eixida mes avant de la paret rasa. Confirmació de dites Ordinacions.

Nos Maria Dei gratia Regina Aragonum Siciliae, Valentiae, Maioricarum, Sardinae et Corsicae, Comitisa Barchinonae, Ducisa Athenarum et Neopatriae ac etiam Comitisa Rossilonis et Ceritaniae. Locumtenens Generalis Illustrissimi Domini Regis Viri et Domini nostri charissimi. Exhibitis Maiesetati nostrae per dilectum et fideles nostros Narcisum de Canellis Decretorum Doctorem Paciarium et Gispertum Mathaei, cives syndicos et nuntios civitatis Ilerdae capitulis et ordinationibus super constructione Platea subscriptae per Concilium et Universitatem Civitatis eiusdem laudabiliter editis quorum series sic se habet. A honor e gloria de nostre Senyor Déu e de la sua beneyta Mare e de tota la Cort celestial. Com de gran temps passat ensà lo Consell General de la insigne ciutat de Leyda hage desitjat e de present desitg fer una singular e notable Plassa en lo loch pus patent, e pus honorós de la dita ciutat, per decoració e ennobliment de aquella. Considerants que lo molt Reverent Señor Bisbe de Leyda hauria ofert a la ciutat que en cas tal Plassa se fes hi donarie tal subvenció que la ciutat rahanablement se'n contentaria. Volent donchs lo Consell General del present temps conformarse ab la voluntat dels Passats [427] majorment ab la opinió e voluntat del dit

Señor Bisbe. Per tant apparie per deliberació de dit Consell que lo dit fet sie mes en execució remetent totalment ab tot plen poder lo dit fet als honorables Pahers e Prohomens en lo dit Concell General elets e deputats los quals honorables pahers e prohomens ya predits ordenaren la dita Plassa deure esser feta en e per la forma següent. Primerament ordenen que atès que en nigung altre loch de la ciutat pus honorós e més patent e vistos no solament als habitants en la present ciutat mas encara a totes gents passants e anants de Roma a Sant Iauime no es pus dispost que de la Plassa apellada dels Polls fins a la iglesia de Sant Ioan o almenys fins al carreró apellat de en Iauime Navarra quòndam ciudadà, los quals carrers segons manifestament se mostren son ara confusos escurs, sutses e bruts de moltes legeses. Per tant deliberaren e ordenaren que les arcades damunt e davall e les cases que hi son edificades de sobre de aquelles de la dita Plassa fins al carreró del dit Iauime Navarra, tro sus en les parets rases de dret dels portals en amunt sien totalment levades e aplanades e enderrocades a fi que romangue Plassa plana e comuna a empriu e servey de tota la comunitat e estrangers. Ítem més ordenaren que algun señor de alberch confrontant en la dita Plassa no gos ne pugue fer eixir la cuberta o cubertes de son alberch mes avant de la paret rasa, sinó tantsolament la cuberta principal o sobirana, la qual tantsolament pugue eixir mes enfora de les parets, sis palms, o menys e no més avant e assò per salvetat de les dites parets. Encara més ordenaren que tots aquells quin penran augmentació o creiximent de valua en sos alberchs per la dERRUICIÓ o demolició en decooració de la dita Plassa hajan e sian tenguts fer satisfacció e esmena a aquells qui en lurs cases e alberchs penran dan o disminució tal emperò e segons los honorables Pahers, e Prohomens desús dits judicaran e taxaran. Entès e declarat que si la satisfacció fahedora per aquells los alberchs dels quals penran aumentació e decoració no bastave a la esmena dels alberchs qui penran dan o deterioració en tal cas la ciutat hage e sie tenguda de satisfèr e pagar aquells de bens de la communitat a coneixença dels dits Prohomens. Ítem mes ordenaren que sie feta una letra de part de la dita Communitat a la Señora Reyna ab la qual la supliquen sie de sa mercè e vulle manar al Cort e Veguer o Lochtinent que interpòs son decret en les dites Ordinacions e manar als dits Cort e Veguer e Lochtinent e Pahers de aquesta ciutat que executés aquelles tota appellació remogu[126]da, tota hora y quant per lo Syndich de dita Ciutat requests sian. Ítem mes ordenaren que los honorables syndichs o missatgers novament elets a les Corts l'any present convocades per la Señora Reyna en la Ciutat de Tortosa hagen special capítol en lo memorial que la ciutat los farà que ans de totes coses hajan les provisions e letres necessàries per execució de la dita cosa de la Señora Reyna e del Señor Bisbe e aquells prestament trametre e quels dits missatgers juren que se hauran ab tota sollicitut e diligència en obtenir e trametre les dites letra e provisions. Ac visis et in Regio Concilio ac nostro recensitis capitulis et Ordinationibus praeinsertis ut votis digna poscentium tribuatur effectus et ea foeliciter

exequantur quae facient civitatis ornare videntur ex dicti Regii et nostri matura deliberatione concilii ad humilem supplicationem Syndicorum et nuntiorum praedictorum ordinationum capitula praeinserta et omnia et singula in eis contenta, tenore praesentis acceptamus laudamus et approbamus et ea et quidquid eorum virtute processerit et actum fuerit et nunc pro tunc huius nostrae confirmationis et ratificationes praesidio roboramus ac eis omnibus et singulis auctoritatem nostram et Regiam impendimus pariter et decretum. Ac etiam ad uberiores cautelam ex Regiae et nostrae potestatis plenitudine tollimus omne vicium et supplemus omnem defectum si quid in praedictis et in eorum vim peragendis obicium possunt vel poterunt quomodo libet et opponi. Mandamus igitur de certa scientia et expresse sub incursu Regiae et nostrae indignationis et irae Gerenti vices Gubernatoris et Baiulo Generali Cathaloniae Principatus, nec non Curiae et Vicario dictae civitatis Ilerdae coeterisque universis et singulis Officialibus dicti Domini Regis ad quos spectet et Locatenentibus eorundem quatenus Ordinationum capitalium praeinserta et omnia alia et singula supradicta et in praesentis nostra charta contenta teneant firmiter et observent ac faciant inviolabiliter observari et in eis exequendis et effecturi debito deducendis opem operam auxilium, consilium et favorem impendant si quamcumque in praedictis omnibus et singulis auctoritatem sui Officii et decretum et ad cautelam pariter interponat. In cuius rei testimonium praesentem fieri iussimus regio sigillo in perpendenti munitam. Datum Dertusae duodecima die Decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragessimo secunda Regni dicti Domini Regis Siciliae citra Pharum anno octavo, aliorum vero Regnorum anno vicesimo septimo // La Reyna //. Registrata.

Document 20

25/08/1453 (Barcelona)

La reina Maria autoritza la construcció de l'Hospital General de Santa Maria a la parròquia de Sant Llorenç, a la plaça de la Bladeria Vella i al costat del Pes del Rei, per a l'acollida de pobres malalts i sans.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre Vert de la ciutat de Leyda, 1691, reg. 1370, f. 433-435.

b: Antoni Conejo, L'Antic Hospital de Santa Maria, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2002, pp. 242-243.

Fundacio de l'Hospital General de la Ciutat de Leyda en la Plassa del Almodí. Pahers de Leyda poden elegir regidors de l'Hospital. Hospital General de Leyda gose tots guiatjes, proteccions, salvaguardes, libertats, gracies y prerogatives concedides per lo Señors Reys al Hospital de Santa Creu de la Ciutat de Barcelona.

Nos Maria Dei gratia Regina Aragonum, Siciliae, circa, et ultra pharum, Valentiae, Hierusalem, Hungariae, Maioricarum, Sardiniae et Corsicae, comitisa Barchinona, ducisa Athenarum et Neopatriae ac etiam comitisa Rossilionis et Ceritaniae, locumtenens Generalis Serenissimi Domini Regis viri et domini nostri charissimi. Libenter hisce rebus locum damus,

quae Dei laudem, et servitium, et animarum salutem ac decus civitatum et locorum ditionis domini Regis ac nostri concernunt. Cum itaque vos dilecti et fideles nostri paciarii, probi homines et universitas civitatis Ilerdae ut pro terrenis coelestia et pro temporalibus aeterna foelici commercio mereamini ex Dei misericordia obtinere, delibraveritis construere et aedificare seu construi et aedificari facere in dicta Civitate Ilerdae intus parochiam Sancti Laurentii iuxta vel ante Pensum Regium, sive plateam de la Bladeria vella dictae Civitatis, quoddam hospitale quo Christi pauperes, tam sani quam infirmi conveniant, et in eo piis et charitativis subsidiis recipiantur alimententur et reficiantur et iam locus ubi hospitale construendum est praeparetur. Ad vestri humilem supplicationem pro his nobis factam, themore praesentis, huiusmodi pium exercitium et salutiferum opus laudantes, approbantes et auctorizantes, concedimus et licentiam et facultatem plenarias vobis dictis paciariis, probis hominibus, et universitatis dictae civitatis praesentibus et futuris, elargimur quod ex pecuniis dictae Universitatis et eius singularium et aliis piis et charitativis subsidiis inde erogandis possitis et valeatis libere licete et impune hospitale construere et aedificare seu construi et aedificari facere in dicta civitate loco praedesignato quod nominetur et nominari habeat Hospitale Sanctae Mariae et in ipsius hospitalis opere suppellectilibus et aliis dicto Hospitali necessariis, mittere et committere pecunias quas vobis visum fuerit. Possitis insuper procuratores seu administratores et alios officiales prout vobis videbitur eligere constituere et ordinare ad regendum et administrandum et gubernandum dictum hospitale, bona et res eiusdem; nec non bacinerios et acaptatores et alios ministros ad petendum et recipiendum a quibusvis devotis personis et fidelibus qui erogare dicto hospitali amore Dei voluerint elemosynas per totam terram et ditionem dicti domini regis. Praetera volentes dictum hospitale et eius procuratores et administratores et ministros, bacineriosque seu acaptatores, gratiosos prosequi favore cum hoc eodem privilegio, guidatica, protectionem, salvaguardiam, libertates, immunitates, franquitates, gratias, et praerogativas omnes, per dictum Dominum Regem, eiusque praedecessores gloriosae memoriae concessas Hospitali Sanctae Crucis civitatis Barchinonae quae omnia hic volumus pro expressis et insertis haberi dicto hospitali Sanctae Mariae dictae civitatis Ilerdae eiusquem administratoribus, procuratoribus, officialibus, ministris, bacineriis seu acaptatoribus concedimus deliberate et consulto. Mandantes igitur gerenti vices gubernatoris in Cathaloniae Principatu curiae et vicario Ileradae et aliis universis et singulis officialibus et subdicti dicti Domini Regis et nostris praesentibus et futuris quod licentiam et concessionem nostras huiusmodi et alia omnia et singula superius expressa teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant ratione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium praesentem fieri iussimus regii sigillo in pendenti munitam. Datum Barchinonae vicesimo quinto die Augusti anno a nativitate

Domini millesimo quadrigentesimo quinquagesimo tertio. Regnorum dicti Domini Regis Siciliae citra pharum anno decimo nono aliorum vero Regnorum tricessimo octavo .//. La Reyna .//. Domina Regina mandavit mihi Bartholomeo Sellent .//. In diversorum Locumtenentiae octavo .//. Registrata.

Llibres de Crims

Document 21

20/10/1312 (Lleida)

Joan de Jaca fou contractat per plegar llenya a l'areny i després l'acusaren d'emportar-se'n una part sense permís i deixar-la a l'hospital de Vilanova de Fontanet (Bordeta). Allà uns homes la van localitzar amagada darrera un llit i la paret del centre.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1312-1313, reg. 764, f. 73r-74r.

Divendres ·XIII· kalendas novembre en Domingo Thomàs denuncian mostra an Bernat Clavell paer que en Johan de Jacha ladronyllment li havie emblada llenya del Cap del Pont la qual havie comprada e que per diverses tems la sen ere portada al spital de Vilanova e que ere tro a una somada. E dix que n'havie posat clam devant la cort e en demana que·ls paers enantassen contra aquell ensems ab la cort segons que an acostumat. Es ... que dix lo dit en Domingo Thomàs lo dit Johan de Jacha es estat comes lo dit ladronici devant l'onrat en Bernat dez Pont cort de Leyda pel senyor rey.

Aprés dimarts ·VIII· kalendas noviembre l'onrat en Bernat dez Pont cort de Leyda pel senyor Rey, en Bernat Clavell, paer per si e per sos companyons puyaren al Palau de Cervera on ere pres lo dit Johan de Jaca e reeber confessió del sobre la dita denunciació en la manera davalt escrita.

En Joan de Jaca demanat en confessió si el havie emblada en les cabanes del pont major lenya e que l'hagués portada al spital de Vilanova. Dix que no, mas dix que es ver que ell aydà al macip d'en Domingo Tomàs, per nom Bartholomeu, a plegar leynea en les dites cabanes e que·l dit macip del dit en Domingo Thomàs per dues vegades que li aydà que li de dos feix de la dita leynea, çò és per cada vegada ·I· feix e que cadaú dels dits ·II· feys de leynea se'n portà el al spital de Vilanova. Demanat per què el portà la dita lenya al dit espital, dix que per tal (per tal) que ic hi avie una fembra sua la qual dix que hara ha entès puix fo pres que·s na anada e el la [dita lenya ... emblada] li fon dada.

[73v] En Bernat Filocxa, macip d'en Domingo Thomàs, testis jurat e demanat sobre çò que·l dit Johan de Jacha en sa confessió ha dit çò és que·l dit macip del dit en Domingo Thomàs li avie dada lenya. Respòs e dix que el és aquell macip que·l dit Johan de Jacha diu en sa confessió que li donà lenya. E axí dix que ver és que el per nom del dit Domingo Thomàs ab

qui ell sta reebe lenya en les cabanes d'en A. de Salàs, cercoler. El dit Johan de Jacha ayudave-li e li aydà ·II· vegades a plegar la dita lenya e per aquela rahó de la ajuda que li fahie el agsentà cosa que li do la primera vegada ·I· bon tolçat de la lenya y per la segona vegada dona-lin un fex cominal. Demanat si sab que·l dit Johan de Jacha ne preses ladronylment de la dita lenya o l'era aquela que el havie dada segons que dit ha ja damont. Dix que no·y sab más dix que ha entès que be l'an han trobada al spital de Vilanova ben ·II· o ·III· feix, e si ver és dix que a emblat l'an hauda, que ell no la li donà ni li'n donà sinó aytanta com damont ha dit. Demanat si ere estat instruït ni sobornat dix que no. Iniunctum fuit sibi.

N'Arnau de Salàs, cercoler, testis jurat e demanat sobre la denunciació damont dita respòs e dix que el testis no sab si·l dit Johan de Jacha havie emblada la dita leynea, más dix que el testis oy dir han Estapa, cercoler, que·l dit Johan de Jacha havie emblat un fexet de leynea d'asteles de d'alses de cercles e que·l se'n havie portat en vers Vilanova. E que·l testis, el dit Estapa, que se'n anar per saber la veritat, e encontren que la faie al espital de Vilanova, e ensems al en Johan [de Bycam], sartre, demana[ren] ... [spita]lera que la leynea e que ·I· hom [74r] hic ha aportada en la posada y que la dita espitalera los dix: "E veus astí un feixet que n'ha aportada". E trobaren e vegueren el testis els dits Estapa e en Johan de Bycam lo dit fexet de leynea e que ere de les dites asteles de cercles. E trobaren-ne entre ·I· lit, que ere el dit espital e la paret, major fex que aquel que la espitalera los havie mostrat e dix que quant lo feren pendre que·l dit Johan de Jacha atansà a el testis e han Simó cercoler que la dita leynea ere estada de la d'en Domingo Tomàs, mas que la havie dada lo macip d'en Domingo Thomàs. Als el testis no·y sab. Iniunctum fuit sibi.

En Simó de Casteylló, cercoler, testis jurat e demanat sobre la dita denunciació. Respòs e dix que el testis no·y sab re de sciencia sal que dix quan hoy dir an Estapa, cercoler, que·l dit Johan de Jacha avie emblada aquela leynea e pux quan lo feren pendre que oy el testis que·l dit Johan atansà el testis present que ver ere que el avie presa una pocha de la lenya d'en Domingo Thomàs e que la haves dada lo minyo d'aquel en Domingo Thomàs axí que el testis respòs al dit Johan e com se porie fer que·l minyo ten gosar haver dada tanta. E que·l dit Johan li'n dix que axí ere que·l minyo la havie dada e que el testis vehé pux la lenya e vehe que eren scays dos feixes e que no porie ésser que·l minyo la hagués dada. Dix encara que oi dir el testis al minyo dix a A de Salàs que·l dit Johan de Jacha ne volch asagar de levar de les cabanes en agre fait sino quan li fo vedat. Iniunctum fuit sibi etc.

Document 22

11/3/1332 (Lleida)

Pere Roure fou acusat de robar unes sabates i vendre-les en diferents tabernes de la ciutat, un dels locals que hi apareix mencionat és la taberna del Sant Esperit. Durant el procés confessa haver comès altres lladronicis a Barcelona.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1331-1332, reg. 770, f. 150r-153v.

(Fragments).

Denunciat fo als pahers que Pere Roure, habitador de Barcelona, avie emblat en la ciutat de Leyda ·VI· pareiles de çabates, unes blanques e altres negres ... dia damunt di ton fo request que·ls pahers ensems ab la cort enanten contra el criminalment.

E en continent fo presa confessió del dit Pere Roure sobre la dita denunciació en la manera que·s seguex.

En Pere Roure demanat en confesió quan entrà el en la ciutat. Dix que dimarts propassat a hora quan les gens fahien hornona. Preguntat a qual taverna se gità primerament. Dix que a una taverna prop la bladeria e ali bech meallada de vi e puxs anasen bers a una taverna la prop lo pes de la lana en la qual taverna el trobà la tavernera e l'escolà, bastax, lo qual escolà ... a beure meayllada de vi e beguda aquella meayllada el donar ·I· diner. Preguntar hir que fo dimarts per lo matí si el fo a la taverna d'en R. de Prexenç ensems ab lo dit escolà. Dix que no. Preguntat si el hi aportà unes sabates negres e que aqueles venes a en Escolà per ·VI· diners. Dix que no. Preguntat d'on les havie audes. Dix que no les havie hagudes de negun loch que no les-li vené. Preguntat si les havie emblades a negun çabater de la ciutat. Dix que no... [150v]

(...)

Preguntat sich ha degu en companyia ab el que sie exoreyllat o no exoreyllat. Dix que no. Preguntat perchè havie perdut les oreylles. Dix que en Pugades les li féu toldre [en la] armada.

(...)

En G. d'Areny, çabater, testis jurat e demanat sobre la dita denunciació. Respòs e dix que hir que fo dimecres ·XI· dies de marci, segon dimecres de quaresma per lo mayti vench a el testis en Nadal fyllol, çabater. Dix-li prech-vos en G. que sius hic ve nuyll hom ab unes çabates negres ab anell en mig que les nie retingats que a mi les an emblades ab les formes. E el testis dix-li "oc volenter". Finalment que el testis a hora d' hora nona vench-se'n mengar a son alberch lo qual té el carrer del can e car se fo assegut a taula la dona sa muyller vench e dix-li en G. a la taverna de Sent Esperit ha ·III· caguayarns e volne vendre unes çabates [151r] blanques ab corda per la qual cosa el testis se levà de taula e can venie ves la dita taverna de Sent Sperit e non trobà sinó la tavernera e la amiga del Escolanan, d'aquell que fa les "caystayolles". E el testis dix a la dita tavernera: e dit m'han que unes çabates hic volen vendre. E la tavernera dix-li ver és que ·III· caguayes hic ha estats que·n volien vendre unes blanques ab corda e son-sen anats ab les çabates e als el testis noy sab qui les volie vendre...

Na Sançona, muyller, que fo d'en Michael de g[e]sses tavernera que és del celer del Espital de Sent Esperit, testis jurada e demanada sobre la dita denunciació. Respòs e dix que hic que fo dimecres segon de quaresma [a] hora d' hora nona baixa vehe ela testis en lo dit celer de Sent

Esperit dos bastaix, lau que vestie camisa e una gramaylla quax negra e un altre gran e alt que parie que fos escolà. E vehe que·ls dits bastaixs menjaven el dit celer un arech e quan hagren menjat oy e vehe que·l bastaix que vestie la camisa dix unes çabates voldrie vendre e traschs-les-se o daval la exela o de la çinta. E vehe ella testis que foren çabates blanques ab corda, les quals deie que li costaven ·XII· diners. E ela testis deie-li: “e perquè les volets [151v] vendre?” El dit bastaix dix-li quan nom venie bé. Mas ela testis no sab si les havie emblades o d'on les havie hagudes. E vehe pux que les dites çabates donà al dit bastaix escolà e après vehé que·l dit bastaix escolà que les se calçà. E als noy sab. Iniunctum fuit sibi.

Guillem Bernat, qui fa castayoles, testis jurat e demanat sobre la dita denunciació. Respòs e dix que dimecres ara propassat per lo maytí el testis ... ab lo dit Pere Roure costa lo forn d'en Domingo Thomàs ... anaren-se'n a la taverna d'en Ramon de Perexens e en la dita taverna lo dit Pere Roure vene-li unes çabates negres de cordons ab nuel en mig ab les quals çabates comprades per ell testis anasen als granes e ne anoles ab un hom e de foravila que caregave blat per ·XII· diners. El dit Pere Roure romàs en la taverna e après que ach venut les dites çabates torna-se'n e vench-se'n a la taverna de Sent Sperit, ensemps e aportaren un arech lo qual mengaren en aquela taverna e car l'hagren mengat lo dit Pere Roure se trasch unes çabates. Lo dit Pere Roure dix que volie vendre e après dix a el testis: calça-les-te tu per amor de mi que molts servis m'has feyts en les galeas. Les quals çabates el testis se calçà e ab aqueles calçades ana-se'n sa carera. El dit Pere Roure axí mesex. Preguntat si el testis sab que·l dit [152r] Pere Roure hagués emblat les dites çabates negres <o> blanques. Dix que nou sab, ans dix que nos pensave que fos d'aquela sexta nis pensave que no hagués oreylls. Preguntat si sab ni vehe lo dit Pere Roure que féu les formes en que les dites çabates eren. Dix que nou sab. Preguntat si sab que·l dit Pere hage feyts pus ladronicis en la ciutat ni el terme. Dix que nou sab ni les dites çabates no sabie que hagués emblades. Iniunctum fuit sibi. (...)

Après dimars pridie kalendas aprilis en G. de Tamarit, lochtinent del honrat en Jacme d'Alòs, cort de Leyda per lo senyor Rey, en Jacme Miró e en Johan Çabater, pahers, pugaren al Palau de Cervera per fer posar al turment de la roda lo dit Pere Roure e segons que damunt pel Conseyll és ordenat. E ans que li posassen demanaren-lo si el havie emblat en la ciutat de Leyda lo pareyll de çabates negres ab nuell enmig les quals vené al Escolà bastaix per VI diners. Dix que hoc per son pecat. Preguntat on les emblà. Dix que en la carrera general. Preguntat que feu les formes. Dix que gitalas en Segre. Preguntat [153r] si el emblà lo pareyll de çabates blanques ab corda les quals donà a la taverna del Sent Esperit al dit Escolà. Dix que hoc. Preguntat on les emblà. Dix que prop la pescateria. Preguntat que féu les formes dix que noy havie formes ni les emblà ans eren desenformades. Preguntat si ha feyt pus ladronicis en la ciutat. Dix que no que·l dimarts ans que fo pres hic ere entrat e no hic havie albergat

sinó un vespre. Preguntat si hic ere entrat ab companyia. Dix que no. Preguntat a Barchinona quyns ladronicis hi féu. Dix que una galina hi emblà per la qual fo açotat e corregut per la villa e altres ladronicis no·y féu. Preguntat per que perdé les oreylls ni on. Dix que a Sen...ray les perdé per raon d'un <pareyll> de formatges que emblà en seu companyó a qui hom deye Compte Negre. Preguntat si ha feyts pus ladronicis en negun loch. Dix que no ans dix que ja deus nols el ... pus na feyts. E com als no volgués acorgar liuraren-lo als saig per fer posar al turment de la roda. E feren-li fer.

La primera ligada e quan-li començaren a fer e la cordà fo una vegada passada la corda se trencà. E trencada dix que havie emblada ·I· cota blava sens pena <a Barchinona> al carrer de la mar, demanan almoyna a la porta e entrasen en la casa e trobà la dita cota sobre un banch e porta-la-se'n e vene-la per ·VIII· sous en la Cuyraça. E fo pres e per la dita cota corech la villa e fo açotat. Ja sie que damunt ha dit que per ·I· galina fo coregut en Barchinona mas es ver que la dita galina hi [153v] emblà más no corech la villa sinó per la cota. Dix enquera que ans que anasen en les gales trasch de la bosa a una fembra que comptave pex en la pescateria de Barchinona ·III· sous de barçalonés menuts e la fembra nou [notà] nin fo pres. Preguntat si ha feyt pus ladronicis en la ciutat de Barchinona ni en altres lochs. Dix que no e liuraren-lo als saigs per posar-lo al turment de la roda.

Document 23

11/08/1339 (Lleida)

Gueraldona fou reconeguda per uns ciutadans i acusada de demanar almoyna per enterrar dos cossos ficticis a l'hospital d'en Fillac. La dona, que vivia en la misèria, demanava posant la caritat com a excusa per poder sobreviure.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1339-1340, reg. 773, f. 117r.

Prevench ha audiència de la cort e dels pahers que una [fembra] que ha nom na Gueraldona, muyller d'en Pere Clapera hir que fo dimarts anave per la ciutat e acaptave ha ·II· cosers que dehie que eren en l'espital d'en Fyllach. E que alguns que volien cobrar los cosers eren anats al dit spital e que havien trobat que alí no havie algun cors. Hon com aquestes coses foren de molt exemple per çò feeren pendre la dita fembra. E aquell dia eleix los honrats en Berenguer de Castellveyll, cort de Leyda, per lo senyor Rey e en Bernat Boxó e en Bernat Cortit, pahers, reeberen confessió de la dita fembra en la manera que es segueix.

Na Gueraldona, muyller d'en Pere Clapa, demanada en confessió que ela ... que fon dimarts, festa de Sent Lorenç, anave per la ciutat acaptan ha ·II· cosers que jahien segons que dehien al spital d'en Fyllach. Respòs e dix que és ver que dichmenge pus propassat ... ·VIII· dies ela acaptà a la seu ha ·II· cosers a cobrir e trobà-hi ·II· diners menys pugesa. E axí com se'n devalave passà per la carneria de Sent Martí e trobà-hi ·II· prohomens e demanals que li feessen almoyna ha ·II· cosers a cobrir e els degeren-[li] queyns cosers eren e que de quant

drap havien a[ssats]. Ela dix-los que fombres e que jahien al spital d'en [Fillach] e que havie assats de ... alnes entre ab duy[es]... [117v] cobriren-lo e la que vehe que anaren-hi volien ... no eren en lo dit spital ... e anasen a son alberch. E que és ver que hir ... que ela hisqué de casa que volie acaptar ... aclo eleix per tal que·n pogués passar son temps com no sapie fer leyna ni altres coses. E axí com ela fo exida de casa sens que encara no havie res demanat vench en Salvador e dix-li que vengués ab el e ela féu-ho. E el féu-la puyar al palau demanada si ela d'altres vegades havie acaptat per semblant manera. Dix que hoc d'un mes aençà. E que podie muntar çò que havie acaptat ... ·II· sous. E que açò fahie per tal que·n pogués viure, que·n passàs son temps que sol que hagués acaptat alguna cosa del que pogués passar no havie ansia d'altre. E que nou fahie sinó per freytera que havie, que bé ere ver que moltes vegades hi havie acaptat per la ciutat a cosers que jahien als spitals de Magdalena e d'en Fyllach. Mas que lavores ab veritat, hi fahie sinó del dit mes a ençà.

Fuit publicata presens inquisitio <die mercarui ·III· idus augusti> a dicta Gueraldona fuit ... [118r] Après dissapte nonodecimo kalendas septembris. Nos en Berenguer de Castellveyll, cort de Leyda per lo senyor Rey, lesta la denunciació proposada per la dita Gueraldona e la confessió d'aquela reebuda ab conseyll de Bernat Boxó e d'en Bernat Cortit, pahers. E de ·X· prohombres ho de pus los quals nos e els dits ·II· pahers aconsellyll aiustan en la casa de la Paheria segons l'ordenament del senyor Rey. Jutgam que la dita Gueraldona d'aquí a davant no acapte ni gos acaptar a cossers a cobrir que en veritat no estigue. E siu farà que corrigue la ciutat e sie açotada per totes les places e en açò lo dita Gueraldona sentencialment condepnam.

Document 24

15/09/1339 (Lleida)

Bernarda i Martina fores acusades de robar gallines a Malpartit i vendre-les a la Plaça dels Polls de Lleida. Martina resulta ésser usuària dels hospitals de la ciutat. Finalment ambdues són absoltes però Bernarda abans ha de suportar “pahor de la roda”, és a dir que li mostrin l'instrument del turment i, amb ell davant i mentre el preparen, li han de tornar a preguntar sobre els fets ocorreguts.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1339-1340, reg. 773, f. 155v-157v. (Fragments).

Prevench a audiència dels cort e dels pahers que una macipa <havie venudes> galines en la plaça dels conylls e que ·I· hom de Malpartit dehie que <en> aqueles <galines n'havie> ·V· galines e ·I· gal e que a el eren estades emblades e que aquell ladronici havie consentit una ... que jahie al palau ab la dita Bernarda. Perquè lo honrat en Berenguer Scolà, lochtinent de cort, e en Bernat Boxó, e en Bernat Cortit, pahers, reeberen confessió de les dites Bernarda e de la fembra que·n havie consentit en la manera que·s segueix.

Bernarda, fylla d'en G. A ça enrere habitador d'Anglesola. Demanada en confessió si ela

emblat ·V· galines e ·I· gal al loch de Malpartit. Dix que no ni anch no·y fo ni sab a quala part se yau ni hon s'és. Demanada si ela diluns ho dichmenge propassat venie en la plaça dels conylls galines. Dix que hoc, bé ·VI· pareylls. Demanda de [on] les havie hagudes. Dix que a Tàrrega les comprà en lo merchat. Demanada a qui e vene les dites [galines]. Dix que ·V· ne vené ha una revededor e els altres ... [156v] les altres dix que no li membre. Demanada si es estada en Litera. Dix que hoc, a Tamarit per lo camí tot dret, e que bé ha ·VIII· meses. Demanda si na Sibila que jahie ab ela el palau havie privadesa ab ela. Dix que hoc que enguany fo a Anglesola a meses, e que segave ab en Pericó Bernat. E <pasaven en una casa ab són marit> e que guari-la d'una glanola que havie el col. E que de lavors a ençà la ha privada. Demanda si la dita Sibila fo ab ela a comprar ni a vendre les dites galines. Dix que no. Demanada d'on ha haguts los diners a comprar les dites galines. Dix que ela estagué ab en Pericó Rosel a Tarroga e ab en Pere Johan e que donaren-li entre abdos ·XX· sous de Barchinona. E que ab aquels que li eren romases ela s'anidave e comprave de les dites galines. Demanada que·y hon és lo marit de la dita Sibilia. Dix que lanador és e que va guanyar de ça e de la.

Na Martina fylla d'en P. A. demanada queyna privadesa a ab Bernarda que yahie ab ela al Palau. Dix que ela enguan ere a Anglesola a les meses e pasa en casa de la avia de la dita Bernarda e la dita Bernarda havia una glanola en la gola e que ela per fe de Déu guarila·n. E que après vench-se'n açi en la ciutat e que la dita Bernarda aportave hic formatges e ous e pols e galines. E ela ajudave-li a vendre. Demanda si possave en casa sua. Dix que no que als spitals de Montsó e de Magdalena ha jagut. Demanada si ela ab la dita macipa ha emblades V galines e ·I· gal. Dix que no ni anch no anà ab aquela de ... sinó que quan ere la dita Bernarda en ... de les dites coses. Demanada si és [157r] estada a Malpartit. Dix que no, mas que bé és ver que ... bé ha ·XX· ans a Tamarit. Demanada si es en negun ... amb la dita Bernarda. Dix que no. Demanada si ha marit. Dix que no na ara que bé ha ·VI· ans que morí.

(...)

Après diyous pridie kalendas octubris nos en Berenguer S[co]lla lochtinent de cort de Leyda per lo senyor Rey lesta la denunciació proposada contra les dites Bernarda e Martina e la confesió d'aqueles reebuda ab consell d'en Bernat Cortit e d'en Pere Roig, pahers, e ·X· prohombres ho de pus. Los quals nos e els dits ·II· pahers a consell aiustan en la casa de la paheria segons l'ordenament del Senyor Rey jutgam que la dita Martina sie absoluta del crim contra aquela imposat. E aquela sentencialment abolven. E que a la dita Bernarda sie feyta pahor de la roda polida la corda davant. E si atorgarà res del dit mal[efici] sie correguda e açotada per totes les places. E si ... que sie absoluta del dit crim ...

[157v] Après aquel dia eleix del diyous los honrats en Berenguer Scolà lochtinent de cort e en Bernat Cortit e en Francesch Cayrol, pahers, puyaren al Palau de Cervera per fer pahor del

turment a la dita Bernarda. E enans que le'n fessen pahor demana[ren a] ela que·ls digués veritat si ela avie ... les dites galines a Malpartit. E dix que no ni sabia que sere. E que bé la porien asquarterar que pus nou avie feyt que nou dirie.

E com als no volgués dir feren polir la corda davant e descosir les manegues del braços e per ... los braços detràs e demanaren la segons que damunt. E dix que bé la podien degolar que ela no avie feyt ni sabia que sere.

Testis sunt Bernat de Matons e Bernat de Puigvert.

Document 25

18/07/1352 (Lleida)

Joana, una usuària de l'hospital de Sant Tomàs, denuncia una intent de violació per part de Guillem de Miravet el qual, com que estava tonsurat, va passar a disposició eclesiàstica. L'home la va enganyar dient-li que l'acompanyava fins on era el seu marit però, en lloc d'això, la va conduir fins un lloc apartat.

A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1352-153, reg. 777, f. 30r-31r.*

Die jovis ·XVIII· die mensis iulii anno domini ·M CCC· quinquafesimo secundo. Comparech denant los honrats en G. Royg lochtinent de cort de Leyda per lo senyor Rey e en Pere de Sent Marí, Pere de Montanyana e en Pere Romeu, pahers de la deta ciutat <Johana Garriga, natural de Cardona>, e dix e proposà denant aquells que en lo present dia de huy ella deta Johana estant al espital de Sent Thomas ·I· hom lo qual ella ha mostrat al dit lochtinent de cort, lo qual lo dit lochtinent a requesta de la deta Johana ha pres, vench a la deta Johana e dix a aquella que vingués a cuylla vers ·I· vinyes que son marit hi ere, <lo qual ja ·II· o ·III· homens sen havien menat a mengar figues>. E ella deta Johana crehent lo dit hom seguí a aquell hom ensemps ab ·I· fembra que pose en lo dit hospital. E can fo en ·I· horts allen lo dit hom pres la deta Johana e gita-la en terra e trach la spasa. E volch-la degollar e lo dit hom gitàs sobre ella e posa-li la mà a la boca per çò que no clamàs. E ha haut per força carnalment a la deta Johana ·I· vegada tant solament. Perquè requerí que contra lo dit hom fos enantat segons que enantar-se deu. E nomene en testis la deta fembra que pose en lo dit hospital.

Aprés lo dit dia de digous

En Lorenç dels Noguers, corredor, testis jurat e demanat sobre la deta denunciació la qual li fon lesta dix que és ver que ell testis en lo present dia en cara ara, vinent de les viynes de Balafia. Can fo en aqueixs entreforchs de Sent Gili trobà G. de Miravet que venie entos, vehe en après que ·I· fembra que ara ere en la paheria venie ab lo dit G. e tenie abrigat lo tabart del dit G. e ·I· anell d'aquell G. E axí com la deta fembra vehe a ell testis cridà [30v] e dix viafora: “Daçque ab mi marido men quiro andar”. E açò dix ·II· o ·III· vegades mas nou dehie quaixs en altres veus ni quetfees que paregués da de veres. E en açò Don Miravet tolch-li lo tabart e lo anell e ladonchs la deta fembra anassen e als dix que noy sap.

Dicto die jovis

N'Anthoni de Oripoll notari, testis jurat e demanat sobre la deta denunciació la qual li fon lesta. Dix que és ver que en lo present dia de huy es a saber a hora de vespres ell testis venie ab en Lorenç de Noguers de urinens. E can foren prop les portes de Sent Gili ell testis dix que vehe en G. de Miravet que ere prop les detes portes tot en cos e que ·I· fembra que ara <es> estada en la casa de la Paheria e es castellana venie ab lo dit G. e tenie abrigat ·I· tabart del dit G. E axí com la deta fembra vehe lo dit testis cridà dient: "Amigo dieç germano lexades me que a mi marido ma tolta". E açò dehie ploran. E don Miravet dona-li de grans costades a la deta fembra be ·II· o ·III· colps <e la gità en terra e la depligà> e tolch-lo tabart e ·I· anell. E emprengué la. E la dita fembra fugí vers la ciutat. E lo dit en Miravet dix al dit testis e an Lorenç [31r] Noguers que ·II· voltes havie haut a fer ab la deta fembra. E puix après d'un poch lo dit en Miravet dix que per cert que no haurie jagut ab la deta fembra mas que volguere haver feyt mas que ·I· vestedures tenie de la fembra les quals li havie tayllade. Demanat si sap que hi dege saber e dix que ·I· que li deien Bernat. Remés fo al oficial com fos coronat.

Document 26

3/10/1352 (Lleida)

Procés començat arran de l'assassinat del carnisser Ramon Pujal a prop de la Carnisseria de Magdalena. Segons el testimoni de la viuda un carnisser anomenat Pere Pagès l'hauria fet matar. El procés resulta molt útil per a la situació de la Triperia i de la Carnisseria de Magdalena.

A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1352-1353, reg. 777, f. 74r-110v. (Fragments).*

Dimecres a ·III· dies d'octubre del an de ·M CCC L· e dos prevench davant los honrats en Pere de Torhà, cort de Leyda per lo senyor Rey, e en Pere de Montanyana paher, que a hora del seny sonat compech na Francescha muyller d'en R. de Pujalt e <claman> denuncia <al dit cort> que dins casa sua mesexa li havien mort lo dit R. de Pujalt marit seu e a ela nafrada en lo muscle e en les mans. Perquè encontinent los dits cort e pahers anaren presonalment <e ensems ab mi Andreu de Vilaspasa notari> en lo carrer de Cardona prop la carniceria de Magdalena e en casa del dit R. de Pujalt trobaren lo dit Ramon de Pujalt mort e nafrat per lo costat esquerre ab lança segons que parie. E la dita Francescha nafrada en lo muscle e en la mà ab spasa segons que parie. E en continent los dits cort e pahers manaren al dit an Sanxo de Barthalio e a la dita Francescha que·l dit R. de Pujalt soterrassen.

E alí meseix en continent los dits cort e pahers reeberen confessió de la dita Francescha en la forma següent.

Na Francescha muyller d'en Ramon de Pujalt demanada en confessió si és nafrada e dix que

hoc. Demanada de quantes nafres e dix que de moltes, spalment per lo col e per la mà esquerra, que ha perdut ·II· dits. Demanada qui la ha nafrada e dix que en la corregeria la han axí nafrada per lo col e per la mà la han nafrada el carrer de Cardona. E han feyt en Thomàs Revell e A. de Montroig carnicers. E que és ver que·ls dits Thomas e Arnau havien brega ab son marit en lo present dia de dimecres hora de après del seny del ladre, que la muyller d'en Arnau de Montroyg tenie la deta confessant per la çamarra que no entràs en [74v] casa dela deta confessant on son marit d'ella confessant ere. E allí on és estat mort e jau mort segons que poden veher. E que en Pagès carnicer ha menaçat al marit d'ella confessant e dix que huy en la carniceria de Magdalena denant en Castellnou e féu la creu que anàs avant present lo dit en Castellnou. Demanada si eren estades algunes noves entre lo marit d'ella confessant els dits Arnau e Thomas. E dix que és ver que la muyller Arnau de Montroig s'afollà digmenge après mengar, no aquest mas l'altre. E ella confessant se afolla après divendres apres subsiguent. E can ella confessant se fo afollada demanà na Gracieta muyller d'en Michel lo forner e na Guiamona, qui estan en lo carrer de Cardona, que pujassen en casa dela deta confessant, e aquelles Gracieta e Guiamon pujaren-hi. E can foren pujades ja li fo exida la creatura del cos ala deta confessant e puixs na Rossa e na Revella alenaren e dixeren a la deta confessant que no havie haut creatura ninguna mas que la deta confessant havie desoterrada la creatura que la muyller d'en Arnau de Montroyg havie haut. E la s'havie feta la deta confessant per sa creatura. E ella confessant excusave-sen dient a aquelles na Rossa e na Revella que no ere ver. E per aquesta rahó aytal és estat aquest mal.

(...)

[76r] Na Jacmeta muyller d'en Thomas Revell testis jurada e demanada sobre la deta prevenció respòs e dix que és ver que dimecres a vespre <propassat> ela testis ere en casa sua e sentí cabiscol en la carrera e ela testis encontinent avalay e vee lo seu marit que es n'Arnau que ere nafrat en lo cal e ela dix-li que·s n'anàs al metge e aquell encontinent anassen e no la vist despuix.

[76v] Na Berengona muyller que fo d'en Johan Fer, testis jurada e demanada sobre la dita prevenció (...) isqué en la carrera e vehe al cantó la jos del carrer de Cardona en Thomas Revell e A. de Montroig, que tenie pavesch e lança la ·I· e la muyller del ·I· no porie dir quala que·ls ere de prop. E dehiels qui m'ha tornat e la ·I· d'aquells, es a saber don Thomàs Revell, dix com na traydora com me manan tornar. E l'altre crida'l e anaren-se'n abdós a aval. E puyt ela puià a amont e vee-lo n'Arnau qui està ab en Thomàs e a el que ere nafrat el cap e tenie'l la muyller d'en A. de Montroig e la muyller d'en Thomas Revell pres lo e menal al metge. E puyt ela testis ab ·I· altres anaren al dit R. de Pujalt e trobaren-lo costa ·I· vacha escorxada que jahie mort. Dix encara ela testis que mentre que·s vestie ela testis e volie exir que hoy ela testis que lo dit R. de Pujalt dix: "Oda traydos e en casa mia me matareu?"

Demanda si sab qui·y deie saber. E dix que no...

[76v] Sanxo de Barchaho habitador de la ciutat, testis jurat e demanat (...) [77r] e hisqué fora casa e troba lo n'Arnau macip d'en Thomas Revell, qui ere nafrat el cap que·l stubaven a la porta d'en A. de Montroig...

[79v] En Ramon de Purroig, aluder, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix que és ver que la vespra de Sent Francesch propassat el testis se volie gitar e ere ja descalç e sentí cabiscol en la carrera e encontinent hisque·y e trobà alà a de A de Montroig lo macip seu <e d'en Revell> ... que ere nafrat al cap e el tesets dix: "Santa Maria, qui·u ha feyt?" E aquell dix nom se. En açò vench sa muyller d'en R. de Pujalt cridat que a son marit havien mort e a ela nafrada per la mà. E que havien feyt en Thomas Revell e A. de Montroig e anave-s'en. En alo el testis dix bo sirie que anasen al veguer e lavos el testis e Miquel Forner e don Sanxo anaren al veguer e can foren denant l'obrador [80r] de Francesc de Femosa dix que encontraren don Pagès amb ·I· lança que portave e ·I· macip qui anave ab el, lo nom del qual dix que no sab, que portave un creol encès. E encontinent dix a els: "que és açò que sirà?" E lavos el testis els altres digueren: "anam al veguer que han R. de Pujalt han mort". E aquell Pagès dix: "a Santa Maria tornem-nos'en!" E tornaren-se'n ab els ensemps tro sus quan a la carniceria mayor. E alí els se'n anaren vers casa del veguer e aquells creu que anaren-se'n en vers la triperia. E als dix que noy sab.

[80v] En Pere Jover, en altra manera apellat Pedro, testis jurat e demanat sobre la dita prevenció. Respòs e dix que és ver que la vespra de Sent Francesch propassat el testis sopave en casa sua e axí com sopave dix que vengren en R. Pujalt e sa muyller a pensar ·I· vacha sua que tenie en casa del testis. E can hagren pensat la vacha dix que el covidals a beure e axí com bevien dix que vengren en Thomas Ravell e A. de Montroig e ·I· gannau qui està ab ells...

[81v] En Jacme Colell, aluder, testis jurat e demanat sobre la dita prevenció (...) E en continent tornase'n en lo perxe e vee en lo carrer A. de Montroig e lo dit Gannau e lo dit A dehie als dones: "aiats-li un metge a aqueix macip!" E en açò la dita muyller d'en R. de Pujalt hiqué e cridà e dix: "Lassà mon marit m'han mort"...

[96v] En Pere Pagès, carnicer. Demanat en confessió si el conexia en Ramon de Pujalt e dix que el confessant no sab si savie nom de sobre nom de Pujalt, mas ha és ver que conexie un hom <carnicer> aqui dehien Ramon. Demanat hon estave aquell Ramon e dix que el carrer de Cardona. Demanat si sab que hagués muyller. E dix que ·I· fembra tenie en casa, no sab si sere muyller ho amiga. Demanat si sa que aquell Ramon sie mort ho viu. E dix que hoit ha dir que és mort. Demanat a qui·n ha hoit dir. E dix que un dia lo qual no li membre, mas lo veguer vei la ... a Sent Francesch el confessant fo vengut ... ben vespre de triar bous e hach sopat a casa d'en ... e can hach sopat dix que anassen a casa sua, la qual ha en la Triperia, e sa

muyller. E can fo li e sa muyller hach feyt lo lit dix que el confessant se volie gitar <que ja ere en camisa> e dix que hoy que pasà ·I· una fembra no sab qui se per cap de la Triperia que n'anave per la carrera Major en la vers casa del Veguer, cridan: "Un hom han mort a Magdalena!" E el confessant que hach hoit alò, havent por de sont cosin germà lo qual està a Magdalena a qui dien Tornafort. Dix que vestis e pres sa lança e ab ·I· macip a qui dien Pere de Purroig, qui portave un creol ab seu encès, anase'n d'aquen enlà. E can fo al cantó d'en Francesch del Bosch, dix que en continent un prohò a qui dien Sanxo e un altre a qui dien Miquel, e ·I· altres no sab com sa nom, ab lum e alí el confessant dix [97r] "Los que sirà?" E aquells digueren: "han Ramon que han mort" ... El confessant dix, tornem nos-en e en continent ... los dessús dits tornaren-se'n e can foren a la Triperia el confessant el confessant entrassen en casa sua. E aquella nit e en aquella manera ell confessant sabé la mort del dit Ramon. Demanat si el anan ni tornan en vers Magdalena encontrà altres persones sinó les dessús dites. E dix que no. Demanat si passà per la corregeria. E dix que al anar e al venir passà per la corregeria e per la peliceria. Demanat si aquells de li digueren qui·n havie feyt e dix que el confessant los ne demanà e aquells digueren que nos sabien. (...) Demanat si el confessant lo dia que diu que anà a la migana a triar si fo en lo carrer de Cardona. E dix que hoc a casa de Don Michalot escorxador fo que demanà e entrà en casa de A. de Montroig e trobay ·II· saig. E puys encontinent sen develà e anasse'n al sot ab don Michalot e ab don Cap de Toch (...) Demanat [97v] si sab que·l dit R. tingués en sospita a el confessant que li hagués nafrat negunes vagues sues. E dix que nos sab mas es ver que el confessant està ab en Bernguer Gençana e sos companys e els han comprat lo Sot del Spital e ·I· dia anay el confessant troban ·III· jonaquetes del dit R. E puys el fo en la vila e dix al dit Ramon: "Jo he trobat les tues jonegues en lo sot e axí d'ací avant no les hi menes ni les hi troben, que fort ho feu mal e leu". E que açò li dix ben ·II· o ·III· vegades. E puys dix que ·I· altre dia après el confessant anà al sot a triar e dix que trobay les dites jonegues d'en R. e el confessant co sie tingut de guardar lo profit de aquells ab qui està gita-les-ne e creu que al gitar punxales ab la lança que quaix no les podie gitar...

(En Pere Pagès es defensa de les diverses acusacions que el relacionen amb la mort i torna a explicar com, aquella nit, va sortir de casa)

[99r] ... Diu aquell Pere Pagès e posse que la vespre de Sent Francesch en aquell punt e en aquella hora que una fembra que despuys ha entès que ere la muyller del dit Ramon Pujalt, cridan passà <lo cap de la> la triperia. En continent que·l dit marit seu hagueren mort. Aquell Pere Pagès en camisa ere en casa sua e continent havere por quell dit Thomas de Tornafort cosí seu qui sen entenie a reguart dels amichs d'en Domingo Scuder çà enrere del honrat n'Arnau Cortit, guarnis e ab ·I· macip ab ·I· creol <de carnicer> no amagadament ans manifesta ana deve la Brunateria hon lo dit en Thomas de Tronafort està. E com ell fos al

quantó del alberch d'en Francesch del Bosch trobà los dits en Sanxó de Barchaho, en Domingo Miquell e en Ramon de Puigroig e digueren al dit Pere Pagès quell dit Ramon de Pujalt havien mort. Ell ladonchs veen que·l dit en Thomas de Tornafort no havie peryll tornassen no amagadament ans [99v] públicament segons que·y ere anat ab ·I· creol de carnicer e no passà mes avant.

[101v] En R. de Castanera testis jurat e demanat sobre lo capítol contengut en les defensions dessús dites, donades per lo dit Pere Pagès. Lo qual capítol comence (...) Respòs e dix que es ver que lo vespre que occhiren lo dit Ramon de Pujalt ell testis estant en la triperia sentí cridar ·I· fembra que anave a enllà vers casa d'en Pere de Montanyana, cridant que ·I· hom [109r] havien mort e ell testis soptosament hisqué al cap del carrer de la triperia e sentie que tochaven a casa d'en Montanyana a grans colps. E ell testis demanà a ·I· fardí qui menave un rocí que passa: "ha que·n que que mala ere allò?" E lo minyó dix al dit testis: "sots en Castanera?" E ell testis dix que hoc. E en continent li dit minyó dix al dit testis que ·I· fembra tota sangonosa tochave a la porta d'en Montanyana a grans colps. E dehie que un hom haurien mort a Magdalena e ere carnicer. E a açò ell dit testis vehé segons que dix que Don Pere Pagès se feu a la finestra en camisa dient al dit testis que que ere allò. El dit testis dix que un hom que hauré entès que havien mort a Magdalena. E lo dit Pere Pagès hire hi e veure si hi ha res del meu e fam por que no sie don Tornafort. E dit açò après lo dit Pere Pagès hisqué de casa e portave-li ·I· crehol de carnicer cremant denant lo dit Pere Pagès. E lo dit Pere Pagès a la lum del dit crehol anan vers la carniceria mayor e ell testis puiassen en casa. E après d'una stoneta lo dit Pere Pagès tornà ab lo dit crehol cremant e dix al dit testis: Gràcies, naie diu que no·y ha res del meu".

[109v] En G. Sala, cuyracer, testis jurat e demanant sobre la deta defensió començant (...) e dix que és ver que·l vespre que mataren en la parròquia de Magdalena lo carnicer e hi nafraren sa muyller del dit carnicer ell testis estave en son obrador e hoy que ·I· fembra passave per la carrera mayor en anave a enllà vers casa d'en Montanyana cridant que ·I· hom havien mort. E la deta fembra nomenave Montroyg. E ell testis encontinent pujassen en sa casa e feu-se a la finestra e vehe que a cap d'un poch don Pagès hisqué del carrer de la Triperia e anave-li ·I· hom que li portave ·I· crehol e anan d'aquen enllà vers la carniceria mayor. E no poguere ésser estat el clot de la Salneria lo dit Pagès fo tornat e los del dit carrer de la Triperia dixeren al dit Pere Pagès que ere allò estat (...)

[110v] En Borthomeu d'Alors notari, testis jurat e demanat sobre la deta defensió la qual comence (...) Respòs e dix que·l vespre que·s dehie que un hom havien mort en la parròquia de Magdalena ell testis jahent en son lit sentí passar per la carrera cridant ·I· fembra. E ell testis levas e vestis e vestit feu-se a la finestra e vehí que diverses del vehinat <de la carrera major> eren a les finestres. E ell testis dix a la muyller d'en Sala, cuiracer, que ere estat allò

d'aquells crits. E la muyller del dit en Sala dix al dit testis que ·I· fembra n'anave d'aquen enllà vers per <la> carrer major vers casa d'en Montanyana cridant via fora e parie que digues que en Montroig han mort. E ell testis après d'un poch vehe <estant a la finestra> que en Pere Pagès hisqué del carrer de la Triperia après que la fembra ne fo anada ja d'una estona cridant segons que dit ha. E no poch esser anat a la eglesia de Sent Johan que de la Plaça que·l dit Pere Pagès fo tornat. E entrassen lo dit Pere Pagès que no dix res a negu ni pogué hom saber que s'ere estat allò. Demanat si és instruit ni sobornat e dix que no.

Document 27

10/09/1378 (Lleida)

Procés encetat contra un fadrí de Saragossa anomenat Martí per la venta d'una capa que semblava robada. Martí fingia ésser mut per evitar donat explicacions sobre el seu destí i els seus quefers a la ciutat. Durant la seva explicació comenta com va allotjar-se a l'hospital d'Alcolea de Cinca.

A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1378-1379, reg. 819, f. 42r.*

Martí. Demanat si ha altre nom. E dix que nos sab, que <de les parts> de Barchinona lo tragneren xicho e ha stat en Castella <e en Saragoça> tota hora. Demanat si sab qui la se'n menà. E dix que Johan de Castellano, qui ere de Burgos, e estech ·I· temps en Castella e ha estat despuix en Saragoça ab Johan Vieylo. Demanat de quiyna edat ere car lo se'n menaren en Castella. E dix que de ·I· ayno e no de más. E çò ha hoyt dir a Migaligno e altre Johanito qui foren menats de Barcelona en Castella. Demanat quant que és en la ciutat de Leyda. Dix que de hir a ençà. E partí d'Alguayra. Demanat de que ha viscut ni de que viu. E dix que de pa e de vi e que son hamo de Saragoça li dóna ·VI· diners e d'aquells ha viscut. Demanat si ha acaptat per lo camí e dix que no tro en la ciutat. Demanat perque·s fahie mut. E dix que ·I· mut lo li mostrà en ·I· taverna en Leyda que és a dellà la carniceria. E que no sab sinó los senyals de pa e de vi. E per tal que li desen dineros per a comer. Demanat per que [42v] fahie seynal denant la cort passant-se lo dit en torn lo coll. E dix que per çò que·l degollassen si parlàs. Demanat quant hi que partí de Saragoça. E dix que ha bé ha ·VIII· dies e que mengave uvas per lo camino. Demanat si ha feyt negunt furt ni sap qui·n hic face. E dix que no. Demanat si ha neguns companyons. Dix que no. Demanat perquè·s exit de son hamo de Saragoça. E dix per anar a Barcelona que ha nom Margalida que està als santos. Demanat si ha feyt lo mut en altres lochs. Dix que no. E per tal lo fahie ací que lo dehesen les gents e que no lo digueren que·s afermàs ab senyor. Demanat si ha furtat neguna cosa a son hamo. Dix que no. En après com lo dit fadrí fos entregat per lo dit lochtinent del dit fet, lo dit fadrí dix que en Alcoleya <de villa de cinqu> havie venut una sua capa la qual li donà son amo, e haguen ·II· sous. E ven-la lo corredor e que alí estigué ·III· dies e estave al spital. Dix encara que ab dos sarraylleros partí de Saragossa e ab ells vench tota hora tro a Alcoleya. E alí

posaven tots al spital. E compraren calderes. Demanat si aquells li fehien la messió. E dix que no.

Document 28

3/09/1379 (Lleida)

Pedro de Valladolid fou acusat de robar unes robes a uns macips que dormien en un camp proper a la ciutat. Durant uns dies va gaudir de la seva hospitalitat, els nois li donaven de menjar i ell ells guardava la roba però un dia els la robà. Arran de la seva declaració veiem com era un usuari dels hospitals mentre feia camí l'Aragó i Catalunya.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1379-1380, reg. 788, f. 32r-35v. (Fragments).

Die sabatí ·III· septeembre anno a nativitate domini ·M CCC LXX· nono. Com l'onrat en Jacme dez Puig paher agues pres un hom e puyat al Palau. Lo qual venie ·II· guaengues en la Cuyraça les quals se dehie que·l dit hom avie enblades. Per çò los honrats en Berenguer de Comenge lochtinent de cort de Leyda per lo molt alt senyor rey e lo dit en Jacme Dez Puig, paher, per si e per sos companyons puyaren al Palau de Cervera hon lo dit hom jahie pres e d'aquell reeberen confessió en la forma següent.

Pedro de Viladolit de Castella en quinat toque en feyt propi sens sagrament e en quant toque en feut d'altre testis jurat. E demanat quant fo pres e dix que uy que·s dissapte en ora de mygdia. Interrogat qui·l pres. E dix que lo honrat en Jacme deç Puyg, paher, el pugà el Palau. Interrogat perquè fo pres. E dix que per tal car el deposant tenie dues guanegs les quals volie enpenyar en la Cuyraça de Leyda. Interrogat don havie hagut les dites guaegues. E dix que havie les trobades en una era prop les Fraemenos així com anave caminant per les dites eres. Interrogat el deposant quant trobà les [32v] les dites guanegs. E dix que uy que és dissapte <en hora de miygdia>. Interrogat si a nit vespre entrà en casa de Carraçumat que està en lo Romeu prop la Cuirça. E dix que no. Interrogat si sab ni ha oyt dir que del dit alberch traguessen ·I· spasa e ·I· mantó ni guanegs. E dix que no. Interrogat si a nit vespre fo en aquel carrer prop la Cuyraça car lo dit ladronicí se féu en lo dit alberch. E dix que no. Interrogat en a jagut sta nit. E dix que al spital de Magdalena. Interrogat quant ha que és ací en Leyda. E dix que ha tro a ·XV· dies. Interrogat si ven sols ho ab companyia. E dix que sols. Interrogat si hic posà en hostal. E dix que no, sinó que ha jagut deçà e delà e per les eres hi en spitals. Interrogat quant trobà les dites guanegs havia altri ab el deposant. E dix que no. Interrogat si hi avie negú en aquell contorn car el deposant troba les dites guaegues. E dix que no. E foren-li mostrades les dites dues guaegues que eren blanques ab listes vermeylles e negres e grogues e dix que aquelles eren les quals el deposant avie trobades. Interrogat si jamés ne trobà nin prengue de guagues ni altres coses. E dix que no. Interrogat si feu jamés neguns ladronicis nis fo en colpa. E dix que no.

E de continent fo scorcoylat per lo dit lochtinent e foren-li trobades unes tesorettes poques ben

tayllates les quals tenie fermades al braguer de les bragues en poch de cuyro. E fon demanant perquè portave les dites tesoretetes. E dix que per tal car ne taylave unes coses e altres.

Fo li lesta la present confessió e dix que stave e perseverave en aquella.

[33r] Disabte a ·X· de setembre del dit any.

N'Arnau Caraçoma vey de Leyda, sobre les dites coses testis jurat e interrogat. Respòs e dix solament açò sobre que disapte prop pasat ell testis hoy dir que un hom avien pres que avie furtades guaengs en una era d'en Peretó. E ell testis puga el Palau de Cervera hon lo dit hom jahie e dix al dit hom: "Digues amich tu auries treyt en casa mi una guoenga e ·I· capa e ·I· spasa?". E dix lo dit hom pres al dit testis: "ja Déus no maine, si jamás jo prenguí robes de ningú sinó dues guoengues", dix de les damunt dites que dix que havie preses de la era. Als dix que no·y sab sinó aytant com hoy dir que compania de mossèn Francesch Sent Climent li avie toltes les dites guoengues les quals lo dit Bernat volie metre penyora a la cuyraça e aquelles conexeren que les devie aver furtades. Interrogat de instrucció etc. E dix que no.

En Pere Tapiador vey de Leyda dia et an prop dits sobre les dites coses testis jurat e interrogat. Respòs e dix que huy que es disapte age VIII dies que ell testis stant prop casa de mossèn Francech Sent Climent vench a ell testis ·I· jueu al qual ... Caraçumat avie pregat e a daltres que·s prenguesen esguart si neguna persona vendria a ells per metre robes penyora car a ell n'avien furtat. E lo dit jueu dix al dit testis que hun avie dins [33v] la Cuyraça que volie vendre dues guoengues e lavors ell testis anà a a la Cuyraça e trobà lo dit hom, lo qual ara és pres, e tenie dues guoengues les quals crehie vena'ls. E ell testis dix aquell don ell avie ahudes les dites guoengues e lo dit hom dix que ell les avie trobades. E ell testis dix a un moço d'en Sent Climent que havie ab ell: "aquest hom sic pres e metem-lo a la senyoria". E de feyt prengueren e ab les guoengues en semps menaren-lo a casa del paher en Jacme dez Puig hon ell testis hoy que demanaren al dit hom d'on avie agudes les dites guoengues e lo dit hom respòs e dix que d'una era de les heres de Sent Tomàs les avie preses en après ell testis vee que·l manaren puyar al palau. Als dix que no·y sap. Interrogat si sap ni ha oyt dir que fos de les robes que havien furtades an Caraçumat. E dix que no. Interrogat de instrucció etc. Dix que no.

Bernat de Sanxo, çabater de Leyda, sobre les dites coses testis jurat e interrogat. Respòs e dix que·l dissapte ja prop passat ·I· juheu vench a ell testis e an Tapiador que dix que ·I· hom trehie guaengues venals e ells testis e en Tapiador tenien ja esment si porien aver senyes de robes que havien furtades an Caraçumat. E anaren a la [34r] Cuyraça e com foren a casa del jueu ells veeren que lo dit hom e lo jueu manegaven les guaengues e fahien se'n preu. E sobre açò ell testis e en Tapiador e ·I· moço de mossèn Sent Climent digueren al hom: "aquestes guaengues son stades furtades". E de feyt prengueren l'om e pres ensemps ab les guoengues menaren-lo a casa d'en Jacme dez Puig. Als dix que no·y sap. Interrogat si sab ni ha oyt dir

d'on avie haudes les guaengues. E dix que havie oyt dir an Peretó e a son macip que aquell hom, lo qual pres-les dites goengues, les avie furtades a ell de la era lo qual ... lo dit macip d'en Peretó acuyllie a jaure en la era per amor de Déu. Interrogat de instrucció etc. Dix que no.

Die lune ·XII· die septembris.

En Francesch Peretó, testis jurat e demanat sobre les dites coses. Respòs e dix que ell testis no·y sap res de certa sciencia más que es ver que ell testis té dos macips e fahiells jaure a la era tots vespres e molts vespres segons que ells dehien venien un macip qui dient que ha nom Pedro venie jaure alí ab ells. E ells li donaven de çò que ells manyaven e jahie ab ells alí. E ·I· matí los seus macips se levaren e anaren-ne pro fer sa faena e digueren al dit Pedro segons que dien: “Pedro guarda aqueta roba”. E al matí quan sie dies amaga-les en la paylla. E après al vespre tornaren a la era e no·y trobaren les guengues e vingueren ho dir a ell testis que les guaengues los avien levades. E ell tetis dix-los que guardessin aquí ho avien comanat e sobre açò el testis sabé que en Caraçumat avie feyt pendre ·I· hom que fahie vendre les guaengues e axí que·y anassen. Axí que·ls seus macips anaren al Palau de Cervera e trobaren aquí lo dit Pedro e digueren-li: “Oda Pedro e les guengues [34v] que t'aviem comanades, et davem a menyar de çò que aviem nos as furtades?” E aquell Pedro dix: “mala ventura ma venida que ver és que jo pres les guaengues e ponet-les a la Cuyraça que·y volia manlevar ·XX· jaquesos. E alò dix aquest com dix que no·y sap. Demanat com an nom los seus macips. E dix que la ·I· ha nom Johan de Castellnovolo e l'altre Antonicho.

Johan de Castellnovolo, qui està ab en Francesch Peretó, testis jurat e demanat sobre la dita prevenció. Respòs e dix que és ver que ell testis e un altre macip qui estave ab lo dit en Peretó qui avie nom Antonet an jagut tot enguà en les eres e tenien-hi ·II· guaengues de son amo e be ·III· ho ·III· vespres vench-hi a jaure ab ells un hom a qui dient Pedro, lo qual ere en coneixença ab lo dit Antonet. Axí que jagut alí ab ells ben ·III· ho ·III· vespres e ells li donaven tres vespres a menyar de çò que ells avien per amor de Déu. E quan vench disapte passat hac ·VIII· dies ells abdós se agueren a levar per lo matí ans de dia per anar a fer faena alí hon son amo los mana. E quan se levaren digueren al dit Pedro: “E Pedro guardats hic e al matí estoyat les guaengues açí on sabets que les amagam tots dies”. E anaren-se'n. E quan vench al vespre tornaren a la era a jaure e no·y trobaren les guaengues e cuydaren que la dona de son amo les sen agues portades. E de continent lo digmenge següent per lo matí anaren a casa de son amo e digueren que si avien les guengues e ells digueren que no. Axí que ells abdós digueren per lo corpo de Déu furtades les nos an. E son amo dix-los: E anats al Palau que entès he que en Caraçumat ha feyt pendre ·I· hom que dehien que venie ·II· guengues en la Cuyraça e ells abdos de continent anarne al Palau e la carcelera mostra'ls l'om que·s avie pres e ells de contient que·l veieren digueren-li: E que esto Pedro e de bé que nosaltres te

fahiem no ho es tornat en [35r] mal, que-s as furtades les guaengues”. E aquell Pedro dix: “Aveus mala ventura ma venida, lo diable mo fiso fer”. E ells digueren-li: “hon són les guengues?” E aquell dix velos vos aquí en lo Palau e la carcelera dix ací son que en Jacme dez Puig paher les hic a porta ab l’om ensemps que pres. Als dix aquests testis que no-y sap. Demanat si ell sap que-l dit Pedro sie ladre ni aye acostumat de fer ladronicis. E dix que no, ni-l coneix ni-l conegue anch tro lavos que vench a la era ells dix: “ermanos querades que jaga aquí con vosotros?”. Mas aquell Antonet, l’altre macip, parie que-l conegues e no molt sinó axí com dehie aquel avie vist en Saragossa. Demanat si sab qui-y deye saber. E dix que-l dit Antonet hi sab aytant com ell, mas ja se’n és anat e exit de son amo que no-y està ara ni és en la ciutat. Demanat si-y sap als. E dix que no. Demanat si es stat instruhit ni subornat etc. E dix que no.

(...)

Aprés en continent lo dit dia de diyous los honrats mossèn Guillem Berenguer de Olzinelles, cort e veguer de Leyda, per lo molt alt senyor, en Nicolau Çabater e en Jacme dez Puig pahers ajustaren en la casa de la Paheria los prohomens deius scrits ab conseyll dels quals enantar e dar sentencia al dit delat en la forma deius escrita.

Ramon de Carcassona, Bernat de Terrés, Berenguer Fyllol, Ramon de les Eres,
Bernat Graylla, Pere de Bolea, Guerau Martí, Ramon Gilabert,
Francesc de Femosa, Antoni A, Guillem de Marchafava,
Francesc de Femosa, Ramon Ferrer

[35v] Nos en Guillem Berenguer de Olzinelles cavaller e cort e veguer de Leyda per lo molt alt senyor Rey. Vista la prevenció en lo present procés contenguda <e la confessió del dit Pedro reebuda> e la defensió del en la present inquisició reebudes de totes le altres coses contingudes en lo dit procés vistes e reconegudes ab conseyll dels honrats en Nicolau Çabater e d’en Jacme dez Puig, pahers, e de ·X· prohomens e pus los quals nos, los dits pahers, justam en la casa de la Paheria segons l’ordenament del senyor Rey. Jutgam que-l dit Pedro de Viladolit sie açotat per les places de la ciutat e en açò lo dit Pedro sentencialment condapnam.

(...)

Document 29

12/09/1377 (Lleida)

Dos homes es barallaven al corral de l’Herbasseria arran d’una partida de daus. Un d’ells, Rodrigo d’Alvarracin, tragué el coltell i tallà la mà al seu contrincant, Pascual Sánchez. Després de la baralla l’agressor sortí de la ciutat i es refugià al monestir dels carmelites, l’altre va anar a reposar a l’Hospital del Sant Esperit. Finalment, després de vuit mesos a la presó Rodrigo féu les paus amb Pascual Sánchez i es va considerar que la presó havia estat càstig suficient; no obstant això el van desterrar de la ciutat i l’avisaren dient-li que, si hi tornava, li tallarien una mà.

A: *Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1377-1378, reg. 779, f. 37r-43v.*
(Fragments).

Die sabbati ·XII· die septembris anno a nativitate domini Millesimo ·CCC· septuagesimo septimo, com per los honrats en G. Galceran ça tayllada, lochtinent de cort e de veguer de Leyda per lo molt alt senyor rey, e en Pere Thomàs paher a horeylles dels quals ere estat pervengut que baraylla havie en lo carrer apellat la Erbaceria en lo loch on se acostume a qui tenir taulells per a jugar ab daus. Per çò los dits lochtinent de cort e paher anaren vers lo dit carrer e loch e trobaren ·I· mà d'hom <del braç squerre> que jahie tayllada en lo dit carrer sobre ·I· borraça on estave ·I· taulell de joch de daus. E com feesen portar la deta mà <en ·I· cabaç> al spital de Sent Sperit on se dehie que ·l hom a qui li ere estada tayllada jahie.

[38r] Rodrigo Alvariç, demanat en confeció d'on és. E dix que d'Albarrazi e hague la mare de Cuença en les parts de Castella, mas Albarrazi és d'Aragó. Demanat perquè és pres e dix perquè çò com ell confessant mirave huy jugadors que jugaven en ·I· carrer que és miga en que ·s acostume de jugar publicament <en Leyda>, e que huy a hora entre tercia e migdia vehe aquí jugar ·I· hom qui li és stat mostrat per la cort e per los pahers, huy en aquest dia en l'espital de Sent Sperit, a qui fall lo puny esquerre e és nafrat el braç squerre. E com lo dit hom gitas los daus que tenie ell confessant dix al dit hom: "mal ho fazesque etxes dados". El dit hom levàs e lançà ab lo punyal que trasch ·II· colps vers lo dit confessant <e que ·l ferí primer al dit confessant los quals colps pres en una capa que portave en la spatlla en ·I· jubó que tenie>. El dit confessant tresch ·I· coltell marrançà que portave e lançà vers lo dit hom, no sap si ·l se'n ferí ni si ·l ferí ·I· altre que hi tresque ·I· coltell lo qual no coneix. E ell confessant fusique de continent e metés en lo monestir del Carme on és estat atrobat e pres per la cort [38v] e per los pahers. Demanat si nafrà lo dit hom. E dix que nos sap, no sap qui ho féu mas bé és ver que ell <confessant> li daria amb lo coltell, no sap si ·l nafrà ni per on li daria ni sap qui ho féu. Demanat si hi vehe que altres persones nafrasen al dit hom. Dix que no. Demanat com ha nom lo dit hom. Dix que nos sap ni sap d'on és, mas és ver que és aquell hom qui li es estat mostrat per la cort e pahers huy en lo dia present en lo dit spital. Demanat doncs perquè fugie. E dix que per pahor de senynoria. Demanat si ell confesant és nafrat. Dix que no, que ell sapie, mas bé és estat ferit de ·II· colps per lo dit hom qui jau al hospital de Sent Sperit. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que los taulegers. E fou mostrat al dit confesant ·I· coltell que és quaix mig coltell de cinta e fou demanat si ere seu lo dit coltell. E dix que hoc e que aquell coltell tragué per cert e lançà ab aquell vers lo dit hom. Demanat si ell confessant la torqat. E dix que no. Demanat si sap letres ni si és coronat. E dix que no. E pres lo dit Rodrigo mostrà a la cort e pahers [39r] un tabart negre en los quals havie ·II· colps los quals dix que li féu present lo dit hom nafrat qui li tragué primer lo coltell.

Eadem die sabati

Guiamó Gali, hom de ribera, natural de Morella, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció dix ésser ver que·l present dia de huy hora entre tercia e migdia badant en vers lo carrer migà on s'acostume de jugar públicament en Leyda que és dit carrer de la Erbaceria, vehe noneyar ·I· hom que té ·I· jubó listat blau, e és estat pres huy per la cort e pahers al monestir del Carme, ab ·I· altre hom a qui és estat tolt lo puny, e és estat atrobat per la cort e pahers en lo hospital de Sent Esperit sens puny esquerre e nafrat per lo brahó del braç squerre. E com lo dit testis vehes que·ls dits ·II· homens se noneygaven, no sap ell testis de que se havien noves, los dits ·II· homens se levaren. Axí que aquest qui és pres se levà primer e lo qui ha perdut lo puyn se levà arpés. El dit hom qui ha perdut lo puyn tragué primer lo coltell, el hom qui és pres lo tragué après e darrer. El dit qui és pres volch venir vers lo dit altre hom qui ha perdut lo dit puyn e dos homens tingueren-lo. El dit hom qui ha perdut lo puyn vench vers lo dit hom [39v] qui és pres, ab lo coltell treyt mas no vehe ell testis que li lançàs colp. El dit hom qui es pres deslapàs dels dos homens que·l tenien. El dit hom pres lançà ab lo coltell ·I· colp vers lo ventre del dit hom que ha perdut lo puyn lo qual tornà atrás. El dit hom pres atañès al dit hom que ha perdut lo puyn e feril a vehent d'ell testis de ·II· colps, és a saber de ·I· colp el braç squerre per lo brahó e d'altre colp a prop del puyn squerre. Si que vehe ell testis que·l dit hom pres tolch lo puyn squerre al dit hom altre qui és estat atrobat per la cort e pahers en lo Spital de Sent Sperit, e li traversà la bahina del four. El dit hom pres mes-se en fuyta e anan d'aquen a enllà vers la parròquia de Magdalena. E a cap d'un poch ·II· frares del Carme vengueren al dit testis en la pescateria dients al dit testis: "ves al Carme que ton companyó te demane qui és aquí". E ell testis dix: "qual companyó?" Els dits frares digueren: "Aquell hom és qui ha nafrat aqueix altre hom". Demanat si vehe que·l dit hom qui ha perdut lo puyn fees ans que fos nafrat neguna ferida [38r] al dit altre hom qui es estat pres. E dix que nou vehe ni·y sap als sinó com di ha. E encontinent fou mostrat al dit testis per la cort e per los pahers lo dit Rodrigo Alvareç, e dix lo dit testis que ere per cert aquell hom qui es estat pres huy per la cort e per los pahers e havie ferit e tolt lo puny al hom qui és estat atrobat per la cort e pahers en lo spital de Sent Sperit. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que molts homens hi havie. Demanat si és instruït e etc. ni si ha deute de parentiu ab neguna de les parts. Dix que no. Demanat si sap com san nom los dits ·II· homens. E dix que no. Demanat si ell confesant ha níguna privadesa o amistat ab negun de aquests ·II· homens. Dix que no Fuit sibi iniunctum etc.

Aprés dimarts ·XV· dies de setembre del dit.

Guiamó Borraç, hostaler, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix que no·y sap als, salun que·l dia e hora que·ls afers en la deta prevenció contenguts foren [38v], com ell testis dormís en una taula de l'alberch d'en Jacme Fuster sentí crits e despertat. E vehe que ·I· hom qui fou pres per la cort els pahers en lo monestir del Carme e fon menat pres a la

Paheria per la cort e per los pahers e ere ab ·I· jubó listat en blau fugie a ensus vers la plaça de la Fruyta. E hoy dir que·l dit hom qui fugie havie tolt lo puny a ·I· altre e vehe ell testis que ·I· mà de hom apareença jahie en terra. Interrogat si hi sap als. Dix que no. Interrogat si sap qui hi deu saber. E dix que no, dix encara que al dit hom que fugie ha vist ell testis que fayll de la una oreylla e que ha hoyt dir que la li tolgueren a Barcelona per ladronici. Demanat dels noms de aquells a quin ha hoyt dir. E dix que no li membre si no a macips de ribera. Demanat si és instruït etc. Ni si ha deute de parentiu etc. Dix que no.

Fuit sibi iniunctum et etc.

Dicta die martis.

En Pere Giner, prestador o tauleger de Leyda, testis jurat i demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix que non sap [39r] res com no fos en lo loch on la deta brega fo la hora que la deta brega fo. Mas a cap de ·I· poche ell testis vingué al dit loch e trobà ·I· mà de hom tayllada que jahie en una borraça en la carrera de la erbaceria, la qual hoy ell testis dir a diverses persones que havie tayllada ·I· hom que fo menat per la cort e per los pahers pres del monestir del Carme a la casa de la paheria, e vestie ·I· jubo o jaqueta listat de color blau. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que Johan Sort, qui és tauleger e pose a casa d'en Falç. Demanat si és instruït etc. Dix que no.

Fuit sibi iniunctum

Dicta die martis.

En Johan de Moron, tauleger, qui pose en casa d'en Antoni de Falç, testis jurat e demanat sobre la dita prevenció. Respòs e dix que és ver que disapte prop pasat hora de migdia ell testis vehe que Pasqal Sanxiç e Rodrigo Alvariç jugaven en la carrera migana o en la erbaceria en ·I· tauler que ere d'en Domingo de Darocha a la graesqa. E vehe ell testis que·ls dits Pasqal e Rodrigo ab ·II· a colp se levaren del tauler e gitaren les mans als coltells e ab ·II· los tingueren a colp treyts los coltells. Mas no vehe qual lo tragué primer, ni vehe qual lançà primer a l'altre. Mas vehe que·l [39v] dit Rodrigo lançà ab ·I· coltell vers lo dit Pasqal si que·l ferí el braç squerre e li tolch la mà squerra e li traversà ·I· foure de bahina que·l dit Pasqal tenie en la ma squerra. El dit Rodrigo pres-se a fugir per la plaça a enllà ab lo coltell treyt. El dit Pasqal cridà: "Ay mesquí lo puyñ ma tolt!" Demanat si sap per què ho hageren. Dix que no, mas ha hoyt dir que·l dit Pasqal gità ·I· parell de daus e lo dit Rodrigo sobre açò hageren noves. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que Pere Gistau, qui està a casa d'en Guiamonet tauleger. Demanat si és instruït etc. Dix que no.

Fuit sibi iniunctum etc.

Dia abans dessus dit.

Jacme Corell, hom de ribera, sobre les coses dessus dites testis jurat e interrogat. Respòs e dix çò saber e haver vist, que·n Pascual Sanxiz e Rodrigo Alvero jugaven a la grescha e perderen

abdosos. E aquell Pascual Sanxiz perdé una mostra e tira-la lo dit Rodrigo Álvarez e aquells Pascual prengué los daus que ell testis havie prestats e lançals. Així que·l dit Rodrigo dreçats e alçà lo puny e volgué ferir el dit [40r] Pascual e dix: “si de puta, per què lançes los dados?”. E aquell Pascual Sanxiz nos moch però après de una peça aquell Pascual Sanxiç die al dit Rodrigo: “maravello com nos veras como andatz ... e veo que qui ... la fayllarie hom com nos atres.” E aquell Rodrigo dix: “Gran cos na en tu”. E aquell Pascual levàs de peus e Rodrigo axí ... e abdosos meteren-se les mans a els punyals e trameteren-se colps. Axí que aquell Rodrigo ferí del coltell per lo puny e tolch-li la mà e de continent anà lo dit Rodrigo e mes mans a fugor e anasen. Als dix que non sab.

Interrogat de instrucció. E dix que no

Fuit sibi iniunctum

Dia e an dessus dit.

Pere d’Alferaç, natural de Termens, sobre les dites coses testis jurat e interrogat. Respòs e dix sí haver vist que disapte proppassat ell testis stant en la Herbaceria vee que aquell hom que perde lo puny se levà de peus e gità mà a punyal, e aquell qui ere pres, lo qual ell vehe pendre ja sie que no sapie com san nom la un ni l’altre, tregué un marançà e volgué ferir, ell testis gita-li la mà al braç. E aquell pres qui ara és giràs a ell, e ell testis jaqui·l com no fes de ... Així que·l dit hom pres ferí dos colps a aquell qui perdé lo puny. Entant que ell testis vee que·l puny d’aquell ab qui ell ho avie jaqué en terra, que·l ague perdut. Als dix que no·y sab. Interrogat si sab qual d’aquells començà la brega. E dix que no. Interrogat si sab per què·n agueren. E dix que per daus a lançar. Interrogat si sab de quyna fama és lo dit [40v] hom pres. Dix que ha oyt dir a alguns bastaxs que per una bosa que tayllà o furtà a Barcelona li tolgueren la oreylla. Interrogat a qui ho a oyt dir. E dix que a Alfonsillo bastaex. Interrgoat que vol dir fama. E dix que çò molts dien.

En Pedro de Pina, pescador, qui està a la carniceria d’en Ysarn. Testimoni jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix ésser ver que dissapte prop passat a hora de migdia o quaix ell testis estant en la taula del mustaçaf vehe que el carrer de la Erbaceria en la part del dit carrer on se acostumen a tenir los taulells de joch se arranataven gens. E ell, testis, pensant-se que·y hagués brega atès a les dites parts e vehé que ·I· ab ·I· jubo listat en blau fugie ab ·I· coltell treyt que tenie en la mà vers la plaça de Sent Johan. Lo qual hom ha nom Rodrigo segons que ha hoyt ell testis dir a molts. E lo qual la cort e los pahers tragueren aquell dia de disapte, hora de vespres, del monestir del Carme, el ne menaren pres a la casa de la Paheria, el feren puygar al Palau de Cervera pres. Vehe encara ell testis que ·I· mà squerra de hom jahie tayllada [41r] en terra. E vehe que ·I· hom gran a qui havien aparença tolt la mà e tenie lo braç squerre tort sangonós e sens mà anave seguint ·I· poch lo dit Rodrigo dient aquestes paraules o semblants viafora: “que consumat mà!” E açò dehie del dit Rodrigo. El

dit Rodrigo anan no sap ell testis que·s féu. Als dis que no·y sap. Demanat si vehe al dit hom que fugie negun colp a altre si li·n féu. Dix que no. Demanat si vehe qui fo començador de la dita brega. E dix que no. Demanat si sap ni ha hoyt dir per què fo la dita brega. Dix que no. Demanat si vehé que·l dit hom sens puyñ tingué negunes armes treytes. E dix que no. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que Guiyllemonet e Pere dez Graner e ·I· sort prestadors de joch.

Demanat si és instruït etc. Ni si ha deute de parentiu etc. Dix que no.

Fuit sibi iniunctum

Dicta die mercuri

N'Antoni de Castiello, laurador de Leyda, testis interrogat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix eser ver [41v] que disapte prop pasat hora entre tercia e migdia ell testis vehe que jugaven en ·I· taulell ·I· hom que perdé lo puyñ, lo dit dia de disapte, e ·I· altre hom a qui dien Rodrigo qui és castellà e és que té un jubó listat en blau e és aquell que la cort e los pahers menaren pres del Carme a la casa de la Paheria al lo dit dia de disapte a hora de vespres. E ell testis axí mesex jugave al taulell desús dit, el dit hom que perdé lo puyñ a vehent d'ell testis para ·XX· pugeses al dit Rodrigo, el dit Rodrigo tirà les ·XX· pugeses guanyant-les e lo dit hom que perdé lo puyñ pres los daus e gitals. El dit Rodrigo dix que no li estave bé e que en sen li venie que li trebas la cabeça. E dit açò levàs lo dit Rodrigo e a vehent d'ell testis fehie continent de ferir lo dit hom ab lo puyñ. E gità mans al coltell lo dit Rodrigo mas no·l tragué. El altre hom qui havie gitat los daus no dehie res nis levà. El dit Rodrigo tronàs a seure al dit taulell e vehe ell testis [42r] que·ls dits Rodrigo e hom se noneiaven dient-lo ·I· a l'altre: “axín vols?”. E vehe que ab ·II· a colp se levaren e ell testis levàs axí meseixs per partir-los. E com ell testis se fo levat vehé que·l puyñ del dit hom que havie gitat los daus jahie en terra e ere lo puyñ squerre. Vehe axí meseix que·l dit Rodrigo tenie lo coltell treyt el dit hom axí meseixs tenie treyt lo coltell. El dit Rodrigo a vehent d'ell testis feri ab lo coltell treyt el brahó del braç squerre al dit hom si que li passà les spatlleres que vestie, el nafrà al dit hom el braç. El dit Rodrigo pres-se a fugir vers la plaça de Sant Johan ab lo coltell treyt que portave. El dit altre hom cridave viafora: “sie pres que·l puyñ ma tolt”. Als dix que no·y sap. Demanat si sap ni vehe que altres persones feesen part ab negun dels dits barayllants o que tinguessen coltells o altres armes treytes. Dix que no. Demanat se vehe qui tolgué lo puyñ al dit hom. Dix que no. Demanat si sap qui hi deu saber. E dix que Guiyllemonet tauleger. Demanat si sap qui fo començador de la dita brega. Dix que no sino com dit ha. Demanat si és instruït etc. ni si ha deute de parentiu etc. Dix que no.

Fuit sibi iniunctum etc.

Dix etiam que·l dit Rodrigo ha perdut de les oreyllas [42v] e feren-ho a Barcelona per ·I· bosa que taylla a ·I· pescatera que estech el costell. Item dix que ja donà una vegada ·I·

coltellada a ·I· no sap mas en Leyda ho féu segons que ha hoyt dir a diverses, specialment a Alfonsiello bastaix.

Pasqual Sanxiç, demanat en confesió don és e dix que de Castell de Garcia Muynoz qui és en Castella. Demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix ésser ver que disapte prop pasat hora entre tercia e migdia ell testis e Rodrigo Alvariç jugaven en la erbacia a ·I· taulell ab d'altres. Axí com ell deposant hagués perdut a la graesqa de ·II· daus ·I· sou lançà ben ·V· vegades al dit deposant: “O viyllano fiyll de puta, per una veç que ha perdido ·III· meaylles ha lançat los daus”. E ell confesant dix que no li dix ni li respòs al dit Rodrigo, mas levàs lo dit confesant per cor que·s partís de mal. E axí com [43r] levà lo dit Rodrigo tresch ·I· coltell que tenie e feril-ne en lo brahó del braç squerre si que·l nafrà. E après feril altra vegada en lo puyn squerre al dit confessant si que li tolch lo puyn e lo li gità en terra al dit deposant ab ·I· troç del four de ·I· coltell tenie el deposant en la deta mà squerra. E ell testis o deposant cridà que·l prenguesen al dit Rodrigo e lo dit Rodrigo fugí vers la Plaça de Sent Johan. Demanat si ell confesant hi trasques spasa o coltell. E dix que ·I· coltell tragué lo dit deposant après que vehe que·l dit Rodrigo hague treyt lo coltell. Demanat sil dit deposant li dix al dit Rodrigo paraules injurioses. E dix que no. Demanat si·l dit deposant ere ... ab lo dit Rodrigo. Dix que no. Demanat si·l dit deposant feu neguna ferida ni tramés negun colp al dit Rodrigo. Dix que no. Demanat si se'n clame del dit Rodrigo. Dix que hoc e que li'n sie feta justícia. Demanat si sap ni vehe que altres persones feesen part en la dita brega. E dix que no.

Fuit presentata presens inquisito dictus Rodrigo Alvariç die lune ·XXIII· die mensis madii anno a nativitate domini ·M CCC LXX VIII·.

(...)

[43v] Après divendres que·s comtave ·XXVIII· die madii anno a nativitate domini ·M CCC LXXVIII· mossèn Guillem Berneguer d'Olcinelles, cort e veguer de Leyda per lo molt alt senyor rey, e los pahers davall scrits justaren en la casa de la Paheria los prohomens davall scrits del consell dels quals donaren la sentencia davall escrita.

Ramon de Carcassona Matheu de Claret

Bernat Boixó Thomàs Callent

Ferran Guillem de Navers Ferran de Femosa

Galceran de Truyllols Jacme dez Puig

Guillem Spolter

Ramon Alvespí

Andreu de Serra

Hon nos en Guillem Berenguer d'Olçineles, cort e veguer de Leyda per lo molt alt Senyor Rey, vista la prevenció desús dita e la confessió del sit delat, els testimonis en la present inquisició rebuts e cotes altres coses en la present inquisició cotengudes, e atés encara que

entre lo dit Rodrigo Alvariç e Pascual Sanxiç sa seguida pau, per la qual lo dit Pascual a rehebut del dit Rodrigo certa esmena segons que de la dita pau per prior del Carme, qui en aquella ha cabut, som stats inffromat e cosa que és nutoria que aquella pau es estada presa per lo discret [44r] n'Andreu de Vilaspasa. Atés encara que·l dit Rodrigo és stat pres per ·VIII· mesos e mes de consell dels honrats en Borthomeu de Sent Martí e en Pere Ardoní, pahers, ·X· prohomens e mes los quals nos els dits pahers ajustats en la casa de la Paheria jutgam que·l dit Rodrigo Alvariç sie bandegat a tots temps de la ciutat e terme e dels lochs que contribuïxen els comuns de la ciutat. E si d'aquí havant serà atrobat que li sei tolt lo puny squerre. E per açò lo dit Rodrigo Alvariç sentencialment condepnam
Lata fuit hoc sententia in domo curie die veneris ·XXVIII· madii anno predicto dicto delato presentibus Bernardo Molineri et Raymundo Meseguer notarii.

Document 30

3/11/1379 (Lleida)

Alfonso de Valladolid, un ferrer de Castella, fou acusat de fer-se passar per cristià juntament amb una dona que l'acompanyava. Ambdós s'havien acollit a l'hospital musulmà de Fraga i allà, després de robar una manta, fugiren a Lleida on es feien passar per cristians.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1379-1380, reg. 788, f. 36r.

Dies jovis ·III· mensis novembres anno domini ·M CCC LXX· nono.

Prevench a audiència dels honrats en Berenguer de Comenge, lochtinent de cort de Leyda per lo molt alt senyor rey, d'en Nicolau Çabater e d'en Jacme dez Puig, pahers, que un hom ere en la ciutat lo qual se diu que és stat moro e fon feyt cristià e que après que és stat cristià ha conversat e converse ab los moros e diu entre ells que és moro e quan entre cristians diu que és cristià. Hoc, en après ayen entès que·l dit hom és ladre e que ha emblat en Fraga una capa de dona a un sarrahí perquè los dits cort e pahers feren pendre lo dit hom e aquell amenaren a la cas ade la paheria e d'aquell reeberen confessió en la forma següent.

Alfonso de Valldolit oriundus de Valldolit, demanat en confessió d'on es. Dix que de Valldolit. Demanat qui ere ni com havie nom <son pare>. Respòs e dix que son pare havie nom Azmet, e ere del dit loch mas que stave en Aranda. Demanat quant ha que és crestià. E dix que hien a diez anyos, e que fo feyt cristian en Seant Steven de Gromatz. Demanat qui eren padrins. Dix que Alfonso Fernandez e Johan Ferrandis e donya Aulalia e dotros del dit lugar de Sant Steve. Demanant quin·y afer ha. E dix que ferrer. Demanat hon ha stat despuys fo cristià. Dix que a Çaragoça, Calatahiu, e de çà e de la. Interrogat si ha muyler. E dix que hoc, que ací la jaquí com fo pres en una taverna que bevie. Demanat quant ha que és en la ciutat. E dix que bé ha ·VIII· dies. Demanat hon hic posse. E dix que al spital de Sent Sperit. Demanat hon pres la dita [36v] sa muyler. E dix que·n Luena, ·I· lugar prop Santo Domingo de la Calçada on ell stave ab un <moro> ferrer qui ere marit de aquesta muyler del

confessant. Lo qual ferrer ere mal hom e s'embriagave e ferie a la dita fembra. E aquella no ho poch soferir e anassen ab lo dit confessant. E aquell feu fer cristiana en un lugar a qui dien Colmantos. E allí dix lo dit confessant que la prese velada. Demanat quant ha que la pres. E dix que bé ha dos anyos. Demanat si ell despuis que ha pres cristianisme si ell participa ni participe de present <ab moros>. Dix que no. Demanat si ell es estat entre moros despuis és cristià dient-se moro ni haye pres almoyna dells <ni demanada a ells>. E dix que no és ver que és stat entre ells e die-los que ell ere stat moro e que cristià e que li fessen almoyna. E quant lin daven que ho prenne. Demanat si sa muyler havie demanat almoyna a moros dien que fos mora. Dix que no, si no com ell ha dit.

[37r] Aprés digous a ·X· de novembre del any desús dit los dits cort e pahers pugaren al Palau de Cervera e feren exir lo dit Alfonso de Valladolid e altra vegada interrogaren-lo e primerament com fos guardat el cap e trobasen que no agués oreylles. Interrogat hon-li avien toltes les oreylles e aquell dix que en Toledo. Interrogat qui les li tolgué e dix que Garcia López, qui lavors ere alguacir major de Toledo. Ell confessant stant moro com l'agué pres per catiu en la dita ciutat de Toledo lo dit Garcia aprés del setge que·l rey Aymech hi féu posar quant lo rey don Pedro fo mort a Montiello. Interrogat perquè li tolch les oreylles lo dit Garcia López. E dix que per çò com lo tenien catiu e ell ·I· dia fugue e aquell féu-lo seguir e pres-lo e féu-li toldre les oreylles. Demanat quant ha que les li tolch. E dix que un an aprés de la mort del Rey don Pedro e aprés que li ague toltes les oreylles lo dit Garcia li donà carta d'alfuria. Interrogat quant li agué dat carta d'algoria hon se'n anà lo dit confessant. E dix que en Aranda quals que ·VIII· dies e tant anassen a Sent Steve de Gormaç e allí dix que stech ·II· mesos e que puys féu-se cristià. Interrogat si ell confessant fo eres tat en Navarra. E dix que hoc. Interrogat si ell havie preses ni furtades taces ni altres furts en lo dit regne de Navarra en altre loch o ciutat. E dix que no. Interrogat si sa muyler n'avie comés de furts que ell sabes ni agués consentit. E dix que no. Interrogat si ell confessant lo vespre pasat se volie fugir de la presó en que stiu pres. E dix que no. Interrogat perquè doncs ell sen eren entrat en la claveguera, escalave per aquella e dix que ere entrat a saquar ·I· tira braguer que li ere caygut. Interrogat si ell és scapat a negunes presons E dix que no segons que dit ha. Interrogat si sap en alguna presó ladres ni agués companyia ab aquells. Dix que no. Interrogat si ell confessant ere stat a Fraga. E dix [37v] que hoc. Interrogat hon posave. E dix que a un spital prop del pont. Interrogat si ell pres ni furtat una capa a Fraga. E dix que no mas és ver que ell e sa muyler venien de veremar e trobaren aquella capa e aquella se'n portà ab si en Leyda. Aprés vee ací ·I· moro de Fraga que demanà aquella per sua. Interrogat de quyna color ere. E dix que no. Interrogat quant sdies la tench aprés. E dix no la tench sinó ·III· dies a Fraga puys no trabaren que ganar e vingueren-se'n ací e com fo ací pres-se a jugar a mes-la penyora a ·I· cavalyer per ·III· sous.

Fo-li lesta la present confessió e perseverà.

Pere Spigol, alies del Palau, sobre les coses dessú dites dia e an propdit, testis jurat e interrogat. Respòs e dix solament açò saber que com ell testis e d'altres preses del palau se rahanassen ab ·I· pres a qui dient Alfonso aquell Alfonso axí parlan dix que ja ere stat pres en altre loch e aquell testis dix-li hon eres tat pres. E dix que a Pamplona e com li demanassen per què fos pres e dix que ell bevie en una taverna e que tenie ·I· arap d'argent e que allí an lin havien furtat ·I· taça e que a ell havien len encolpat, mes que non avie feyt. E aquestes paraules dites ell testis guardà e vee que·l dit Alffonso no tenie oreylls e dix ell testis: "han les oreylls tan toltes?" Aquell Alfonso dix que hoc. E aquest testis [38r] e los altres que aquí eren digueren-li per què les li havien toltes. E aquell dix que per çò com ell stave cuan en Toledo ab un amo e aquell faiells aul mida e ell e una cativa acordaren-se e agueren les claus dels cofrers dels diners e de la plata del dit son amo e prengueren-ne moltes coses e fugiren ab allò. E que lur amo seguils e que pres-los e pres tolch-li les oreylls e jaquil star. Dix encara que avie furtat una capa a Fraga mal peccat seu apres penedies com ho havie dit. E dix que sa muyller del dit Alffonso la havie trobada que ací la avie mesa penyora ací en Leyda per ·VII· sous. Als dix que no·y sap. Interrogat si sap qui hi degue saber. E dix que a aquestes paraules ere don Gerater lo saig e ·II· jueus preses.

En après diyous a ·XV· de novembre del dit an.

Mafoma Aviaçali, fyll de Çalema Aviaçali, sarrahi de Fraga qui jure per balle ille illav e per aquell alquible. E demanat sobre les dites coses. Respòs e dix que és ver que tro a ·VI· setmanes ha poch mes o menys ·I· dia lo qual no li membre dix que vench a Fraga un ·I· hom que dehie que ere sarrahi e fahies nomenar Alí. E amenà ·I· fembra que dehie que ere sa muyller. E lo dit hom dix que ere ferrer e dels bons ferrers que fossen en castella. E que en la terra del rey de Castella creehie que havie perdut tot quant havie. Axí que vench entre ells e demanals almoyna per fe de Déu. E los jurats dels moros aconegueren li de çò que·ls fo semblant. Axí que·l dit Alí stech en Fraga ben ·XV· dies e anave a la mesquita ab ells ensemps e fahie oració axí com los altres moros. E sa muyller axí meseix <deiuave com los altres>. Estant alí per aquells ·XV· dies a ell testis fon levada una capa de sa muyller que estave damont lo bres hon jahie hun seu minyó. E sempre el testis hagué sospita en lo dit Alí. E dix lo li e aquell <Ali> giran fort luny e dix que no la havie vista. E de continent l'endemà lo dissapte hisqué·s de Fraga. E anassen segons que sabe a Ajabut. E après [38v] son pare del testis fo en Leyda e prenie guarda del dit Alí si lonch veure. E troba'l en una taverna que rostie carn sa muyller. E ell que estave ab bastaix que sabie. E son pare del testis diu que demana-li: "digues en és cristià o sarrahi?" E aquell respòs e dix que cristià ere. E après dix a la muyller del dit Alí: "Digues en fembra es crestiana o sarrahina?" E aquella dix que crestiana. E ·I· sarrahí jugador a qui dien Ayre e està en esta ciutat ey ere ab son pare per

cercar e aquell pres lo dit hom e alí féu-lo exir de fora. E dix-li: “digues tu traydor e no dehies tu que moro eres et fahies nomenar Alí?” E aquell dehie que no. E sobre açò axí com lo tenien a noves la ·I· dells anà an Johan Cardós e féu lon venir. E dehien que dix-li si ere crestià o moro e que aquells dix que crestiana. E puys après dix que moro ere. E sobre açò en Johan Cardós féu lo puyar al palau. E en après el testis és vengut huy açí per saber la sua capa on here. E és puyat al Palau hon lo dit Alí està pres. E ha dit a aquell: "Digues tu, e no és tu aquell que l'altre dia vinguisse a Fraga e jahits en l'espital dels moros e dehies que eres moro?" E aquell quaix no li volch respondre sinó que dehie hu. E puys ell testis: “digués-me la mia capa hon és que si mo dius jo faré que-ra eixiràs del palau”. E aquell de continent dix: “per cert no la pres jo mas muyller la pres”, e que avien-la aportada e avien-la venuda per ·VIII· sous a ·I· moço e per unes calces e unes çabates. E de continent ell testis dix a aquells que són en lo Palau stats e en special lo carceler: “stats-ne res”. Als dix que no-y sap. Demanat si ell conex bé que sie aquest l’om que diu que fo a Fraga es fahie dir Alí. E dix que hoc bé conexer e aquell és per tot. Con ere demanant si ell sap que sie crestià. E dix que nos sap mas ara creu que en lo Palau Alffonso se fa nomenar. Demanat si sap sa muyller hon es ni si la ha vista despuy. E dix que ha hoit dir que a Ajabut és e que està ab los sarrahins e fa la vida dells. Demanat a qui·u ha hoit dir. E dix que a molts que la·y an vista. Demanat si·y sab alls. E dix que no. Demanat si es stat instruhit ni subornat etc. E dix que no ni anch no·l vee sinó quan vench en Fraga e ara açí.

Document 31

15/07/1381

Procés arran d'una gran baralla que es va produir en un hostel del barri de Magdalena, al carrer de la Bruneteria. A primera hora del matí, mentre uns homes reposaven al dit hostel, uns altres encapçalats per Francesc Savartés assaltaren el dit lloc. Aviat hi acudí el veguer per aturar-ho. Perseguit pels homes de la ciutat els assaltants van fugir pel portal de Sant Gili i, en aquest punt, es menciona l'hospital de Magdalena i alguns carrerons interiors. Al final en Savartés i els seus homes aconseguen desaparèixer per la zona de Sant Tomàs i el monestir de les clarisses. Per aquest motiu uns quants homes de la ciutat qüestionen l'actuació del veguer i diuen que els ha deixar escapar.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1381-1382, reg. 789, f. 7r. (Fragments).

Diluns a ·XV· de juliol de l'an de ·M CCC LXXXI· prevench a audència dels honrats en Berenguer de Comenge, lochtinent de cort de veguer de Leyda per lo molt alt senyor Rey, e d'en Pere Cortit <e d'en Pere Tomàs> pahers de la deta ciutat que en lo present dia de huy en hora quaix entre prima e tercia ere estat combatut ·I· alberch qui és dellà lo Portal Pintat de Garrabeu de la parròquia de Magdalena. Lo qual alberch se dehie d'en Pere Moliner, en altra manera apellat Bergüeyno. Lo qual combatiment se dehie que ere estat feyt ab ballestes e ab darts <e pedres> e ab altres armes. Perquè los dits <lochtinent de> cort e pahers, ensemps ab

a mi Andreu de Vilaspasa notari, anaren vers lo dit portal pintat de Garrabeu. E passants lo di portal e trobaren moltes e diverses pedres grosses e codiços que jahien escampats en la carrera denant lo dit alberch d'en Bergüeyno e d'en Arnau d'Amdons e d'en maestre Johan del Gaç. E trobaren ficades ·II· treytes o vires ficades en lo postat de casa del dit Bergüeyno. E en lo postat del alberch d'en Domenge fuster, qui·s té lo dit alberch d'en Bergüeyno, atrobaren ·I· altre quadrell o vira. E en ·I· cap de biga del alberch de maestre Pere de Gaç atrobaren altre quadrell. Perquè los dits lochtinent de cort e en Pere Cortit, pacher, volents lo dit excès tant leyg e tant enorme corregir e punir començaren a fer sa inquisició sobre·l dit feyt. E reheberen los testimonis següents.

[7v] lo dit dia de diluns.

Na Blanqueta, muyller d'en Pere Moliner en altra manera apellat Borgueyno, mercader, testis jurada e demanada sobre la dita prevenció. Respòs e dix que és ver que huy que és diluns hora de miga de tercia ella testis estant en sa casa dix que sentí cabiscol en la carrera de gents. E ella testis com tayllàs cols ladoncs per cuynar sentint lo dit cabiscol feu-se a la finestra e vehé diverses companynes entre les quals conegué ella testis en Fracesc Savartes, en Jacme de Torres, en altra manera apellat Xich de Torres, en Vileta qui està en la Blanqueria, en Porrori pellicer e lo fiyll d'en Jacme de Torres e d'altres molts que no li menbren a ella testis de present. Tinents ballestes parades <e altres que tenien> lances e daylls e atxes e darts e d'altres armes armats. E dehien alguns d'ells a la dita testis, es a saber aquells que tenein ballestes parades aquestes paraules o semblants: "Entrat-vos-en, entrat-vos-en!" E ella testis entrasen. E estant ella testis dins casa sua ella testis dix que sentie grans cruxits de ballestes que desperaven, e que parie que trametesen viros e altres treytes. E sentie axí meseix que·s lançaven de grans pedrades en la carrera e que ferien en los embants del alberch d'ella testis e en altres alberchs. E ella testis sentí cabiscol a les portes de casa d'ella testis que dehie isqués fos haigam foch. E que ferien a les portes de casa d'ella testis ab aristols de lances e de glavis. E açò durà gran stona. Emperò ella testis dix que sentí cabiscol al terrat de casa d'ella testis e ella testis punga el terrat e vehe ·III· homens dels quals non hi havie sona ·I· que portas capero, car los altres no portaven capero ni portaven armes ni altres armes que ella tesis conegués. E ella testis dix-los:"quiynes gents sots vosaltres, fas per [8r] vosaltres açò?". Els dits ·III· homens no li digueren res sino que·s feren a les captarreres del tarrat de casa d'ella testis e lançaren canteres e altres pedres en la carrera. E defenien-se com mils podien. E ella testis pasà el terrat del albrech de son pare e de sa mare qui és hostel es té ab l'alberch de son marit d'ella testis, e devallà en la carrera. E dehie al dit en Savartés e a sa compaynia senynors no façau senynors casa nos aplanarets. E açò dehie per tal com lo dit en Savartés e altres qui eren ab ell combatien regeament lo dit alberch e hoy cridar a ·I· jubeter, que a vegares d'ella es jupponer e obre en la carrera mayor, que dehie a la mare d'ella testis: "hon son les briylles

dels rocins? Dat-les-nos sino degolar-vos hem". E d'aquí anant no sap ella testis que·s feren los dits ·III· homens. Demanada si coneix en G. de Jorba ni en Plegamans. Respòs e dix que coneix en G. de Jorba mas no coneix en Plegamans. Demanada si vehe ni coneix entre los dits ·III· homens lo dit G. de Jorba e dix que no nin coneix neguns. Demanada si vehe armats los dits ·III· homens e dix que no sino que tenien ses spases. Demanada si sap ni ha hoyt dir don eren los dits ·III· homens. E dix que non sap, mas ha hoyt dir ella testis a sa mare que del comdat eren. Mas no sap ella testis no ha hoyt dir com san nom. Demanada si y vehe fer negunes nafres ni si y vehe negú nafrat. E dix que no [8v] Demanada si sap ni ha hoyt dir la rahó per que lo dit Francesch Savartés ... ha depositat. Dix que nou sap. Demanada si sap quy hi deu saber. E dix que lo Sedacer e sa muyller e la muyller d'en Agremont. Demanda si es instruit etc. ni si ha deute de present etc. Dic que no.

Lo dit diluns. Na Maria muyller d'en Arnau d'Amdons, hostaler, testis jurada e demanada sobre la deta prevenció. Dix ésser ver que huy que és daluns hora que les horenetes cantaven ella testis estant en casa sua e pastant, que podie ésser hora que·ls lauradors van a la plaça, sentí que donaven a les portes ab arastols de lança, dients: "obrit <que del comdat son!" E ella testis ubrils. E vehe aquí ·III· homens que <eren> cavalcants en sos rocins dels quals non coneix negun. E ella testis dix-los: "vosaltres no sots del comdat". Emperò ella testis recoyllils. E com no trobassen vi en lo hostel d'ella gitaren-se en mig del terra. E ella testis vehe hi ·I· dels dits ·III· que vestie ·I· camisol e l'altre tenie cuyraces, e los ·II· altres no tenien armes altres sinó les spases. E après de ·I· poch trameteren a vi e començaren a beure de matí. E axí com bevien vehe ella testis que en Francesch Savartés, ab si sise o quart, entre·ls quals es vigares a ella testis que fos lo feyll d'en Jacme de Torres, qui escorxa, puigà en casa della testis dient vers los dits ·III· homens: "muyren, muyren [9r] los traydors!". E los dits ·III· homens pugaren-se'n alt vers la trapa del tarrat de casa della testis. E puix tornaren a avall en la sala de la casa d'ella testis. El dit Francesch de Savartés ab aquells qui eren pugats en casa d'ella testis devalaren en la carrera. Els dits ·III· homens pugaren-se'n el terrat, passants-se'n a casa d'en Bergueyno gendre d'ella testis. E vehe ella testis, qui devallà en la carrera, que en Soldevila, qui està el Mercadal, e en Jacme de Torres, en altra manera apellat Xich, e bé ·V· o ·VI· que tenien ballestes parades e que tiraven ab treytes vers casa del dit en Bergüeyno e que ficaren aquí diverses treyts en la posta de la dita casa. E quels dits ·III· homens se defenien lançants pedres e escuradors de pedra del tarrat de casa del dit Bergueyno. Axí que·l dit en Savartés e aquells qui eren ab ell testis combateren molt l'alberch del dit Bergueyno lançants a qui pedres, darts e trahents ab ballestes. E los dits ·III· homens axí meseix lançaven-los pedres. E axí com aços fahie han cridar ella testis al dit en Savartes: "als cavalls, als cavalls!" E ·I· moço qui ha hoyt dir ella testis que fahie jupons en casa del dit Savartes, lo nom del qual ella testis no sap qui és, ·I· hom poquet lo qual conexerie bé ella

testis sil vehie, e lo fiyll d'el dit Jacme de Torres qui es coixà entraren en lo stable de casa d'ella testis e tragneren d'aquí ·III· rocins ab los quals los dits ·III· homens eren venguts cavalcants huy matí a casa d'ella testis. E aquells rocins se'n menaren a vehent d'ella testis ab si. E als dix que noy sap. Demanada si conech negun d'aquells que vingueren ab lo dit en Savartés. Dix que no, sinó com dit ha, mas bé ni havie ·XX· ab lo dit en Savartés. Demanada si sap ni ha hoyt dir quels dits ·III· homens fosen en desaut ab lo dit en Savartés. Respos e dix que no. Demanda si y vehe fer negunes nafres. Dix que no mas bé hi vehe deserrar balestes e ficar treyts al postat de casa del dit Berguenyo e d'en Domenge Fuster. Demanda si sap qui hi deu saber. E dix que na Catalina Sedacera. Demanda si és instruida etc. Dix que no. Demanada si ha parenta etc. Dix que no.

Na Catalina, muyller d'en Jacme ... sedacer, testis jurada e demanada sobre la dita prevenció. Respòs e dix ésser ver que huy que és diluns hora entre prima e tercia ella testis estave a casa d'en G. dez Puyg vehe quen Francesch de Savartes ab qualsque ·XV· o pus venie posant denant casa del dit G. dez Puig e tinents lances e ballestes e altres armes...

[10r] Na Elvira, muyller d'en Pere D'agremont, menestral, testis jurada e demanada sobre la deta prevenció. Respòs e dix ésser ver que diluns propassat hora quaix de miga tercia ella testis estant en la entrada de casa sua vehe venir en Francesch Savartes que vestie ·I· jacha blancha ab barres entorn lo orle, e ·I· pellicer qui està en la casa de Sent Johan, e ·I· seu fillastre del dit pellicer los noms dels quals la deta testis ignoraven e en Xich de Torres que tenie ballesta e son fiyll e lo fiyll d'en Johan Roig e en Soldevila e G. qui és nebot de la muyller d'en Aparici Balasch e en Fita çabater e d'altres moltes que eren de ·XV· a ·XX· dels quals ella testis no conech negú. E vingueren de part de la Aluderia per a avall e can foren denant casa d'en Arnau d'Andons hostaler vehe ella testis que tots se stigueren aquí quaix encercolats e tenien tots lances e paveschs. (...) E a cap de una stona ella testis hoy cridar als rocins e ella testis estant ab a una finestra de casa sua vehe que tragneren per lo carrer de na Gualda ·II· rocins en la carrera drete que va al portal pintat de Garrabeu vers los Tamborets, emperò no li membre a ella de quyn pel eren ni quils ne tragué o·ls amenà en la deta carrera, ni vehe qui·ls se'n menà com fos fort torbada. E als dix que no y sap ni vehe qui se'n menà los dits rocins mas bé vehe ella testis que·ls dits ·II· rocins ne anaren per lo carrer de na Gualda a amont puix vehe que en Savartés ab tots aquells ab qui ere vengut al dit hostel se anà per lo carrer de na Gualda a amont e quel rector del studi lo seguie detràs corrent [11r] li darrere al dit en Savartés ab sa ... no sap si li corrie per pendre'l o per aviar (...)

En Jacme Bequam, sedacer, testis jurat e demanat sobre la dita prevenció. Respòs e dix ésser ver que diluns propassat hora de miga tercia ell testis lavant ·I· bota dix que vehe que en Francesch Savartés bé a ·XXV· d'altres entrels quals hi conech Jacme de Torres e ·I· tort qui està ab ell e en Soldevila que està al Mercadal e ·I· altre qui axí meseix està al Mercadal

[11v] fore denant casa del hostel d'en Arnau d'Andons. E que·l dit en Savartés cridave: "Muyren los traydors" E ab la lança que·l dit en Savartes portave vehe ell testis que ferí a ·I· hom que ere dins lo dit hostel. (...) E ·I· jove ab una gonella blanca que·s pense ell testis que fos de la companyia d'en Savartés togué per la porta del stable del dit hostel ·I· rocí de pé l gris e cavalcà sobre aquell. E anan per lo Portal Pintat a en sus menant lon meyns de berylla. E com aquis ques fos digués: "Vens los veguer que·n ve!" Lo dit en Savartés ab sa companyia anan per lo carrer de na Gueralda. Als dix que noy sap.

[12v] Simó d'Areny, sayg e habitant de Leyda, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció dix ésser ver que diluns propassat hora entre prima e tercia ell testis estant a la carniceria de Magdalena sentí crits de via fora vers lo Portal Pintat de Garrabeu de la parroquia de Magdalena. E anà vers les dites parts. E vehe que en Francesc Savartés qui vestie ·I· jach blanch e ·I· capell de sol que li dien barruer e tenie lança (...) Emperò ell testis no y vehe fer negunes ferides ni y vehe negú nafrat. E hoy cridar an Savartés e als qui eren ab ell: Aiam los rocins, als rocins, als rocins!" E vehe que lo dit juponer cavalcà en ·I· roci el dit en Savartés dix al dit juponer acuyll-te. El dit [13r] juponer acuyllis broquant lo rocí vers la ciutat. D'aquí avant vehe ell testis venir lo rector del studi qui es fiyll del veguer que tenie una lança en la mà e vench al dit Savartes dehint-li "net-vos-en que·l veguer ve". El dit en Savartés e los altres dessús dits qui eren ab ell anaren-ne per lo carrer de na Gueralda amont e ell testis com a sayg seguie lo dit en Savartés e altres qui ab ell eren. E a la creu de Sent Thomàs trobà lo dit en Savartés que cavalcave ·I· roci gris e tenie lo camí vers la Porta dels Boters. E lo veguer seguidavel ab en Johan Cardós fiscal. Axí que no li anaven tant luy n com de la Porta de la Paheria tro a la Plaça dels Pols. Axí que lo dit Savartés no anave a son pas e meten-se la companyna de peu davant. E lo veguer seguie'l axí meteix a son pas. E can foren a la creu que es el pla dels Frares Menors davant l'ort d'en Riudeset vench en Berenguer de Comenge lochtinent de cort cridant prenet-los, prenet-los. E ladoncs lo dit lochtinent e altres e travesaven orts seguits alguns de la companyna d'en Savartés que·s dehie que·n anaven vers lo monestir de les menoretas. E vinents al dit monestir com se dixes que ·III· o ·IIII· seren aquí recoyllits feren obrir per força les portes del dit monestir e entraren en aquell (...)

[13v] En G. de Prinyonosa, texidor, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix ésser ver que diluns a ·XV· de juliol en hora entre prima e tercia ell testis estant alt en casa sua, en son teler sentí cabiscol en la carrera de la Bruneteria. E ell testis ixent del teler devalà en lo dit carrer e demanà an Font texidor e a d'altres que passaven per lo dit carrer que ere aquell cabiscol. El dit Font e altres a qui açò demana, dels noms dels quals no li membre a ell testis, dixeren que gran baraylla havie al Portal Pintat e que ja hi jahie ·I· o ·II· homens morts. E ell testis pres ·I· pavés e ·I· lança e anan per lo dit carrer de la Bruneteria a ensus. E can fo prop lo cantó d'en Pere Tomàs encontrà ·I· hom que portave ·I· dayll que vestie ·I·

cota blava a vigares d'ell testis. Mas no-l coneix qui sere. E dix-li ell testis: "què és açò?". "Acorret al portal del spital de Magdalena a tancar la porta que no se'n vayan". E eyll testis anan vers lo cantó de na Sent Martina. E pres per lo carreró traverser que va als banys de magdalena, e anan per lo carrer de Pons. E can fo al cap del carrer de Pons prop casa on stà en Gerp, vehe ell testis companyia de peu armats que podie ésser bo ·XV· a pus. E que n'anaven estrets e plegats e a son pas. E vehe axí meseix que en Francesch Savartés que vestie ·I· jach blanch ab ondes negres cavalcant en ·I· rocí que·ls seguie detràs dient a la deta companyia de peu: "Avant, avant!" E vehe ell testis que·l fyll del honrat en Bernat Vilamari, veguer, es a saber lo qui es ara rector del estudi, que vestie [14r] una cota blanca e tenie la spasa treita <a són vigares> e tenie ·I· lança en la mà que fo detran. Ell testis quaix el costat esquerra. E dix al dit en Savartés: "Qui són aqueixs homens?", dehint-ho de la deta companyia de peu. El dit rector dix al dit Savartés: "Aviat ventre de Déu!". E dient açò signave al dit Savartés e compaynan ab la mà squerra quaix que digués se'n anassen enpenyrent la mà vers ells e remegan vers l'ospital de Magdalena. El dit Francesch e companyia a son bon pas anaren-ne tro vers lo spital de magdalena. E a prop del dit spital troubà ell testis en G. Marcafava, notari, e d'altres que no acorden a ell testis. El dit testis dix al dit G. e altres qui ab ell eren: "perquè no havets tanquat les portes d'aquest portal de Magdalena?" El dit G. de Marcafava respongué que·s ques fos que no acorde a ell testis. E en Bernat de Comenge lochtinent de cort vench cridant viafora e lo fyll del veguer cuytats denant ell testis anant ne darrere en Savartés e sa companyia e dient al dit Savartés: "Aviat fetge d'aytal". E açò dix can foren fora lo dit portal prop la sglesia de Sent Gili. E can foren prop lo loch on ere la porta de Sent Gili ell testis dix cridant aquestes paraules: "A semblants que·ns hi qal anar si en la ramada ne ha qui·ls avien". El fill del veguer dessus dit giràs e dix al dit testis: "Nou volets dir açò sinó per mi". E ell testis dix-li: "nou dich per vos salva vostra honor, sinó per aquells [14v] que entendre si vuyllen". El dit fyll del veguer dix al dit testis: "mala ventura vos vendrà!" E girà lo ferre de la lança vers ell testis feent continent vers lo dit testis que·l ne volie ferir. E ell testis mirave'l que farie e tench lo huyll vers lo dit fyll del veguer. E can foren vers lo camp d'en Riusech vehe ell testis que ·I· nebot del veguer, no sap com sa nom, vench cavalcant en ·I· rocí portant una lança en la man dreita e ·I· manta o capa de burell el braç squerra. E borqa quaix altravés per lo camp. E en açò atengué lo veguer cavalcant en ·I· rocí portant lança en la mà. El dit lochtinent de cort cridave anant a peu "aturat-los que aqueix son!" E en Savartés e sa companyia anaren vers les eres de Sent Thomàs. E lo lochtinent de cort e ell testis e d'altres los seguiren <e lo veguer axí meseix los seguie". E no vehe ell testis que·s fo feyt lo dit Rector del estudi, mas vehe que·l veguer ne anave darrere lo dit en Savartés. E can foren a prop del hort d'en Riudeset hoy dir ell teses que la deta companyia de peu que en Savartés ne menave havie pres per los horts que aquí

son. E ab lo dit lochtinent de cort ell testis e d'altres prengueren per les horts e vingueren-ne vers lo <monestir de les> menoretas, on se dehie que alguns de la deta companyia seren recuyllits. E feren obrir les portes del dit monestir el dit veguer fo atés aquí e [15r] entrà dins lo dit monestir per sqorqoyllar. E ell testis dehie a Montserrat de Camarasa e d'altres que aquí eren: he comse feyt que·l veguer no ha pres en Savartés?" E aquell Montserrat e altres respongueren: "lo rocí s'ere desferrat". E ell testis dix com no cavalcave lo rocí de son nebot. E molts que eren aquí respongueren alta veu dients del dit veguer que bé haguere pres lo dit veguer an Savartés sis hagués volgut. Demanat dels noms d'aquells qui aquestes paraules dixeran que be·l haguere pres. E respòs e dix que no li recorden. Demanat se·y sap als. Dix que no ...

[15v] En Pere de Robió, sartre de Leyda, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix ésser ver que ·I· dia de diluns del present mes de juliol en hora entre prima e tercià o quax ell testis estant a la taula <sua> vehe que en Savartés ab ·III· o ·IIII· d'altres hisqueren de casa del dit Savartés protants lances. E anaren-ne vers lo portal pintat. Ell testis levàs de la taula e anan tro a la carniceria de Magdalena. E ell testis vehe que del cantó de la Blanqueria [16r] hisqueren en Vileta <asaunador> e Pere Cirés, pellicer, en altra manera apellat Perrotí, e en Gaçol lo tirador, e viagres d'ell testis, e lo germà d'en Ramon de la Porta portants daylls, lances e paveses. E anaren-ne vers lo dit portal pintat. E de casa d'en Pere Batlle qui està en la aluderia hisqué ·I· hom que no sap ell teses com sa nom portant lança e dard e anan vers lo dit portal pintat. E ell testis tornà a la taula e pres la sapsa e la manta e anan vers lo dit portal e vehe que·l dit en Savartés ab los altres dessus dits combatien ·I· alberch que és après del alberch d'en Burgueyno que·s diu que és hostel (...) E açò durà molt e vehé que ·I· de la companyia d'en Savartés qui ere juponer cavalcà en ·I· caval que li dix que Savartes de qui ere lo caval. El dit juponer dix que ere d'aquells qui eren en lo dit hostel. El dit Savartés dix al dit juponer: "ves acuyll-te". E lo dit juponer pres per lo portal pintat a ençà fugint ab lo dit rocí (...) [16v] El dit Savartés e sa companyia anasen prenent per lo carrer de na Gualda ...

[18v] En Bernat de n'Am, mercader de Leyda, testis jurat e demanat sobre la deta prevenció. Respòs e dix que quant al feyt del combatiment contengut en la deta prevenció noy sap res. Mas es ver que·l dia e hora que·s diu que·l dit combatiment fo ell testis ere abeurar ·I· seu roci a la pica que és a prop de la eglesia de Sent Antoni de la deta ciutat. E axí com hagué a beurar vehe ell testis que en Francesch Savartés vench de part de la Porta dels Boters a defora los murs a ençà vers la deta eglesia de Sent Antoni cavalcant en ·I· rocí tinent ·I· glavi en la mà. E vestie lo dit Francesch ·I· jach ab les barres blanques e negres e vehe [19r] encara lod it testis que detràs lo dit en Francesch aprop de aytant com ha ·I· asta de glavi de lonch venie lo veguer d'aquesta ciutat dehint al dit tesis: seguidat-lo que ·I· hom ha mort" E açò dehe del dit

Francesch Savartés. E ell testis ab lo rocí en que cavalcave mes-se denant lo dit veguer seguint lo dit Francesc Savartés. E seguil quin amur a enjús per lo camí davall que va a Rufesa tro prop la torre d'en Gavalor. E com vehes ell testis que·l dit veguer non venie ni se gudave lo dit Francesch Savartés ans sere aturat endret la torre d'en Bernat Cardós, e fos tot sols lo dit testis aquí, es duptàs que si ell testis contrestàs an Francesch Savartés que no li fees dan lo dit Francesch. Per çò lo dit testis tornassen jaquin-ne anar lo dit Francesch. E al tornà trobà lo dit testis en dret o prop de la torre del dit Bernat Cardós que·n anave a enllà per on lo dit Francesch ne ere anat fort aspan. E dix al dit testis lo dit veguer que a què sen tornave lo dit testis, que lo dit veguer dehie que tenie lo rocí desferrat. E ell testis dix que no·l podie seguir ell testis tot sols. Dix encara lo dit testis que si·l dit veguer se volgués bé que hagués pres lo dit en Francesch Savartés, car lo rocí que·l dit Francesch cavalcave ere fort cansat. E que hoy ell testis dir a ·II· homens d'aquells que seguien al veguer aquestes paraules o semblants: "Que·ns hi qal anar que·l veguer tenie ja Savartés a la creu de Sent Thomàs e hal ne jaquit anar" ...

Document 32

18/02/1385 (Lleida)

Procés que es va iniciar amb una agressió contra Francesca però que acaba amb l'anàlisi de l'actuació dels metges Ramon Ponç i Arnau Ferrer arran de la mort de la pacient. Acabaren concloent que la dona no havia seguit al peu de la lletra les indicacions dels metges sinó que havia menjat aliments prohibits i begut vi.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1384-1385, reg. 791, f. 106r-108v. (Fragments).

(...)

Francescha muller d'en Pere Ardevol texidor demanada en sa propia confessió sens sacrament en quant toque fet d'altri. Testis qui jura dir veritat. Interrogada si és nafrada dix que hoc.

Interrogada que la ha nafrada. Dix que n'Andreu Cardós, notari, qui sta prop la porta dels boters.

Interrogada de quants colps és nafrada dix que de dos, lo hu per lo cap de la part squerra ab coltell, spasa o broquer, l'altre ab pedra en pedra en los costat squerre si que li ha trenchat dues costelles, segons que li ha dit lo metge que la ha stubada.

... [106v] Après dijous a ·II· de març del dit any a instància del honrat religiós frare Borthomeu Carós, com a germà del dit n'Andreu Cardós, foren ajustats en la casa de la paheria denant los honrats en Pere Miró, loctinent de cort de Leyda per lo molt alt senyor Rey, Francesc de Sent Climent, micer Macià Castelló, n'Agustí Soler e en Pere Pelegrí, pahers, çò és lo honrat mestre Nadal Lebri, mestre en medicina, mestre Pere Roger e mestre Ramon Ponç, cirurgichs, e n'Arnau de Morella, barber e cirurgich, per desospitar la dita Francesqua. Los quals maestres cirurgichs e barber, prestat per ells sacrament sobre los

sants quatre evangelis de Déu, digueren e deposaren que bé e diligentment han vista e regoneguda la dita dona. E que segons cors de medicina la dita dona no tem per ocasió de les dites nafres e ferides mort ne afolament ne debilitació, sol que la dona sie ben tenguda a prop de metges <çò és dels dits maestres Ramon Ponç e n'Arnau Ferrer qui la han tenguda tota vegada en cura>. E haye tots sos ops e vulle star a bon regiment.

E encontinent los dits honrats lochtinent de Cort e pahers fere manament als dits maestres Ramon Ponç e n'Aranau Ferrer, alias de Morella, presents, que ells bé e diligentment continuen de curar la dita Francescha, car ells se oferan aperellats de fer, los satx fer bé sufficientment.

En après diluns ·XX· de març del dit any vench a hoida dels dits honrats lochtinent de Cort e pahers, que la dita na Francescha ere morta a nit propassada. E volents saber de que ere morta la dita dona prengueren testimonis dels dits mestre Ramon Ponç e d'en Aranau de Morella, barber.

Maestre Ramon Ponç, testis qui jura dir veritat. Interrogat si la dita Francesca és morta. Dix que és verunt que, a nit propassada, hora de sopar, [107r] ell testis present, la dita Francesca morí. Interrogat si sap ell testis que la dita Francescha sie morta per les dites nafres. Dix que no per certes, ans és morta per mal regiment seu, cor del colp del costat del tot ere guardia, e la nafra del cap ere ya quaix consolidada. Mas per çò com la dita Francescha segons que digueren a ell testis havie meniat muçola e d'altre peix e begut vi segons que digueren a ell testis. E açò la dita Francescha féu contra manament a ella fet per ell testis com a metge. Per tal si mes-la febre e aquella la ha morta. Interrogat qui dix a ell testis que la dita dona hagués menjat peix e hagués begut vi. Dix que la fylla de la dita Francesca e una dona qui sta en casa d'en Tallada li han dit que na Boscha, aquella qui la solie pensar, lo li havie dat a menjar del dit peix e beure del vi. E que la dita Francesca com la tenie lo fret e la febre ho dix a ell testis que mala havie creeguda na Boscha. E per esta rahó ell testis, com a metge, jutge que la dita dona no és morta per les dites ferides o nafres.

N'Arnau de Morella, barber, testis qui jura dir veritat. Interrogat si sap que la dita Francesca sie morta. Dix que a nit hora tarda hoy dir a tuyt vulgarment que la dita dona sere morta. Interrogat si sap que la dita Francesca sie morta per les dites nafres o ferides. Dix que ell testis com a barber ha, tots hora, guardada e continuada la dita Francescha e que segons cors de cirurgia la dita Francescha ere ya guarida del colp del costat e que [107v] la nafra del cap ere quaix guarida. Mas que la dita Francesca per son mal regiment ses morta, car ell testis ha hoit que ella ha menjat moltes coses, çò és peus en sols ab vi agre e peix de Segre en grailles ab ayll e oli. E que ha begut prou vi, car sovint se levave del lit e bevie axí com se volie. Entant que ·II· o ·III· vegades sen embriagà. Interrogat com sap ell les dites coses. Dix que la dita Boscha lo·y dix a ell testis que veu aparellar los peus en sols que li donaven a menjar. E

que molt que ell testis los ho digués no se'n volgueren star.

Marió, muller d'en Domingo de Roda... Interrogada si sap ne ha hoit dir de quencya malautia és morta la dita Francescha. Dix que com ella testis emparà la dita Francescha que la trobà ab gran febre e que hoi dir ladonchs a la fylla de la dita Francescha que na Boscha li havie dat a menjar peus en sols e muçola ab salsa e cigales e molls e vin fort a beure...

...Marió, muller d'en Bertran del Bosch, quòndam laurador, ... Interrogada si ella testis ha donat a menjar a la dita Francescha muçola o altre peix, dix que és veritat que ella testis al voler del metge li donà a menjar de una lagostineta e axí matex ·I· poch de ·I· peu de moltó. E axí mateix li donave vi amerat segons que·l metge li dehie. Interrogada qual metge lo li dehie. Dix que mestre Ramon Ponç [108v] e lo barber de la Plaça de la Cadena, apellat n'Arnau de Morella.

Document 33

1/04/1387 (Lleida)

Detalls sobre la baralla que es va produir a Belloch entre Pere de Çurro i el forner Joan Navarro arran d'un enfrontament previ entre la dona del primer i Joan Navarro. Després de la discussió començà la brega i Joan Navarro apunyalà a Pere Çurro. Durant la descripció hi apareix l'hospital de la vila.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1386-1387, reg. 792, f. 179r. (Fragments).

Martin de Epila, estadant en lo loch de Belloch testis qui jura dir veritat. Lo dit dia sobre la dita prevenció respòs e dix que és ver que·l dia de rams ara propassat vers hora de sopar aquest testis ere exit fora la vila de Belloch per toldre aygua entre lo Colomer d'en Grasselles e lo Corral d'en Steve Coma. E stant aquí que·s volie toldre aygua vee que en Pere Çurro e Johan Navarro, forner de Belloch, se rahanaven en lo domenge d'en Grassells. E hoi ell testis que·l dit en Pere Çurro dix al dit Johan Navarro forner: "En Johan, yo he castigada ma muyller de çò que us ha dit, prech-vos que d'aquí avant no us prengats ab ella, e sinó ho yo us pelaré la barba o vos la pelarets a mi." E lo forner dix que no la li pelarie. E sobre açò ell testis vee que abdós tragueren los punyals e vee que·l dit Johan Navarro forner donà ·I· colp ab lo punyal al dit Pere Çurro que li començà en lo braç esquerre e li passà sobre la mamella esquerra. E pres-se a fugir. E axí com començà a fugir lo dit Johan caygué en terra emperò levàs en continent e vee ell testis que·l dit Pere Curro li lançà lo punyal mas no·l ne ferí. E aquest testis mes-se de viafora e seguí lo dit forner fins al ferreginal d'en Arnau Berenguer. E en açò en Çebrador qui ere allen aconseguí a ell testis e al nafrat e an Pere Çurro qui aytabe segueie lo dit Johan amb la spasa treyta cridant viafora. E lo dit en Pere Çurro dix al dit en Çobrador que li prestàs la [180r] spasa que Johan lo forner l'havie mort. E axí seguint lo dit Johan tornà en lo loch hon l'havie nafrat lo dit Johan e passà per lo Portal del Espital e lavors aconseguí lo batle e pres lo dit Johan Navarro en lo ferreginal d'en Arnau Berneguer prop lo

dit spital. E mena'l se'n a la presó ab lo punyal en la mà. Emperò ell testis no anà ab lo batle ab lo dit pres, mas anà al dit Pere Çurro e ab altres de la vila portaren-lo en la carrera denant casa sua. E puys meteren-lo en casa lo batle e altres que aquí eren. E aquí lo dit Pere Curro morí.

Document 34

21/01/1391 (Lleida)

Martí Vicent va ésser acusat de robar un tabard prop de Rufeia; segons ell el va trobar en un cantó el camí i el portà a Lleida per vendre'l però abans de fer-ho el va detenir el fill del propietari i el portaren cap a la presó. En la seva declaració explicà que era de Calahorra i a Lleida havia descansat a diferents hostals fins que, en caure malalt, va haver de viure als hospitals de Sant Martí i Sant Antoni.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1390-1391, reg. 794, f. 134r-135v.

Dimecres que·s comtave a ·XXV· de giner any ·M CCC· novanta e hu. Prevench audiència dels honrats en Monserrat de Caldes, lochtinent de cort <e veguer> de Leyda per lo molt alt senyor Rey, d'en Johan Civera, d'en Francesch Manresa, pahers, de la dita ciutat que un hom apellat Martí Vicent de Calafora, de regne de Castella, havie furtat en la horta de la plana de Rufeia un tabart, lo qual ere d'en Bernat Mir, hortolà. E los dits honrats lochtinent de cort e pahers volents saber la veritat del dit fet sobre lo dit furt, reheberen sa enquesta. E primerament reheberen confessió del dit Martin Vicent per la forma següent.

Die mercurii que fuit ·XXV· januarii anno predicto.

Martin Vincent del loch de Calafora de Regne de Castella. Demanat en confessió en són feyt propi sens sacrament en quant toque feyt d'altri testis qui jura dir veritat. Interrogat quant de temps que és en la ciutat de Leyda. Respòs e dix ·III· setmanes ans de Sent Miquel de setembre vench en esta ciutat.

Interrogat ho posà com hic vench. E dix que al Cappont major, en un hostel lo qual no sap com sa nom lo hostaler posà dos dies. E despuys a casa d'en Jacme Maestre ·VII· nits. E après se afermà ab en Pere d'Orrit per a veremes e estech ali quals que ·V· setmanes poch més ho menys. E enmalaltí en casa del dit Pere e ac se a exir d'alí, e anassen al spital de Sent Martí e despuys al de Sent Antoni e tota vegada és estat malalt despuys.

Interrogat si ell confessant coneix en Bernat Mir, fuster. Respòs e dix que no. Interrogat un mantó de blau que trobaren en poder del confessant d'on l'havie haut. Respòs e dix que ell confessant la vigilia de Nadal anan per a lenya que venés en vers rufeia, riba la cequia que va vers Alcarraç, e com fonch aval en una possessió riba la carrera, el confessant trobà lo dit mantó pres-lo e portal-se'n, torna-se'n que anà pus avant ni portà lenya. E com fonch en la ciutat anasen vers casa d'en Jacme Maestre e alí en la carrera el confessant se pasà sobre un banc ab lo mantó en lo braç e estant alí vench lo fyll de l'hom de qui [134v] ere lo dit mantó, ho axí se emagine que sie son fyll, e que digueren-li que d'on havie haut lo dit mantó que no

ere seu. E que tant tost lo prengué el menaren denant lo cort e digueren-li: “veus senyor est hom qui ha furtat est mantó al hom desús nomenat”. E que ell confessant no dix res sino lo cort qui·l pres e mes-lo al Palau en la presó.

Primer si féu ja mes altres furts si no aquest. Respòs e dix que no, ni aquest nos pensé que sie furt pus que trobat l’avie.

Interrogat si ab ell confessant havie negu com pres lo dit tabart ni hi vehé negun de aquelles parts. Respòs e dix que no·y vehe nengú ha un cap ni altre ni havie nengú ab ell.

Interrogat generalmetn sobre les altres circumstancies etc. E dix que no

Fuit sibi lesta et perseveravit.

Die jovis que fuit ·XXVI· mensis et anni predictorum.

Bartholomeu Pradell, ortolà, testis qui jura dir veritat. Interrogat sobre la dita prevenció. Respòs e dix si açò saber que ell testis la vespra de Nadal pus propasada, quaix entre tercia e mig jorn, ell testis anave al seu ort lo qual ha en lo camí que hom va Rufeia, camí façal e anave a paylla ab un somer e trobà ·I· moço en dret lo holivar que solie ésser d’en Montgay e que venie abrigat ab un tabart de burell e daval lo tarbart en lo braç el portave un tabart blau e parie-li axí com penjave. E dix el testis que ell ·I· dia lo qual no li acorde li havie tolt un feix de lenya que havie furtat del ort de na Porcela, e dix lo el testis a la dita na Porcela. E que axí com ell testis ne anave vall al dit ort el testis trova en Bernat Mir, sogre del testis, que venie ab la destral al col e el testis que·l vehe dix-li que si li havien furtat res e que ell li respòs que hoc, lo mantó. E ell testis dix que ell havie trobat un moço que·l se’n duhie. E lo dit Bernat dix-li per amor de Déu venit-ne ab mi e ... a cercar que jo no·l conec. E ell testis lavors [135r] fermà lo somer en una vinya d’en Miquel Marqués e tornassen ab ell a la ciutat e cercaren-lo. E com molt l’agueren cercat e no·l trobaren dix ell testis al dit Bernat que anasen a la Cuyraça que ali·l deurien trobar. E axí com n’anaven que foren prop casa del lochtinent de cort els trobaren Bernat Mir, fyll del dit Bernat, e dixeren-li que lo tabart havien furtat un moço a són pare, e que anaven-hi a la Curayça ell si·l trobarien que li agues més penyora. E lo dit Bernat dix-los que debades dia lo cercar vers los Botés. E axí com feren endret casa de moseen Francesch de Sent Climent ell testis vehe lo dit jove al cantó de la Cuyraça, dret lo forn d’en Çoquet ab lo mantó que tenie detràs la exela ab lo tabart seu abrigat. E alí cuytarens e ell testis e lo fyll del dit Bernat prengueren-lo e ab lo tabart e ab tot sens que no lli tolgueren mentaren-lo a la casa de la cort on ere lo dit lochtinent de cort que tenie les setiades lavors. E pres lo tabart que tenie lo dit jove e féu lo portar al di Bernat a casa sua del dit cort. E féu pujar al palau lo dit jove e que als no·y sab sinó que despuys lo cort ha tornat lo dit tabart a son sogre e li veu abrigar.

Interrogat si ell testis no los altres qui hi eren ab ell interrogaren lo dit jove d’on havie haut lo dit tabart. Respòs e dix que ell testis li dix que d’on l’avie haut que bé sabie que no ere seu. E

que·l moço li respòs e que no sabie que·s dehie ni·l entenie com sie castellà.

Interrogat qui hi foren presents come ell testis e lo dit Bernat lo prengueren ab lo tabart. Respòs e dix que no li recordé mas que axí com lo'n menaven al cort trobaren Don Fita e dix-los que si·l havien trobat e ell testis dix li que hoc, e acompanyals tro a la cort e vehé com lo jove tenie lo tabart e molts ho veheren en la cort.

Interrogat generalment etc. E respòs e dix que no.

Fuit sibi iniunctum etc.

[135v] Bernat Mir, cavador, testis qui jura di veritat. Interrogat sobre la dita prevenció dix si solament açò saber e enguan en lo (no hi ha res més escrit).

Die martis hora in terciis que sunt ·XIII· marcii anno superius specificato fuit publicata dicta inquisitio per honorabilis Johannem de Olzinelles, milite curia et vicarium et Johannem Cervera e Petrum Pelegrí paciariis dicte civitatis. Quo publicatione facta dictus delatus comisit presens negotium dictis honorabile curie, paciariis et probis hominibus dicte civitatis.

Presentibus discretus Berengario Ferrarndi notari et Antonio Ferrer scriptorum ilerdensis

(...)

[136r] En apres dimarts a ·XIII· de març an ·M CCC LXXXI· foren iustats en la casa dela Paheria los prohoms desus scrits.

Johan Burell	Guillem deç Puig	Ramon Gilabert
Ramon de les Eres	Felip Castella	Bernat de Boxadors
Guillem Serra	Francesc de la Nora	Roger de Comenge
Miquel de Serrames	Francesc Marqués	

Ab consell dels quals lo honrat mossen Johan d'Olzinelles, cort, donà sentencia al dit Martí Vicent en la forma següent.

Hon no en Johan d'Olçinelles, cavaller, cort e veguer de Leyda per lo molt alt senyor rey, vistes e bé enteses totes les coses en lo present procés contengudes, vistes e regonegudes ab diligència ab consell dels honrats en Johan Cervera e Pere Pelegrí pahers e de X prohoms e pus los quals nos, els dits pahers iustats en la casa de la paheria segons l'ordenament del Senyor Rey jutgam que·l dit Martín Vicent sie despuyllat tot nun e que sien donat ·III· açots en la Plaça de la Paheria e en açò lot dit Martín Vicent sentencialment condepnam.

Document 35

3/09/1485 (Lleida)

Procés arran d'un intent de violació d'una pelegrina per part d'un hostaler de la ciutat. Amb l'excusa que li donaria feina l'home va emportar-se-la a un estable i allà la intentà violar; per sort la dona va poder fugir i retornar a l'hospital.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Llibre de Crims, 1485-1486, reg. 822, f. 118.

b: Manuel CAMPS, Manuel CAMPS, "Los delitos contra la libertad sexual en Lleida en el siglo XV", Orfila, VII jornadas de la sociedad española de medicina legal y forense, Lleida: Universitat de Lleida, 1995-1996, pp. 87-188.

Die ·III· septembris anni predicto ·LXXX· quinto. Prevench a notícia del molt respectable senyor mossen Requesens dez Soler, governador de Cathalunya, entrevenint en açò com a cort de la ciutat de Leyda, de mosser Bernat Johan de Olzinelles e de micer Jaume Mir, pahers de dita ciutat, com hun apellat Johan de Sent Jordi, hostaler de la present ciutat, no tement Déu ni menys la correcció temporal, vuy així a la una hora passat mig jorn, a volgut forçar una dona que es arribada romia a possar en lo spital general de la dita ciutat.

Dia e any predits

Jaume Toralla, fill d'en Johan Toralla, del loch de Roda, visbat de Leyda, testis qui jura etc. Et primo fonch interrogat que sab ell testis en les coses contengudes en la dita prevenció etc. Qui respòs i dix que està en veritat que lo dit Johan de Sent Jordi volie affermar vuy, a la una hora passat mig jorn, a una dona romia, qui es venguda i arribada vuy al spital de dita ciutat, e present ell testis, dix dit Sent Jordi a dita dona que anàs a veure la casa e hostel, e vista aquella, que bé se avindrie. E de fet ells, dits Sent Jordi he romia, anaren la via del dit hostel, ell testis restant-se en dit spital. E que après se'n foren anats dita via los dos, e qualque hun quart d'ora après, veu ell testis que tornà a dit spital dita dona molt cuitada e congoyxada, quasi ploran, els ulls plens de làgrimes. E dix a ell testis e a un home qui allí ere, com lo dit Sent Jordi la volie forçar dins l'estable de dit hostel, e que l'avie tota cruixida e li havie esflorat lo braç prop de la mà, lo qual los mostrà e veheren lo tenie esflorat hun poch, e quasi sanch truyt.

Interrogat com li dien al home a qui-u dix, com dit ha, essent prop de ell testis, dita romia, lo predict. E dix que no sab com li dien, car és romeu e pose en dit spital.

Interrogat qui hi pot saber en lo predict. E dix que lo spitaler qui hi estave primer en dit spital, apellat Miquel.

Dit dia.

En Miquel Orona, olim espitaler del espital de Leyda, testis qui jura etc.

E fou interrogat que sab ell testis sobre les coses en la dita prevenció contengudes. Qui respòs i dix que en ves les dues ores après mig jorn, vench en Johan de Sent Jordi, ostaller a una dona romia que ere arribada al espital e dix-li que sis volie affermar ab ell e ella testis dix-li que fore contenta, mas que ere prenyada de quatre mesos e que li havien mort lo marti en Pallàs i volguera qualque cosa que visqués a sa honor. I lo dit Sent Jordi dix: "Tanbé ses prenyada ma muller de quatre mesos i la una e l'altra vos poreu servir". I així, la dita dona se anà ab dit Sent Jordi e a cap de hun poch, tornà, dient-li a ell testis que lo dit Sent Jordi la havie volguda forçar, mes, que no la havie haguda a mostrà-li lo braç que li havie esflorat, lo qual li mostrà a ull i estave molt congoyxada.

Interrogat qui hi pot saber. Qui respòs i dix que hun jove de la sua terra de la dita romia i

altres los quals no coneix.

Dit dia.

Elionor, gascona, testis qui jura etc.

E fou interrogada sobre les coses contengudes en la dita prevenció. Qui respòs e dix que ella testis essent arribada al espital, vench allí hun ome, qui segons li han dit que ha non Johan de Sent Jordi, e dix-li si-s volie affermar ab ell, e dita Elionor li dix que si e dit Sent Jordi dix-li: “Donchs, veniu”. E ella testis deposant, estigué rebugant, encara per no conexas-lo, estigués a la porta del espital e dit Sent Jordi li dix: “Vine!” E ella lavós anà ab ell e quant foren entrats dins la casa, mes-la a ella en un cap d'estable, que hi havia una cambreta i lo entrar prenda-la fort per lo braç i estrenyent-la, ella testis li dix que hagués pietat de la criatura que tenie al ventre, com fos prenyada de sinch mesos i forceyant, dit Sent Jordi li estrengué lo braç en tal manera que lo-y esflorà, de la qual esfloradura feu ocular ostenció al magnífich algotzir del senyor governador, micer Mir i mosser Joffre, i axí ella testis deposant, escapà-li i venchne molt tremolant i quasi fora de si mateixa al espital, en tanta quantiat, que los que la miraven li deien què se ere estat, que axí venie regirada, de què ella hagué a dir al espitaler, passat lo cas que li ere seguit. Es ver que dit Sent Jordi li dix que si ella ne parlave, que li donarie una coltellada per la cara, e ella li promès que no-n dirie res.

Interrogada qui hi pot saber. Qui respòs i dix que car ella no gosave cridar, car ell li deie: “calla, calla! No digués res, que si tu dius res yo-t daré una coltellada per la cara”. I axí li esayà que pense ella testis, que dengú no-u veu.

Inventaris Hospitals

Document 36

25/02/1447 (Lleida)

Inventari realitzat a l'hospital de Guillem Vidal (també anomenat de Bernat del Coll) a Capont.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 49r-50r.

Die sabati ·XXV· februarii anno ·M CCCC XXXXVII·

Inventarium factum in ospitali d'en Guillem Vidal in capitis ponits

Primerament en la entrada en lo darrer lit vers la finestra als mà drete ·I· colga^a de pi ab ses posts de palla, ·I· flaçada sobre la palla e una marfega sotil plena axí metex de palla, ·I· troç de vanova squinçada, una flaçada sotil ab listes buelles e vermelles.

Item un travesser blanch ple de borra

^a Al text apareix "list de posts" tatxat i colga tot seguit. S'entén que era un tipus de llit més precari.

Ítem una altra colga semblant en que ha la palla e una flaçada sotil sobre la palla.

Ítem una vànova sotil de pocha valor.

Ítem una flaçada de barres burelles e blanques.

Ítem una flaçada ab listes burelles e vermelles als cabs

Ítem un travesser blanch ple de borra.

Ítem après en aquella part metexa altra colgs segons la primera ab palla.

Ítem una flaçada blanca ab listes burelles al cap.

Ítem una vànova sotil.

Ítem una flaçada blanca ab listes burelles e vermelles e blaves al cap.

Ítem un travesser ple de borra.

[49v] Ítem altra colga segons la deta en que ha primo una flaçada sotil ab barres burelles.

Ítem un travesser ple de borra sotil.

En altra part de la deta casa "comentrant" vers la finestra als part squerra intrant.

Primo una colga ab caniç ab sol de palla.

Ítem una flaçada sotil blanca.

Ítem un travesser blanch ple de borra.

Ítem una vanoveta sotil.

Altra colga ab posts en que ha una flaçada sotil blanca.

Ítem una vanoveta sotil.

Ítem un parell de lansols molt oldans de stopa.

Ítem ·II· flaçades blanques listades al cap.

Ítem ·I· travesser blanch ple de borra.

Altra colga ab ses posts sens roba.

Entrant en la cuina fonch-hi trobat:

Primo una taula e un banch molt sotils.

Ítem una caixa petita de pocha valor.

Ítem dos paelles sotils.

Ítem una taça.

Ítem dues calderes, la una té prop de dos canters l'altre qual que un canter, sens ansa la maior.

Ítem un ast.

[50r] Ítem denuncia en Domingo Gasió, spitaler e qui té lo dit spital, que en quiscun lit ha dos lençols sotils los quals eell té en bugada e que tot lots per inventari e que ho darà segons aquell lo qual inventari és Simó de Torres notari.

Document 37

1447 (Lleida)

Llistat de les propietats de l'hospital de Guillem Vidal entregades pel propietari Antoni de

Torres i la seva esposa, patrona del centre.

A: *Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 90r.*

De les rendes o propietats dels censals del spital d'en Guillem Vidal ha donat en dot lo dit micer Anthoni Torres a sa muller, patrona, a micer Gabriel Geraldà ·V(m)· ·XXIII· sous e més na donat al honrat Johan Quintana ·VI(m)· sous e més als aniversaris de Sent Johan per dos aniversaris que diu se pres lo dit Guillem Vidal e sa muller ·XXXVI· lliures de propietat.

[90v] testimonis sobre los spitals.

Primo Petrus Altet,	Antoni Cardet
Petrus Texidor,	Anthoni de Casagualda
Ferrer Companys,	mestre Pere Vidal bozer
Micer Riquer,	Bertran Ferran prevere
Mossen Loys Dezvals,	Gonçalvo de Porros
Johan Talla,	Guillem de Sent Martí
Pere Albalench	Guillem Morelló
Gabriel Amorós	Martin Castany
Simó de Torres	

Document 38

14/03/1447 (Lleida)

Inventari de propietats i censals efectuat a l'hospital anomenat de les dones situat al barri de Magdalena.

A: *Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 128r-130r.*

Die martis ·XIII· marci anno ·M CCCC XXXXVII·

Honorable Minseratus Botella, Petrus Eximeno, Gabriel Peyró et Raymundi Miralles commissarii prefati constituti personaliter.

In ospitali vulgariter dicto de les dones, sitauto in parrochia Magdalenis propter lo portal pintat que afronta dita casa del spital ab cases de Bonafonat De Li donzell, ab cases d'en Anthoni de Casagualda, ab cases d'en Johan de Comenge e ab lo mur e ab lo carrer corrible apellat la Aluderia de cel en abís istimat ·XXX· lliures.

Han donat lo inventari dels censals e bens mobles en la forma següent.

Primo bax una colga ab dos lançols oldans, fuees flaçades, la una ab listes vermelles e altra ab listes blanques e burelles.

Ítem dos travesers.

Ítem altra colga ab són sotspall e una flaçada oldana.

Ítem una colga gran buyda la qual dien que·y avis dada lo honorable en Domingo Peyró.

Ítem d'alt en la casa un arquibanch en lo qual avís ·VIII· flaçades ben suficiens, tres blanques, les altres ab listes.

Ítem un cobertor blau a fur de vanova ab sotana blanca.

Ítem cinch lançols enfre bons e oldans e troços de drapaços squinats.

[128v] Ítem una caxeta sens clau.

Ítem un bací de lautó de acaptar.

Ítem un canelobre de ferre.

Ítem un morter de terra e dos boxos.

Ítem ·VIII· scudelles de terra e tres talladós de fust.

Ítem una paella de ferre ab sa giradora.

Ítem uns ferres de cuinar.

Ítem ·III· olles de terra.

Ítem ·I· taula ab ·II· banchs.

Ítem bax en la entrada, un banch.

Ítem un aster de ferre petit.

Ítem ·II· tovalles unes bones e altres oldanes.

Ítem ·I· flaçada de lana blanca ab listes verdes e vermelles e listons vers la qual lexà Pere Mallol, forner.

Los censals deius scrits reb lo spital de les dones.

Primo fa na Tecla, muler de (espai buit) per unes cases les quals se tenen ab lo dit spital ja reduïts e solien star antigament d'en Bertran de Vilasegua ·VI· sous ·VIII· diners jaquesos a la festa de Aparici.

Ítem fa Johan de Canpos, per altres cases prop lo dit spital en la festa de Sent Miquel ja reduïts ·XIII· sous ·III·.

Ítem fa lo dit Johan de Canpos per una vinya sitiada en lo terme de Grealó, en la festa de Sent Andreu, ·III· sous ·III·.

[129r] Ítem fa Pedro Domingo, qui és gaschó, per una vinya que ha conprada d'en Nicholau de Sent Just, situada en lo terme de Grealó en la festa de Sent Miquel de setembre; fals ara n'Arnau Siuraneta, ·III· sous ·III·.

Ítem fa en Frances Bonet, piquer, per una vinya en la festa de Sent Miquel de setembre, ·III· sous ·III·.

[129v] El qual inventari foren trobades realment en la entrada del dit spital les coses següents.

Primo una colga nova.

Ítem ·II· colgues velles.

Ítem ·I· lit de cordes del antigor e foren stimades.....·I· lliures ·X· sous

Ítem ·VII· flaçades enfre bones e cominals e ·I· sobrepall stimat..... ·II· lliures, sous

Ítem ·II· parells de lençols enfre bons e oldans.....lliures ·X·, ·V· sous
 Ítem ·II· travesers plens de palla.....lliures ·V· sous
 Ítem ·I· tina de tenguda de ·III· carregues poch més o menys·I· lliura, sous
 Ítem una caxeta ab un banch.....lliures ·II· sous
 Ítem una paella de ferre ab un astet petit..... lliures ·II·, sous ·VI·
 Ítem dos squelles o campanetes de coure..... ·I· lliura, ·X· sous
 En la casa d'alt al cap de la squala:
 ·I· arquibanch de noguer stimat I lliura en que havia les robes següents:.....·I· lliura
 Primo ·VII· flaçades convinens stimades.....·II· lliures, ·X· sous
 Ítem ·I· cobertor blau, vell, chich de cotó.....lliures, ·X· sous
 Ítem ·I· parell de lençols nous de stopa.....lliures, ·XII· sous
 Ítem ·II· parells de lençols de canamiç.....·I· lliura, sous
 Ítem ·VI· troços de lençols oldans.....lliures ·III· sous
 Ítem una caxeta petita.....lliura ·I·, sous ·VI·
 Ítem un bacinet de lautó de acaptar.....lliura ·I· sous ·VI·
 Ítem ·I· matalaf nou ab listes blaves e la sotana de burch vermell.....·I· lliura, sous
 Ítem ·I· banch petit.....lliures ·I· sou
 [130r] En la casa après se trobaren les coses següents:
 Primo una colga gran, bona ab ses posts.....·I· lliura, sous
 Ítem una cuberta nova de coxí casi nova..... lliura ·VI· sous
 En la cuyna se trobaren les coses següents.
 Primo una tauleta vella ab dos banchs podrits.....lliura ·I· sou
 Ítem ·I· canelobre vell.....lliura ·I· sou
 Ítem uns ferres vells.....lliura ·I·, sous ·II·
 Ítem una giradora vella de ferrer.....lliures sous ·III·
 Ítem ·III· talladors de fust la hun trencat.....lliures, sous ·VI·

Document 39

14/03/1447 (Lleida)

Inventari efectuat a l'hospital de Magdalena situat al Portal de Sant Salvador.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 130v-132r.

Dicto die et anno in ospitali vulgariter dicto de Magdalena al portal de Sent Salvador foren trobades les coses següents en la entrada.

Primo l'alberch del di[t] spital que afronta ab cases de Johan Jafames e ab alberch de Anthoni Voedes e ab cases de Johan Sant Just e ab corral de mestre Pere Vidal, boser, e ab lo mur e ab lo

carrer apellat la Bruneteria fonch stimat.

En la entrada foren trobades les coses següents:

Primo set colgues de fust enfre bones e dolentes stimades..... ·II· lliures, sous
Ítem ·I· lit de cordes vell.....lliures ·III· sous
Ítem ·XV· flaçades ani convinents..... ·V· lliures, sous
Ítem ·I· matalaf de fustam ab listes blaves, sotana vermella ab son traveser.....·I· lliura, ·X·
sous
Ítem ·I· matalaset sotil de flaçada la cuberta.....lliures ·V· sous
Ítem ·VI· travesers sotils ani plens de ploma.....·I· lliura sous
Ítem ·II· bigues quadrades que stan per blanchs ab les barres que stan per divissió dels
lits.....lliures ·X· sous
Ítem una taulaça ab peus e un banch.....lliures ·III· sous
Ítem ·I· scala de fust de ·XVIII· graons.....lliures ·X· sous
Ítem ·III· posts de pi e una portaça.....lliures ·III· sous
Ítem ·XXXX· pedres de fill picades.....·II· lliures sous

[131r] En lo celler contigu a la dita intrada foren trobades coses següents:

Primo ·I· arquivanch vell de pocha valor.....lliures ·III· sous
Ítem ·II· portaces e dos posts de pi.....lliures ·III· sous
Ítem ·I· vexeller petit de ·XXX· migeres poch més o menys e en "encorcola" és de
roure.....·I· lliura ·V· sous
Ítem un altre vexell que s diu és en Johan Terraça de tenguda de ·L· migeres poch més o menys.

En la sala al cap de la scala foren trobades les coses següents:

Primo una taulaça gran ab dos pegs de fust e un de pedra.....lliures ·V· sous
Ítem ·II· banchs davant dita taula.....lliures ·III· sous
Ítem una banqueteta redona.....lliures, sous ·VI·
Ítem una bacina de aram convenient.....lliures ·X· sous
Ítem una paella de aram ab ·I· ast.....lliures ·II· sous
Ítem ·II· caxaces la una sens cobertor.....lliures ·III· sous
Ítem ·I· morter de pedra de marbre gran.....lliures ·X· sous
Ítem una scala de ·VIII· graons de fust.....lliures ·II· sous
Ítem un morter petit de pedra.....lliures ·I· sou
Ítem ·I· scut vermell ab senyal de pont.....lliures ·V· sous
Ítem ·III· flaçades sotils.....·I· lliura, sous
Ítem ·III· cantes de terra vermells los dos la hu negre.....lliura ·I· sou
Ítem una tovalla negra sancera.....lliures ·III· sous
Ítem unes robaces squinçades de pobres e troços de robes squinçades stan en una

barra.....lliures ·III· sous
 [131v] Ítem ·III· talladors de fust e una lanterna e una ratera.....lliures ·III· sous
 Ítem un bacinet de plegar de lautó.....lliures ·I· sou
 Ítem ·II· postaces e ·II· banquetes.....lliures ·II· sous
 Ítem ·II· aueres e una tavalla aygadera.....lliures ·V· sous
 En en la canbra al costat de la cuina foren trobades les coses següents:
 Primo ·II· litaços en la paret mesos podrits.....lliures ·III· sous
 En lo porche apres la sala, que ixen les finestres a la carrera, foren trobades les coses següents:
 Primo dos squelles <o canpanes> de coure convinents.....·XII· lliures sous
 Ítem unes poques de canyades parades.....lliures ·II· sous
 Ítem una taulaça ab dos peus.....lliures ·II· sous
 Ítem ·I· scaleta de ·VI· graons.....lliures ·I· sou
 Ítem ·III· capitells a permodols de fusta e dos stans e tres troços de fusta.....lliures ·V· sous
 En la cambra primera de la sala que s diu de la roba foren trobades les coses següents:
 Primo ·II· squelles de acaptes petites.....lliures ·XV· sous
 Ítem una una altra squela petita sobre la cadira ab bastunet.....lliures ·VI· sous
 Ítem ·V· bacinets petits de lautó de acabar..... lliures ·X·
 Ítem ·VI· flaçades, ten dues la muller d'en Pardina l'especier.....·II· lliures
 [132r] Ítem ·II· coceres velles e ay poch fluxell.....·I· lliura, sous
 Ítem ·II· coxinals curts vells de fluxell.....·I· lliura, sous
 Ítem ·I· alcocera petita ab ploura pocha.....lliura ·V· sous
 Ítem ·II· coxinals, de borra la hu l'altre de plona, vells e un sach pall e una cuberta de flaçadora e
 ·I· troç de flaçada.....lliura ·VI· sous
 Ítem ·I· troç de vanovaça squinçada.....lliura ·II· sous
 Ítem ·X· troços de lençols oldans molt vells.....lliura ·VI· sous
 Ítem ·VIII· lençols enfre bons e covinents de stopa.....lliura ·XVIII· sous
 Ítem ·I· colga ab caniz vella.....lliura ·V· sous
 Ítem un coxinal vell.....lliura ·I· sou
 Ítem una creu de fust ab crucifix ab algunes pedres de vidre forrada de lautó.....lliura, sous
 Ítem una panistra de canalliura, sous ·VI·
 Ítem un gran sach de cartes
 <Sia agut lo cabreu de Galceran Çaporta> ítem un cabreu de los censals que ha lo dit spital los
 quals censals són los següents.

Document 40

15/03/1447 (Lleida)

Inventari efectuat a l'hospital de Pere Serra situat al carrer de la Coltelleria.

A: *Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 138r.*

Die mercuri ·XV· marcii anno predicto dicti honorabile Monseratus Botella, Petrus Eximeno et Gabriel Peyró continuando dicta inventaria.

En l'espital d'en Serra foren trobades les coses següents:

Primo lo dit spital que afronta ab alberch d'en Vidal de Navers e ab lo mur vell e ab lo carrer apellat la Coltelleria.

Foren trobades en la entrada les coses següents:

Primo ·V· colgues de posts bones.....·II· lliures, ·X· sous

Ítem ·III· flaçades oldanes.....·X· sous

Ítem ·VI· cobertós vayrats.....·III· lliures

Ítem ·VI· lançols oldans de stopa.....·X· sous

Ítem una caldera de tenguda de ·VII· cantes poch més o menys ab dos anelles.....·II· lliures

Predictam denunciavit cum iuramento Bartholomeus Serra <ospitalarius> et dix quod ospicium non est de nisi solum et dumtaxat sotalum ubi sunt lecti emperò que ho remet a la institució del spital.

E més denuncia lo dit Bertomeu Serra que ha de renda lo dit spital sobre la ciutat de Leyda ·XV· lliures jaqueses per quiscun any, çò és les ·VII· lliures ·X· sous per lo spitaler e ·VII· lliures ·X· sous per reparació de les robes segons dix se mostrava per lo testament d'en Pere Serra, quòndam, instituïdor del dit spital.

Document 41

16/03/1447 (Lleida)

Inventari efectuat a l'hospital de Sant Tomàs i Sant Guillem propietat de la confraria de pellissers de Lleida.

A: *Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 138v-141v.*

Die jovis ·XVI· marcii anno predicto

In ospitali vulgariter dicto dels pellicers sub invocacione sanctorum Tome et Guillemi dicti Monseratus Botella et Petrus Eximeno, presentibus et asistentibus ibidem Petrus Albalench et Anthonius Moliner, pellipari maioraes officii pellipariorum et gubernatores dicti ospitalis, qui iurabunt quod denunciabunt omnes redditus et bona dicti ospitalis et in eodem ospitali fuerunt inventa bons sequentia.

Primerament lo alberch del dit spital de cel en abís francha, la casa on està lo espitaler al costat del dit spital fa ·V· sous ·III· a la Almoyna de la seu e a y altra caseta al costat del dit spital de que may an pagat res perquè creu sia franch. Afronta ab cases de na Durona, muller d'en (espai buit) Duran e ab lo carrer qui va a la porta dels Boters stimat.....·XXX· lliures

Ítem un troç de terra a la partida appellada Boxadors ·III· fanecades. Afronta ab vinya d'en Marià Pereró, ab <vinya e terra> de en (espai buit) Galcebre, baber, e ab la clamor de Boxadors.....·X· lliures

Ítem altre troç de terra detràs los framenors que és ·I· fanega e miga. Afronta ab en terra canpa d'en Bernat Camí e ab terra canpa de mossen Benat Voltorina e ab terra canpa d'en Ramon Valle, piquer, e ab lo carreró qui va a la calçada dels hereters.....·III· lliures

[139r] Ítem reb sobre en Johan d'Estall qui està prop l'almodí per un ferreginal que poseex prop l'espital vell de Sent Tomàs, afronta ab lo camí de Monsó, davant la porta del ort de framenos. Tres de quatre diners jaquesos reduïts per la general reducció en la festa de Sent Miquel.....lliures ·III· sous ·III·

Ítem fa en Mateu Moferrís per una vinya e terra canpa asemiada al terme de Cantalosella dos sous ·VIII· reduït en la festa de Sent Miquel.....lliures ·II· sous ·VIII·

Ítem fa en Nadal Fort qui està prop lo portal de Sent Andreu per ·I· troç de vinya e terra canpa a la pertida de Boxadors la qual fonch de Ramon de Vilagrassa afronta ab lo braçal de Valcalent ·VI· sous ·VIII· reduïts a la festa de Sent Miquel.....lliures ·VI· sous ·VIII·

Ítem fa mossen Pere Mercer, prevere, per un troç de terra canpa e vinya sitiada en lo sas de Boxadors, la qual fonch de Pere Ferrer laurador ·I· sou ·III· diners a Sent Miquel reduïts afronta.....lliures ·I· sous ·III·

Ítem fa n'Andreu de Barberà per un ferriginal prop l'espital vell de Sent Tomàs davant los framenós camí de Monsó ·I· sou ·III· diners. Fonch d'en Simó Moyet e après fonch del pare del dit del dit Babera.....lliures ·I· sous ·III·

Ítem fa en Johan de Sentguesa, piquer, per un alberch que té a la çabateria grosa lo qual fonch d'en Vilaró, çabater, ·VI· sous reduïts a carnestoltes.....lliura ·VI· sous.

[139v] Ítem en Johan Seró, laurador, per un corral que té damunt la volta de corró afronta ab alberch de Johan Carbó e ab la via pública. Fonch li dat a novell sense re, la carta Ramon Rialp notari ·I· sou pagador a Sent Lorenç.....lliura ·I· sou.

Ítem fa en Marcho Ferrer qui esta a Magdalena per un ferraginal que s té ab l'espital vell de Sent Tomàs fonch de Ramon de Viacamp, laurador, reduïts ·I· sous ·III· a Sent Miquel.....lliura ·I· sous ·III·

Ítem fa en Domingo Vidal laurador per un troç de terra canpa que solia ésser alboreda, afronta ab lo camí de Moncada e ab la Clamor que dien d'en Aladell. Solia ésser d'en Arnau Cavaller, laurador, ·X· diners pugesa reduïts a cinquagisina.....lliura ·X· diners

Ítem fa la Abadesa de Santa Clara per un alberch asemiada a la plaça d'en Tibona, afronta ab lo cabmas dels moros ·III· sous ·VIII· reduïts a Sent Johan de juny.....lliura ·III· sous ·VIII·

Ítem fan los Penaveres, abdosos germans, per un ferreginal que tenen prop l'espital vell de Sent Tomàs, lo qual conpraren d'en Johan de Maella lo qual avie conprat d'en Ramon de Sent Lines

afronta ab camí de Monsó davant la Creu de fra menos e ab ferreginal d'en Andreu de Barberà ·II· sous reduïts a Sent Miquel.....lliura ·II· sous

Ítem fa na Domenga, muller que fonch d'en Pere Barrufet, ferrer, per un troç de terra canpa que li stabliren los maiorals dels pelicers asemiada en lo Sas, afronta ab ·I· troç de terra canpa del spital e ab les parets de framenos e ab terra de Simó don Pedro ·I· sou reduït a Sent Miquel..... lliura ·I· sou

[141r] Ítem hia un troç de terra canpa de que fa n'Artal Roger, pellicer, ·III· sous és en terme de Cantaloïella la qual fonch de Berthomeua, muller de Pere d'Alòs, ferrer, e d'en Moliner, laurador, a Sent Miquel.....lliura ·III· sous

Fonch trobada la roba següent en la entrada:

Primo ·IIII· colgues de post e de cançons.....·I· lliura, sous

Ítem ·IIII· lençols convinens de stopa e ·VI· troços de lençols squinçats.....lliura ·XV· sous

Ítem ·IIII· vayrats bons valen.....·V· lliures, sous

Ítem ·VIII· flaçades cominals e oldans.....·II· lliures ·V· sous

Ítem ·II· coxinals ·I· buit e altre ple, vells.....lliura ·I· sous ·VI·

Ítem ·II· sotspalis vells.....lliura ·II· sous

Ítem ·I· caxa gran de noguer ab sa tancadura.....lliura ·XV· sous

Ítem un artibanch de noguer ab tancadura.....lliura ·V· sous

Ítem ·I· scala ab ·XI· graons.....lliura ·I· sous ·VI·

Ítem un retaule sots invocació de Sent Guiem ab sa cortina negra ab Sent Guiem a cavall en mig ab senyal de vays e de roses e una verga de ferre ab que corre, altar e cobertor de cuiro ab tres lines e corporals e ara e ab palis de drap pintat, ·III· canelobres e dos brandons de fust e ab capferre e dos brandoneres de ferre que pengen.....·XV· lliures, sous

[141v] Ítem un calze ab sa patena de pes de un march, poch més o menys.....·V· lliures, sous

Ítem un misalet votiu de pergamí cubert ab dos peus nus.....·I· lliura, sou

Ítem un ... de seda groch forrat de tela negra ab stola de fustam vergat, lo maniple de drap de seda vert, camís e avyt e anell.....·I· lliura ·X· sous

Ítem una canpana de pes de ·I· quintar e mig poch més o menys.....·X· lliures sous

Ítem una squelleta petita.....lliures ·V· sous

Ítem

Document 42

16/03/1447 (Lleida)

Inventari de béns i censos efectuat a l'hospital de Sant Martí.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 142r-143r.

Dicta die et anno

In ospitali vulgariter dicto de Sent Martí fuerunt inventa bona sequentia.

Primo l'alberch del spital de cel en abís afronta ab cases derocades d'en Penys e ab casa de Pasqual Sió e ab carrer públich per on van al Almodí e a detràs ab lo pati dit dels gramàtics.

Val lo dit alberch.....·XV· lliures, sous

Ítem fonch trobat en dit spital en la entrada ·II· colgues de posts la una convinent.....lliura ·XV· sous

Ítem ·V· flaçades ani convinens e oldanes.....·I· lliura ·V· sous

Ítem ·II· travesers vells.....lliures ·II· sous

Ítem ·II· squelleres petites.....·I· lliura sous

Ítem los costats de una colga.....lliura ·III· sous

En la casa damunt foren trobades tres caxaces e una pasteraça.....lliura ·V· sous

Ítem una tanalla de tenir vinum.....lliures ·III· sous

Ítem una tanelleta petita de tenguda de ·III· cantes

Ítem una altra menor trencada

[142v] Ítem ha lo dit spital una troç de terra canpa ala partida apellada la calçada de Montagut són ·II· fanequades. Afronta ab terra canpa de mestre Sabrite, cabrer, ab terra canpa de Jacme Verdeger e ab lo carrer dels hereters francha.

Ítem altre troç de terra canpa al pont apellat de Monsó afronta ab lo camí que va a Monsó e ab terra canpa del monestir de Sent Ylari e ab terra canpa de Pere de Bordalba, és ·IIII· fanecades ab cens de ·XX· diners reduïts que fa al monestir de Poblet.

Ítem altre troç al terme de pa e aygua, afronta ab vinya de Johan de Font de Vila, prevere, ab vinya de Pau Barutell, ab carrer dels hereters e ab vinya de terra canpa de Nicholau de Abella, texidor, e ab terra canpa de Monserrat de Roselló, fuster, és ·VI· fanecades ab cens de ·III· sous ·IIII· [diners] a la capella de Santa Ana en la sgleia de Castell d'Asens.

Ítem mes un troç a Concobella que són ·V· fanecades que fa de cens ·VIII· sous ·VIII· [diners] <als eneversaris de Sent Lorenc>. Afronte de una part ab Pericó Balle e d'altra part ab Pere Coma, pastador del pa de canongia, e més afronte e més afronte ab en Steve de Soria.

Ítem altre troç olivar a la coma de Valcalent és ·IIII· fanecades. Afronte de una part ab la muller d'en Arnau Uguet, quòndam, e après ab Alí, rector moro, e més afronte ab en Bertran de Peus. Fa de cens ·VIII· sous als eneversaris de la Seu de Leyda.

Los censals

Ítem primerament ha lo dit spital sobre l'alberch del capellà Segrera de la plaça de Sent de cens.....·V· sous

Ítem més ha de censal sobre l'alberch d'en Jacme Corner, prop de Sent Anthoni.....·IIII· sous

[143r] Ítem més li fa Salvador Pradell censal sobre un troç de terra a la Coma de

Valcalent.....·III· sous
 Ítem Anthoni Lisó li fa de censal de un alberch en la parròquia de Sent Lorenç....·XVI· diners
 Ítem més li fa de cens en Pere Babot de un troç de terra en la Coma de Valcalent.....·II· sous
 Ítem més li fa Anthoni de Vilagrassa de una vinya assetiada en la Coma de Sent Hilari, la qual vinya li fonch venuda al dit Vilagrassa per los patrons del dit spital per ·X· lliures fa de cens.....·X· sous
 Predicta cum iuramento denunciavit Franciscus Balç ospitalerius.

Document 43

16/03/1447 (Lleida).

Inventari efectuat a l'hospital de Pere Moliner situat al Portal de Sant Anthoni.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 145r-145v.

Dicta die et anno.

In ospitali vulgariter dicto d'en Moliner prop lo portal de Sent Anthoni.

Primo lo alberch del dit spital de cel en abís sitiàt en lo dit carrer de Sent Anthoni afronta de una part ab alberch de Francés Guardiola e lo corral o pati quis apella lo scorzador e ab alberch de Simó Morelló e ab la dita via pública. Franch e quiti, stimat.....·L· lliures sous
 En la entrada foren trobades les coses següents:

Primo una colga vella e ·III· lits de cordes.....·I· lliura sous
 Ítem ·VII· flaçades bones e convinens.....·II· lliures ·X· sous
 Ítem ·III· sots palls.....lliures ·III· sous
 Ítem ·VI· lençols ·III· de stopa e ·II· de canamiç convinens.....·I· lliura ·X· sous
 Ítem ·III· coxinals la un de fluxell, l'altre de ploma, l'altre de palla.....lliures ·X· sous
 Ítem una paella de aram e un calderet.....lliures ·XII· sous
 Ítem ·II· squelles petites.....·I· lliura sous
 [145v] Ítem en la casa damunt foren trobades les coses següents

Primo una taula ab los peus ques tenen ab ella e una banch.....lliures ·VII· sous
 Ítem una arqua sens cobertor e altra arqua ab cobertor e un troç de taula tot vell.....lliures ·III· sous

Denuncia madona Bertomeua, muller de Anthoni Liso, spitalera, que Mateu Pere, barber, estant almudaçaf penyorà una caldera de tenguda de ·III· cantes nova, la qual penyorà an Fuser, qui lavós era spitaler, a instancia de na Durona, ortolana que·l acusà que l'havia furtat alls.

Los dit spital ha diverses propietats e censals dins e fora lo terme de Leyda dels quals ha ésser donada raó per lo patró del spital lo qual és lo hereu de Pere Moliner, quòndam.

Document 44

16/03/1447 (Lleida).

Inventari realitzat a l'hospital dels preveres, en aquest moment situat al barri de la Suda.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 147r-147v.

Dicta die et anno

In ospitali vulgariter dicto dels preveres situato supra januare de la Çuda fuerunt inventa bona sequentia.

Primo l'espital e casa que afronta ab la casa apellada lo Collegi de Santa Maria e ab vies públiques fa ·X· sous als aniversaris de la Seu quiscun any de cel en abís stimat...·L· lliures sous

En la entrada foren trobades les coses següents.

Primo dos lits de posts on a ·XVI· posts d'alber ab sos peus nous.....·I· lliura ·X· sous

Ítem ·IIII· matalafs bons plens de bona lana.....·I· lliura ·XV· sous

Ítem ·VI· flaçades enfre bones e cominals.....·V· lliures sous

Ítem ·I· marfega vella buida.....lliures ·X· sous

Ítem ·II· banchs encaxats en torn los lits.....·I· lliura ·X· sous

Ítem ·II· parell de lençols bons de canem.....·II· lliures sous

Ítem ·II· coxinals de ploma bons.....·I· lliura sous

Ítem ·I· caxeta petita ab tancadura e una cadira foradada ·I· tavalla de aygua.....·I· lliura

Ítem una canpana sens batall.....·V· lliures

[147v] Lo dit spital ha de renda sobre al ciutat de Leyda ·XXXXVIII· sous quiscun any en cert termini los quals hi jaquí en Ramon Pelicer, quòndam prevere, és a raó de ·XXXV· (m) per mil és la propietat.

Testaments

Document 45

Trasllat efectuat el 1447, original 7/01/1372 (Lleida)

Testament de Guillem Vidal qui elegí com a marmessors als seus gendres, el mercader Pere Serra i el blanquer Joan del Coll, al sabater Arnau de Bealdú i a les seves filles, Joaneta i Elisenda. Demana ésser enterrat en una tomba que va construir al monestir dels frares menors de Lleida on ja hi reposen la seva primera esposa i alguns fills, també vol que a la tomba s'hi construeixi una escultura de pedra que representi un crucifix. Deixa entre molts llegats pietosos a monestirs i bacins de la ciutat l'ordre de construir un hospital a la seva casa de la plaça de la Cadena; en el testament ja estipula que hi haurà dues sales, una per a homes amb vuit llits i una altra per a dones amb quatre llits. Aquest document presenta algunes dificultats de transcripció pel tipus de llatí que utilitza, es tracta d'un copiat matusser de l'original amb paraules mal transcrites o mal interpretades.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 53r-73v.

In nomine domini nostri Iesus Christi eiusque genitricis virginis Marie et tocius curie superiorum. Novuerint universi quod ego Guillelmus Vitalis, çabaterius civitatis Ilerdensis sanus per Dei graciam mente et corpore comemorans quod nichil <tocius> morte et nil incertius hora mortis et quod nullum mortalium notus est terminus sui finis. Id circo volens huiusmodi mortalitatis invitabile debitum precavere dum viget in corporis membris vigor et ratio regit mentem quam a Deo langor obnubilat quod non sinit temporalium rerum non nullies recte disponere nam sui ipsius cogit ipsa langoris vehemencia oblivisti meum condo, dispono et ordino ac [53v] scribi facio testamentum et ordinacionem meam presentem in hunch modum in primis namque eligo et pono manumissores meos et mei presente ultime voluntate executores videlicet Petrum Serra, mercatorem, Johannem de Colle blanquerium ilerdense, generos meos, et Arnaldum de Bealdu, çabaterium, et mitatis antedictis Johannetam filliam meam uxoremque dicti Johannis de Colle, et Elichsendem uxorem dicti Petri Serra filliamque meam quibus aut quatuor vel tribus aut duobus ipsorum si omnes interesse non poterint seu nequieverint plenam confero potestatem dividendi et distribuendi de bonis meis prout in presenti testamento meo scriptum in ve[54r]verint et etiam ordinatum et credantur ipsi mei manumissores eorum simplici verbo ac sine testibus et juramento et probacionis adminiculo. Preterea volo et mando omnia debita ac iniurias quibus vere aparuerit me obnoxium teneri et obligari satisfieri et hoc fiat sumarie simpliciter et de plano sine strepitu et figura iudicii sola veritate facti atenta. Subsequenter eligo sepulturam meam in monasterio fratrum minorum ilerdensium in tumulo videlicet ubi Elichsendis uxor quondam mea et filii mei defuncti sepulti seu tumulati existunt. Post hoc accipio pro anima mea centum libras jaccenses de quibus fiat michi sepultura et novena honorifice prout decet et quod ematur [54v] pannis purpureus qui deferatur super feratio dum corpus meum tradetur ecclesiastice sepulture. Et facta mei corporis sepultura volo et dispono quod de dicto panno porpureo meus heres faciant seu fieri unam tabulam in qua tabula aponantur signo meo de Vidal quequidem tabula deserviat perpetuo celebracioni missarum in ecclesiam dicti monasterii fratrum minorum de quibus centum libris jaccensis mei anime relicte. Lego cumlibet manumissorum meorum predictorum pro eorum laboribus in presenti mea ultima voluntante exeguenda per eosdem sustinendis triginta solidos barchinonenses.

Item mando emi per dictos meos manumissores quatuor vel quinque ulnas sive alnes panni rubei coloris ad forum decem solidorum jaccensium pro qualibet [55r] ulna qui aponatur et defferatur super feratio quando mei corporis ecclesiastica sepultura et quod deferantur eo tunch ante corpus meum et portentur tres conques cum carbonibus et incensu ut est moris.

Item ordino, dispono ac mando quod fiat michi bona tumba sive monumentum lapidem iuxta

dictum tumulum ubi dicti filii et Elichsendis uxor mei et ego sepulti fuerimus in quo sint duo leones qui sustineant dictum monumentum et quod sit bene ... et quod in capite silicet superius sit Crux Domini circa medium scilicet dicti monumenti ad figuram Ihesu Christi crucifixi et cum corpus meum fuerit consumatum volo et mando quod ossa mea et filiorum meorum et dicte [55v] uxoris mei et aliorum propinquiorum et affinium meorum qui ibi sepulti sunt seu fuerint translantentur seu mittantur in dicto monumento. Et volo quod die illa et hora quibus fiet dicta translatio mei corporis et aliorum in ibi sepultorum fratres minores conventus civitatis Ilerde habeant facere processionem et fiat eis piatancia quibus intersint dicte mei manumissores et heres meus infrascriptus. Et dicte translacione et processione et pro dicta piatancia fiendis dicta die in dicto monasterio fratrum minorum dimitto septem libras jaccenses et ibi comedant ma[56r]numissores homines masculos et heres mei.

Item dimitto pauperibus veracundantibus videlicet cuilibet bacinorum pauperium veracundantium uniuscuiusque parrochiarum dicte civitatis quindecim solidos barchinonenses.

Item lego operi cuiuslibet ecclesiarum parrochialium dicte civitatis quinque solidos jacensis.

Item dimitto conventui fratrum predicatorum domus ilerdensis et quod intersint dicte ecclesiastice mea sepulture decem solidos barchinonenses et si non interfuerunt amittant legatum predictum.

Item dimitto conventui fratrum beate [56v] marie de monte carmello domus Ilerde alios decem solidos barchinonenses. Ita tamen quod fratres dicti conventus intersint mee ecclesiastice sepulture alioquin amittant legatum huiusmodi.

Item dimitto conventui fratrum sancti agustini domus Ierde decem solidos barchinonenses et quod ipsis fratres mei ecclesiastice intersint sepulture alia amittant huiusmodi legatum.

Item dimitto conventui fratrum monasterii sancte Eulalie domus Ilerde decem solidos barchinonenses et quod intersint mei sepulture ecclesiastice alioquin perdant legatum [57r] predictum.

Item lego conventui Sancte Trinitatis domus ilerdensis alios decem solidos barchinonenses dum tamen mee intersint ecclesiastice sepulture aliter si non interfuerint amittant legatum proxime dictum.

Item dimitto conventui dominarum minorisarum domus seu monasterii Ilerde decem solidos barchinonenses. Item quod quatuor ex sororibus ipsius monasterii habeant interesse mee ecclesiastice sepulture alia si non interfuerint volo eas dictum legatum minime habere.

Item dimitto honorabilibus paciariis qui tempore fuerint dicte civitatis Ilerde videlicet [57v] cuilibet eorum decem solidos barchinonenses et quod honorem impendant ac intersint dicte mee sepulture quo neve alia quod amittant legatum proxime per mee eis et cuilibet ipsorum factum residuum vero dicti legati anime mee distribuatur et elargiatur per dictos meos manumissores in piis causis eorum concienias super predictis penitus honerando.

De aliis bonis meis dimitto discreto Petro de Alfaraç presbitero, primigeno meo filio que

domine Salvatore uxoris mee amore Dei unum lectum in quo cubat videlicet postes, marficam, duo lantiamina stupe, unum lodi[58r]cem, unum traverserum.

Item lego Elichsendi uxore Petri Serra, fillie mei, unum corrigiem de cadeneta argenti cum sua bursa que fuerunt matris sue et unum pectinem ebureum. Item dimitto eidem Elichsendi fillie me quosdam patrenostres de ambre et unum cifum argenti et capidam que ipsi cifo deservit ad babtizandum et dues culleretes argenti et unam taceam argenti parvam.

Item lego Johanete, uxori Johannis del Coll, fillie mei, iam dicte unam taceam argenti esmaltadam et deauratam et duas culeras argenti.

Item dimitto Ray[58v]mundo Vitalis fratri meo quos habeat super bonis meis de vita solum et dumtaxat centum solidos jaccenses de violario quos heres meus absolvere teneatur annuatim at die obitus mei ad unum aniversarium et sich de inde singulis annis et quod odie obitus mei dictum violarium incipiat currere et non antea. Item lego [e]adem Raymundo Vitalis fratri meo centum solidos jaccenses de quibus induere teneatur de panno nigro. Volo tamen et ordino quod idem frater meus nullam in bonis meis faciat questionem seu demandam quavis ratione seu quausa [causa] alia quod [59r] amittat legatum seu legata que sibi facio.

Item lego Johanete fillie que mecum moratur trescentos solidos jacenses quos habeat cum virum duxerit et etatem actingerit sexdecim annorum. Ita tamen quod habeat morari cum domina Salvadora uxore mea et ei servire continue quousque dicta etatem sexdecim annorum actingerit et si dicta uxor mea interim hobieret habeat eo casu morari cum Margarita fillia mea usque ad dictam etatem et misi predicta dicta Johanneta fecerit amitat legatum predictum.

Item volo emi quindecim solidos jaccenses censuales emphitioticos in bono loco tuto et securo et quod dentur et assig[59v]nentur preberis ecclesie sancti johannis de platea ilerdense pro celebrando perpetuo unum aniversarium pro anima mea in crastinum sancti Egidi abbatis in dicta ecclesia sancit Johannis. Inde tamen dicti censualis directo penes heredem meum universalem remanente.

Item confiteor quod Salvadora uxor mea michi atulit in dotem sexcentos solidos jaccenses quos sibi mando dari. Item lego eidem uxore mee quadringentos solidos jaccenses de meo propio quos habeat ad suas voluntates. Item volo et ordino quod dicta uxor mea teneat et possideat quamdiu sibi fuerit vita comes hospicium meum in quo michi habito situm in Ça[60r]bateria Alba quod tenetur ad censum septuaginta solidorum jaccenses pro venerabili Francischo de Morello, milite, ipsam uxor mea tamen casta et sine viro existente, alia quod amittat legatum et revertatur heredi meo universali infrascripto, et quod dicta uxor mea neque etiam dictus heres meus dictum hospicium minime posunt vendere neque alienare cuiquam in quo quidem hospicio dicta uxor mea suam comunem habitacionem faciat dum vixerit et quod statim post hobitum meum siant porte nove in portali exceriori dicti hospici et quod dicta uxor mea possit sustinere in dicto hospicio fillios suos et non alios homines etiam [60v]

parentes suos videlicet morande continue in illo. Alia amittat legatum dicti hospicii volo tamen quod heres meus infrascriptus viventis dicta uxor mea teneatur solvere dictum censum et tenere dictum hospicium in condirectum propriis suis expense.

Item lego eidem uxori mee taceam meam argenti albam et duas cullerias argenteas ad suas voluntates. Item lego eidem uxori mee illud archistaneum quod ipsa prelegerit domus mee de illis que sunt in sala, et unam caxiam que est in capite scalae dicte sale, unam tunicam rubei coloris quam sibi feci et corgiam argenti quam cingit comunitur [61r] et unum supertunicale lividum et unam çamarram et mantellum ex linido claro et omnes vels et capells et unam tunicam ex livido quas sibi feci quas habeat ad suas voluntates. Item lego eidem uxori mee unum mantellum de tenat cum sua penam de vays et unam tunicam et unum supertunicale et unam çamarram coloris viridi quas sibi fecit. Item lego eidem uxori mee lectum in quo ipsa cummuniter cubat videlicet postes, marficam, matalafium et unum par lintiaminum, traverserium et unam lodicem et unam vanovam de melioribus meis. Item volo quod dicta uxore mea induatur de panno nigro de bonis meis videlicet mantellum subtunicale et çama[61v]rram qui panus detostet decem solidos jaccensis per ulna et nech ultra. Item lego eidem uxori mee centum solidos jaccenses de violario de vita ipsius uxoris mee et non ultra super bonis meis quos heres meus universalis sibi tradere teneatur annuatim de vita ipsius uxore mei et non ultra nec inde tenatur. Item dimitto eidem uxori mee totam formam et illud frumentum quam et quod est seu erunt tempore obitus mei in posse mei et in domo mea, unam calderam mixanam, unam taçam, carnis, salsas, legums, oleum et omnia comestibilia. Item dimitto eidem uxori mee unam ollam cupri mediocrem [62r] in qua comunitur coquinamus cum sua cobertora et huns ferros.

Item volo persolvi uxori Bernardi Gariç, agricole, qui residet juxta ecclesiam Sancti Johannis, illas decem septem libras, decem solidos jaccenses quos comendavit domine Elichsendi uxori mee quondam.

Item volo pro facta mei corpore sepultura et novena incontinenti omnia bona mea mobilia que habeo in domo mea vendantur in platea d'en Sanauga videlicet tres mantellos, unum vermill, unum blau et unum supertunicale rubeum cum allisats et unam çamarram rubeam et pannos tam lini, lane et filaça [62v] hostiles, archiestavan et alios res mobiles et bona utensilia domus mee et de preciis ipsorum solvantur sepultura et novena mei. Et quod solvatur etiam dos dicte uxore mee et dicti quadringenti solidi jaccensis quos sibi dimitto superius in pecunis et hoc fiat per heredem meum in continenti ut est dictum alia amittat hereditatem.

<... suum ospicium de la plaça de la cadena destinatur ad opus ospitalis> Item volo et mando fieri unum hospitale de bonis meis pro heredem meum infrascriptum in meis hospiciis que habeo videlicet in platea de la Cadena et quod dictum hospitale sich hedifficetur quod domus major dicti hospicii videlicet inferior sit migana [63r] de pariete grosa et quod in una parte ipsius domus fiant octo lecti qui de serviant hominibus pauperibus masculis, et in alia parte

fiant quatuor lecti qui deserviant mulieribus pauperibus, et quod in qualibet parte seu hospitali sive domus, sit lectus, postium et marfica cum sua palea, duo lantiamina et duas lodices et unam traverserium bonos et bonas et condecetes. Volo tamen quod in lectibus primis de intrata utriusque partis domus inferioris sive hospitale sit unum matalafium bonum et condecens et quod in utraque dictarum domum sit unum matalafium pro quod in[63v]firmis pauperibus deserviendo. Statuens quod dictum hospitale hedifficetur bene et condecenter in suis hedificiis ad cognitionem predictorum meorum manumisorum et heredis mei, et quod per ipsos uno fusteris et uno piquerio recognostatur sepe reffeccio facienda in dicto hospitali et ipsam refeccionem faciat heres meus et facere teneatur et ipsi mei manumissores possunt ipsum ad id compllere seu compelli facere quotiens opus fuerit <salarium ospitaleri> et quod semper in dicto hospitali stet seu maneat aliquis bonus homo qui deserviat dicto hospitali et pauperibus qui nominetur spitaler qui habeat annuatim pro sustentacione vite sue ducentos solidos jaccenses et dentur sibi annuatim per heredem meum de bonis meis et hoc fiat ad imper[64r]petum, qui homo si fieri poterit sit de mongenere si inveniri poterit. Et subsequenter dimitto dicto hospitali pro cibandis, curandis et reficiendis pauperibus dicti hospitalis infirmis et pro oleo qui deserviat dicte lampadibus centum solidos jaccenses censuales, rendales et annuales de bonis meis, quos centum solidos solvat et distribuat heres meus annis singulis dictis pauperibus infirmis casu quo sit necessarium et pro dicto olleo emendo et volo pro ipse heres meus et sui teneantur et tenere habeant incondirectum dicti hospitale tam in lectis quam in edificiis. Et statuo expresse quod dictum hospitale fiat et perficiatur per heredem meum infra tres annos a tempore mortis mee inantea continue computandos et [64v] quod supra portale maius et exterius dicti hospitalis fiat scutum lapideum in quo fiat et sit meum signum cum sculptura videlicet signum de vila ala et de çabata. Et si hoc omnia predicta que de dicto hospitali ordino heredes meus infrascriptus non compleverit volo et statuo quod amittat hereditatem quam sibi dimitto seu bona que sibi dimitto inferius et aliis heredibus meis de quibus inferius ordino complimentibus et observantibus premissa omnia et subscripta que de dicto hospitali ordino revertantur et devolvantur ipsa hereditas seu bona mea et ut ordinata per me de dicto hospitali melius debitum exequantur effectum et alia ex mea absoluta voluntate.

Volo pro heres meus [65r] quicumque sit non possit vendere quicquam de censualibus, violaris neque redditibus meis set quod habeat et faciat fructus eorum ad suas voluntates perpetuo et suorum et si contingat dicta censualia in totam vel in parte redimi seu cui volo quod pecunia que ex ipsis redempcionibus pervenerit ad manus ipsius heredis ipse heres in continenti deponat in tabula cambi seu trapeteto meliori ilderdensi et quod ipsam pecuniam et dicta tabula non amoneat nec convertat in alios ussus nisi in pensiones censualium que vulgariter nominantur censals morts que emi habeat quam scitius poterit super bonis universitatibus et singularibus personis sive locis tutis. Ulterius volo [65v] et statuo firmiter quod quousque

dictum hospitale fuerit completum in suis hedifficiis et lectibus quod interim fructus dictorum censualium perveniant et pervenire habeant ad manus dictorum Petri Serra et Johannis de Colle et Johannete et Elichsendis manimissorum meorum predictorum et heredis mei subscripti qui illos convertant et convertere habeant infaciendo et profeciendo dictum hospitale prout supra cum fieri mando et predicta volo sich servari et fieri in dicta censualia et violaria denastari seu aliquare alienari pro quem quam et quod ordinatio mea presens verius compleatur et exequatur et si contra hec sit ordinata per me heres meus ve[66r]nerit amittat bona hereditaria sive bona que sibi dimitto et revertantur heredi seu heredibus aliis meis premissa servantibus et complementibus quicumque fuerint et de quibus inferius ordino seu dispono.

Item lego Johanete, uxore Johannis del Coll, filie mei, trecentos solidos jaccenses censuales de illis silicet sexcentis solidis quos recipio super universitate Balagarii in festo Sancti Miquaelis, ita tamen quod fructus dicti censualis sit legati non currat sibi neque eos percipere possit usque quo dictum hospitale sit factum et completum prout superius ordino imo interim ipsi fructus inopere et lectibus dicti hospitalis convertantur et verti habeant [66v] donech dictum hospitale sit completum operis prefectum. Ut superius mando simili modo videlicet sub eisdem modis et condicionibus, lego Elichsendi, uxori Petri Serra, fillie mee, alios trecentos solidos jaccenses censuales ex dictis sexcentis solidis censualibus ac tamen non currat sibi fructus dicti censualis set converti habeant in operabus et faccione dicti hospitalis. Ut de dicta Johaneta superius largius ordinavi sub eadem forma, modo et condicione, lego Margarite filie mei, uxore Petri d'Agualada quondam, illos trecentos solidos jaccenses censuales quos michi faciunt et facere tenentur universitates et singulares de Artesa, de Monçonis e de Foradada in festo beate [67r] Marie mensis septembris.

Ita tamen pro legatum non possit capere nec fructus sibi currant donech dictum hospitale sit completum quam potuis ipsi fructus convertantur in operibus antedictae prout de dictae Johaneta et Elichsende filliabus meis superius ordinavi et dixi.

Item lego unicuique nepotum sive nets meorum tam natorum quam nasciturorum pro parte legitime successionis et quocumque iure eius pertinentium seu pertinenti in bonis meis quinque solidos jaccenses, in hoc tamen non inelligatur heres meus universalis.

Item volo et statuo expresse pro dictis Raymundus Vitalis, frater meus, et prenominate fillie mee et [67v] nepoti mei sive nets habeant se tenere pro contentis de hiis que superius eis et unicuique ipsorum lego et si contrarium fecerint ac in bonis meis facerent questionem petitionem vel demandam eo casu seu hiis casibus qui contra fecerint amittant et amittat legata seu ea que eis supra dimitto universa vero omnia et singula alia bona et imo mea census, censualia et violaria seu redditus meos et res meas ubique michi pertinentia et pertinere debencia et pertinentes et competere debentes solutis et completis omnibus et singulis supra dictis.

Dimitto Bernardo de Colle, nepoti meo sive net, filio Johannis de Colle et Johanete [69r] fillie mee predictorum, et ipsum Bernardum de Colle nepotem meum michi heredem instituo universalem sub hiis tamen vinculo condicione seu modo quod dictus Bernardus de Colle et sui filii legitimi et masculi vel ut heredes mei habeant tenere nomen meum et nominari cognomine meo, videlicet dictus Bernardus habeat se nominari Guillermus Vitalis et dicti filii sui masculi et legitimi cognomine de Vidal et signum et arma mea teneant. Alia quod amittant hereditatem et aliis revertantur de quibus infra dicetur et si forsam dictus Bernardus heres non erit vel si erit et hobierit quomodo cumque sine filliis legitimis masculis [69v] iamdicte bona que sibi dimitto revertantur isto casu Petro de Colle, fratri suo, filioque dictorum Johannis de Colle et dicte Johaneta eius uxoris fillie mee, qui Petrus et sui filii masculi legitimi ut heredes mei michi heredes instituto et dicto Bernardo subscribo. Et si dictus Petrus heres non erit vel si erit et hoberit infra pupillarem etatem vel postea quoquumque filliis masculi et legitimis sine predictis non superstitibus bona que sibi dimitto revertantur Petro Serra, filio dicti Petri Serra et dicte Elichsendis, fillie mee, qui similiter et sui fillii legitimi et masculi quos michi heredes facio habeant se nominari cognomine de [70r] Vidal et tenere meum signum et arma prout supra et dicte Bernardo et Petro de Colle ordinavi et si quod absit dictus Petrus Serra heres non erit vel fuerit heres et oberit infra pupillarem etatem vel postea quocumque sive dictis masculis et legitimis filliis volo quod bona que sibi dimitto revertantur Guillermo Serra, fratri suo, filio dictorum coniugum qui similiter et sui filli legitum masculi cognomen et arma mea tenere habeant et signum tanquam heredes mei et in hoc casu dictum Guillermmum Serra, dicto Petro Serra fratri suo substituo et michi heredem instituo, et [70v] si quod absit dictus Guillelmus Serra heres non erit vel sit erit et hobierit infra pupillarem etatem vel postea quocumque absque dicte fillis masculis in hoc casu bona que sibi dimitto revertantur Guillermo de Agualada nepoti meo sive net, filio Petri de Agualada quondam, generis mei et dicte Margarite fillie mee et filio ipsius Guillermi infrascriptis qui Guillermius de Agualata et sui filii legitimi et masculi cognomen meum de Vidal, signum et arma tenere habeant ut de aliis nepotibus meus superius est dictum qui nepotes omnes ad hoc teneantur prout de dicto Bernardo de Colle superius est tantum et in hoc casu dictum Guillermmum d'Agua[71r]lada nepotem meum et suos filios predictos michi heredes instituo et dicto Guillermo Serra substituo et si dictus Guillelmus de Agualada heres non erit vel si erit et hobierit infra pupillarem etatem vel postea quocumque sive filliis legitimis masculis antedictis.

Bona que sibi dimitto revertantur dicte Johanete, Elichsendi et Margarite filliabus meis equis partibus inter ipsas dividendo et posteris earum si masculi non fuerint et si masculi fuerint habeant predicta servare hoc est tenere cognomen meum et arma signum et de uno ad alterum seu alium successive et omnibus filliabus et earum posteris deficientibus [71v] filliis aliis proximioribus meis preter Raymundum Vitalis, fratrem meum, et Raymundum Vitalis,

nepotem meum, fillium Bernardum Johannis Vitalis quondam fratris mei et suos posteros in linea parentelle bona mea revertantur et devolvantur et in hiis casibus dictas fillias meas et suos filios dicto Guillermo de Agualada substituo et michi heredem instituo et ipsis filliabus meis et fillis isporum non extantibus alios proximiores meos preter Raymundum Vitalis fratrem meum et dictum Raymundum vitalis nepotem meum et suos filios michi heredes instituo et dictis filliabus meis et fillis etiam ipsarum filliarum mearum substituo et volo et ordino expresius quod si constaterit quod dictus Bernardus de Colle heres meus [72r] vel alius aut alii expredicte qui fuerit seu fuerint heres seu heredes mei fuerint mali administratores seu devastores bonorum hereditariorum supra dictorum quod illo casu seu quasibus alii seu aliis qui gradatim secundum dictas instituciones et substitutiones succedere debent bene administranti seu administrantibus predicta bona revertantur et devoluantur et est mea ultima voluntas et ultimum meum testamentum quam et quod volo valere iure mei testamenti ultimi et si casu aliquo inveniretur non valere iure mei ultimi testamenti volo saltem quod valeat iure codicilorum meorum vel alterius cuiusvis [72v] mee voluntatis ultime aut eo iure quo magis possit et debeat valere cassans itaque irritans et annullans omnia et singula alia testamenta et codicilos etiam quoscumque pro me ab olim facta et factos volens ordinans et statuens hoc presens testamentum meum omnibus aliis testamentis et codicilis meis prevalere et ante ferri ac robur obtinere perpetue firmitatis. Quod est actum et firmatum Ilerda per dictum testatorem septima decima die Ianuarii anno a nativitate domini millesimo trecentesimo septuagesimo secundo. Sig+num Guillelmi Vitalis testatoris predicti qui hoc testamentum meum laudo concedo et firmo [73v] et a manumissoribus meis et testibus infrascripte firmari rogo. Sig+num Arnaldi Sasto notario regia auctoritate, Sig+num Johannis Garcia çabateri ilderdensis testium. firme dicti testatoris qui firmavit die et anno prenotatis. Sig+num Petri Serra, Sig+num Elichsendis eius uxoris, Sig+num Johannis de Colle, Sig+num Johannete eius uxoris, Sig+num Arnaldi de Bealdú manumissorum predictorum qui sive dampno nostro et rerum nostrarum dictam manumisoriam firmamus. Sig+num Guillelmi Baiuli lapicide ilderdensis, Sig+num Guilelmi Çabateri de Balagario testum firmarum dictorum manumissorum qui [73v] firmarun ut superius est contentum die tercia febroarii anno a nativitate domini M^o trecentesimo septuagesimo octavo post obitum dicti testatoris. Sig+num mei Petri Regol publici regia auctoritate notarii per totam terram et dominacionem illustrissimi domini regis aragonum qui hoc instrumentum testamenti auctoritate honorabilis curie et paciariorum civitatis Ilerdensis et memoria recepta per discretum Mateum de Claret notarium publicum regia auctoritate hoc testamentum iterum in hanc formam publicam redigens scribi feci et clausi qui Mateus de Claret notarius morte preventus presens testamen[74r]tum. Iterum non valuit seu potuit scribere seu redigere in publicam noscionem constat autem de supra positis in ·XXII· linea ubi dicitur capidam que ipsi cifo deservit ad babtizandum et duas culleras argenti et. Et in ·XLVI· linea solvat et in ·LXX· linea nepoti

meo sive net, fillio Petri d'Agualada, et in ·LXXVII· linea dictas. Constat etiam de raso et emendato in dicta ·XXII· linea ubi dicitur unam, constat etiam de raso et emendato in prima linea. Presentis mee clausure testamenti.

Document 46

Trasllat efectuat el 1447, original 2/12/1395 (Lleida)

Trasllat del testament de Pere Serra, mercader de Lleida, qui malalt va elegir com a marmessors Bernat de Boixadors, Ferrant de Font de Vila, la seva esposa Elisenda i el seu fill Pere Serra. Volia ésser enterrat al monestir del Carme, al túmul que posseïa al costat de la capella de Sant Blai i demanava als frares vestir l'hàbit de l'orde el dia de la seva sepultura. Entre molts llegats estipulà, per remei de la seva ànima i la dels seus familiars, que es construís un hospital a casa seva, situada al carrer de la Coltelleria Vella, al costat de la capella ja instituïda a Sant Jaume i Sant Miquel arcàngel. Tot seguit establí el funcionament de la capella i de l'hospital. Aquest document presenta problemes de transcripció per tractar-se d'una còpia ràpida sense parar esment en el llatí i que comporta alguns problemes en la interpretació de les paraules.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 91r-105v.

Original perdut

[91r] Translatum testamenti honorabile Petri Serra quondam.

Quoniam omnia mundana transitoria sunt et labilia et nullus in carne positus mortis periculum evadere potest idcirco ego Petrus de Serra civis et mercator Ilerde detentus infirmitate timens mori et pensa inferni, cupiens si deo placuerit possidere gloriam dei sempiternam in bono meo sensu et loquela integra et manifesta meum scribi facio et ordino testamentum et dispositionem omnium bonorum meorum ubique sunt in quo eligo meos manumissores et huius mee ultime voluntatis executores videlicet venerabili Bernardum de Boixadors cive et botiguerium ilerdensis, Ferrarium de Font de Vila presbiterum beneficiatum in sede ilerdensis et dominam Elichsendem uxorem meam et Petrum de Serra filium meum quos sint carius possum deprecor eis que confero potestatem que si me mori contigerit antequam aliud faciam testem ipsi exequantur et compleant hoc meum testamentum seu ultimam voluntatem prout inferius scriptum invenerunt et ordinatum et si forte omnes mei manumissores hiis [91v] exequendis noluerint aut nequiverint interesse duo ipsorum inthilominus exequantur quosquidem manumissores deprecor atque volo quod sint tutores et curatores personarum et bonorum Guillelmi de Serra et Jacobi Michaelis de Serra filiorum comunium michi et domine Elichsendi uxore mee et quod Petrus de Serra filius meus et manumissor atque tutor prefatus habeat dictos filios meos tenere in domo sua usque ad completam etatem viginti annorum. Rogans ipsum tutorem ut filios meos predictos ut carius possint mitant in bonis moribus infirmitatem prout de ipsis tutoribus fiduciam habeo specialem eiusque bona procurent et administrent bene et diligenter iuxta eorum posse et secundum Dominum Deum et eorum bonam conscientiam.

Subsequenter volo et mando quod manumissores et tutores at executores mee predictis de bonis meis solvant et restituant omnia debita que debeam et omnes iniurias ad quas tenean et quod hoc faciant de plano et sine omni difugio et malicia et absque scripta et figura in dicti secundum Deum et formum anime prout hoc probari vel hostendi poterit per testes instrumenta vel alia legitima documenta dando et concedendo ipsis meis manumissoribus tutoribus et executoribus predictis aut duobus ex ipsis [92r] ut pertangitur plenum posse petendi exhigendi et recipiendi de bonis meis tantam pecunie quantitatem quod possint inde solvere et restituere predicta debita et iniurias.

Eligo sepeliri si tamen in hiis partibus contigerit anc finire dies meos apud doumum et monasterium fratrum del Carme in tumulo meo quod est ad latus capelle Sancti Blasi martiris institute in ecclesia domus prefate per me et Petrum Guillemoneta quondam mercatore Ilerdensis. Et volo et rogo religiosos priorem et alios fratres dicte domus quod die obitis mei contendant et tradant michi habitum sue religionis et quod ad morem seu usum fratrum sue religionis faciant michi solepniam sepultura cum latania maiori et aliis prosis ac suffragiis defunctorum et eandem solepmitatem faciant deibus novene et capud anni ubi infrascripte minores et predicatoros iuxta predictum mimerum habeant interesse et de omnibus hiis satisfaciant eis dicti mei manumissores.

Item volo et mando quod panus meus de auratus sive de auro quod iam ad hoc per me extitit emptum pretio viginti florenum corpori meo suponatur diem mee sepulture seu quando corpus portabitur ad sepelliendum et supponatur diebus novene et capud annii super meam sepulturam et quod ipse panus sit dicta capelle et quod ipsi mee manumissores in dicto pano quatuor signa duo de Serra et duo de Ferradura apponi faciant per quatuor angulos dicti panni et quod serviat [92v] in ornatu solepmitatis capelle et aliarum capellarum dicte ecclesie et quod dicti manumissores componant tam recotre vel vicaro sancti Johannis de platea decanus parrochia parrochianus existo de iure quarte dicti panni si quod et protinet in ipso panno de aurio quamquidem compositionem ipsi manumissores de meis bonis solvant ipsi rectori vel eius vicario. Et quod pannus predicti prior nec fratres dicti monasterii qui nunc sunt vel erunt pro tempore non possunt vendere, inpignorare vel alienare non abstrahere quacumque racione vel causa extra domum vel ecclesiam predictam nisi tam custodie tunch tempore necessitatis. Volo etiam et mando quod dicti mei manumissores ad dictam meam sepulturam fiendam vocent atque ad hibeant decem fratres de ordine minorum et decem fratres de ordinis predicatorum qui simil cum fratribus dicte domus del Carme solepniter officium deffunctorum et lataniam prefatam faciant die mee sepulture dum offertorium fiat et super sumus fimus meum fiat absolucionem. Item volo et mando quod dicti mei manumissores ad solepmitatem mee sepulture adhibeant et emant quatuor certes ponderis quadraginta librarum et quod vocent et habeant ad ipsam

meam sepulturam decem prebiteris qui similis cum dicto rectore vel vicario sancti Johannis intersint mee sepulture quibus pro caritatis dari mando decem et octo denarios barchinonenses [93r] ad ehuytenys cuilibet ipsorum et recotri vel vicarii predicto quinque solidos barchinonenses. Item dimitto eidem rectori pro abstrahendo funere quando portabitur ad sepulturam triginta solidos barchinonenses alia si amplius pecierit quod amittat legatum et quod fiat sibi iusticie complementum. Item volo quod emantur quatuor ulnas panni de vermell que supponantur meo corpori die sepulture et supra tumulum subtus pannum de auro diebus novene et capud anni. Item mando emeri duos cereos ponderis octo librarum inter ambos qui continue conburant prope finis meum et domo mea tantum quantum ibi existat et donech dutatur ad sepelliendum.

Item dimitto Michaeli Piquo nepoti meo decem libris barchinonenses. Ita tamen et sub condicione quod absolvat bona mea ab omnibus petitionibus et demandis quis facere posset vel movere quacumque ratione vel causa.

Item dimitto Petro Vaquer et Jacobo Vaquer fratribus cuilibet ipsorum centum solidos barchinonense et quod habeant facere absolutionem et difinicionem bonis meis ut pertangitur et non alia illi uel illis qui michi supervixerint.

[93r] Item dimitto Marionete filie Petri de la Era quondam, uxore Dominici d'Oscha qui moratur a la Torre d'en Moliner sich voccatur quindecim libris barchinonenses et quod faciat diffinicionem bonis meis ut perdicitur et non alia.

Item dimitto Monserrato de Camarasa genero meo sive genre meu centum solidos barchinonenses.

Item dimitto Petro Aguyló filio Petri centum solidos barchinonenses et quod faciat absolucionem bonis meis ut supradicitur et non alia si michi supervinat.

Item dimitto cuilibet dictorum meorum manumissorum pro laboribus manumissorie centum solidos barchinonenses.

Item dimitto Caternis filie d'en Pont, blanquer, quas sibi volo tradi de bonis meis tempore suarum nubciarum decem libras barchinonenses amore dei.

Item dimitto Anthonio Grayllart, magistro Johannis de Serra filii mei, quadraginta solidos jaccensis.

Volo tamen et expresse mando quod omnia [94r]predicta leguata per me superius facta tam pia quam alia nisi peciam que tempore meo morte fuerit sufficiant ad illa solvenda sabeant solvere prorata quod eis dimitto tam meus heres universalis quam alii heredes particulares per me inferius nominandi et eodem modo prorata habeant stare et subhire in se honus quorumcumque communium talliarum, impositarum et imponendarum in civitate Ilerde et quod de fructibus horum quod eis dimitto per ipsos vel eorum tutores predicta solvi habeant provisione ipsorum deducta et hiis omnibus completis omnia eorum bona que

dictis filiis meis dimitto scilicet dicto Guillermo custodiantur et fideliter procurentur per eius tutores et curatores usque ipsi filii proxime nominatis etatem attingerint supra dictam.

Item quia ad laudum Dei omnipotentis et pro reffigerio animarum mei et Petri Ferrarii quondam et parentum meorum et omnium Christi fidelium institui quoddam hospitale quod construxi subtus vel propter hospicium meum in quo nunc habito situm in vico vulgariter nuncupato la Colltelera Veyla. Quiquidem hospitali est contigua quandam capella ubi ad honorem Sancti Michaelis Archangeli et Sanci Jacobi Apostoli quoddam altare est constructum idcirco caoekke predictae et altari assigno confirmo dono atque laudo illos quatuorcentos solidos jaccensis censuales franchos et quitios absque faticha et cinquatenno qui sunt ex illis mille quingentis solidis jaccensis censualibus quos universitas civitatis [94v] ilerde michi facit et tenetur facere censuales quolibet anno in festo ominem sanctorum ad forum viginti mille solidorum jaccensium pro mille licet iam ipsos quatuorcentos solidos jaccensis censuales assignaverim ipse capelle et Petro dez Soler beneficiato eiusdem per me ad serviendum dicte capelle presentato in sui sustentatione et aliorum qui fuerint pro tempore beneficiati dicte capelle constat de presentacione et dotacione prefatis cum publico instrumento sigillo episcopatus domini episcopi ilerdensis sigillato quaquidem donationem et presentationem ut predicatur factam laudo et confirmo prout melius potest dici et scribi. Ita tamen pro beneficiatus predictus quicumque fuerit teneatur facere sermone cotidianum in horis canonicis dicendis missis celebrandis et dictum hospitale etiam regere teneatur et quod cereri prebiteri qui ppost morti dicti Petri dez Soler fuerint benefficiati dicte capelle cum ad hoc ipsum Petrum astringere non intendam ipsi benefficiati non possint obtinere aliud beneficium quod si fecerint et predictum servicium non implenerint et contrafecerint supra dictis. Eo casu volo quod mei manumissores et heres meus universalis infrascriptus dum vixerint vel post mortem ipsorum manumissorum et heredis predictorum quicumque sint patorni eiusdem capelle possunt ehicire quecumque benefficiatum dicte capelle que predicta non servavunt et aliud beneficium obtinebit non astringens ad hoc ipsum Petrum [95r] Soler nisi solum ad dictum servicium et missarum celebracionem et in hoc casu conferant ipsum beneficium aliter presbitero si fuerit filius vel nepos vel alius de mea parentela ex partis aliterius parentum meorum bone vite et bone fame, et si non extiterit aliquis de mea parentela quod tunch conferant uni prebitero tantum qui sit bonus et ydoneus in vita fama et moribus qui modo pretacto serviat dictum beneficium et dictum hospitale reguat et custodiat iuxta dictorum manumissorum et heredis et patronorum infrascriptorum noticiam et cognicionem volo inquam quod non obstantibus quibuvis tam de contentis in dicta dotacione quam alia quod si dictus Petrus dez Soler benefficiatus prefatus non deservierit vel deservire noluerit dictum beneficium ut pertangitur in hoc casu dicti mei manumissores, heres vel patroni

prefati possunt habere unum presbiterum qui si fieri poterit sic religiosus de ordine carmelitarum vel minorum vel predicatorum qui in dicta capella ipso beneficiato defficiente et non serviente celebret missam qualibet die cui de dictis CCCC solidis jaccensium censualibus dicte capelle possint dicto capellano vel religioso sic servienti dare duodecim libras jaccenses quolibet anno. Residuum vero dictorum CCCCorum solidorum jaccensium. Volo quod recipiat dictus Petrus Soler personaliter vel per procuratorem iuxta suam voluntatem hoc etiam ad lecto quod si dictus presbiter vel religiosus qui fuerit conductus vel habitus pro dicto servicio faciendo locho dicti Petri dez Soler nunc beneficiati dicte capelle non fecerit cotidie dictum servicium quod ex illo pretio seu conduccionem caritatis predictae anime sibe ordinate pro una quaque die qua deffecerit in dicto servicio deducantur et duodecim denarios barchinonenses a XVIII qui dentur uni alio presbitero in dicta capella qui ibidem cotidie celebret missam. Volo tamen quod illo qui conducetur [95v] loco dicti Petri dez Soler spectetur in dicta capella quousque tractus terciarum sit fructus in turri cinbalorum sedis ilderdensis hanc enim constriccione facio de predictis ad hoc ut iuge sacrificium et misarum celebracionem non difficiat in dicta capella per omnes dies continuos. Item volo et mando quod casu quod dictus Petrus dez Soler, beneficiatus predictus, fecerit dictum servicium personaliter in dictam capellam continue ut tenetur in hoc casu volo quod dicti CCCC solidos jaccensis censuales tradamur sibi prout ei pro dicto servicio sunt assignati. Item volo et mando de gracia speciali fienda dumtaxat dicto Petro Soler et non alio vel aliis beneficiatus dicte capelle qui pro tempore fuerint post ipsum quod dictus meus heres et sui successores vel manumissores au patroni de bonis meis intus domum meam et cum dicto herede teneantur proinde ipsum Petrum dez Soler in comestu et potu sint persone heredes prefati. Ita tamen et dumtaxat quod dictus Petrus dez Soler teneatur dare dicto heredi et eius successoribus aut manumissoribus vel patronis pro dicta provisione centum solidos jaccensis pro quolibet anno quo dictam provisionem voluerit accipere ut predicatur vel fuerit sibi data ipso serviente et custodiente ipso heredi iuxta posse et herede serviente ipsa qui olim suus magister fuit atque custos. Volo etiam et mando de speciali gratia quod ipsi Petro dez Soler et aliis beneficiatis qui fuerint post ipsum in dicta capella quid dictus heres meus teneatur dimittere dicto Petro dez Soler et aliis beneficiarum qui post ipsum fuerit pro sua habitacionem unam cameram supra domum hospitale cum sua saleta dicta camere contigua et quod possit habere ingressum idem Petrus et alii beneficiati et eius successores ad dictam saletam et cameram per capellam vel hospitale prefatos ipsis personaliter servientibus dictam capellam et non alis.

[96r] Item dono et assigno, laudo et confirmo perpetuo donationem quam feci de centum quinquaginta solidos jaccensis censualibus qui sunt de dictis mille quingentis solidos

jaccensis quis civitatis Ilerde prefata michi facit censuales in dicto termino omnium sanctorum. Quiquidem CL solidos jaccensis sunt per me assignati pro raupis emendis per dictos meos manumissores dum vivant et post mortem isporum per patronos meos infrascriptos quolibet anno quequidem raupe deserveant dictis pauperibus qui in dicto hospitali hospitabuntur.

Item dono et assigno, laudo et confirmo donationem quam feci de centum quinquaginta solidos jaccensis censualibus qui sunt de dictis mille quingentis solidis jaccensis antedictis quodquidem centum quinquaginta solidos jaccensis volo et mando quod per meos manumissores predictos dum vixerunt et post eorum mortem per patronos infrascriptos dentur hospitalario qui hospitale predictum gubernabit atque reget ad quodquidem hospitale deservoandum. Volo et mando quod per meos manumissores vel patronos perquiratur unus bono homo uxorem habens bonam qui fuit hospitalari dicti hospitalis et deserviant dictum hospitale et pauperes christi qui in dicto hospitali venient ad hospitandum et custodiant raupas, lectium et cetera in dicto hospitali existentia et ea que inposterium dabunt at ementur per quasuis personas qualitercunque et quod ea habeant recipere cum benefificio, inventari et ea reddere si expediat vel sit locus restitutionis ipsis manumissoribus aut patronis cum ipso inventario quiquidem hospitalarius possit recipe, colligere et habere quascumque lexias per quoscumque eas legantes dicto hospitali ad ... denariis jaccensium infra et illas possint penes se retinere dicti hospitalarii ad usus suos etc. leguata que fiant vel tradantur dicto hospitali que summa astendat ultra duodem denarios jaccensis. Volo et mando [96v] quod illa colligant et prelicentur per presbiterum et beneficiatum qui est vel fuerit dicte capelle et ponantur in una caxia quam de bonis meis mando emi et illam mando figi seu inseri in aliqua parte dicte capelle quequidem legnata deserviant necessitatibus dicti hospitalis et pauperum maxime infirmaverin qui in dicto hospitali hospitabimtur ad cognitionem manumissorum vel patronorum meorum. Volo etiam et mando quod unus ex ipsis hospitalariis coniugibus non sit ausus recedere acustodia dicti hospitalis die ... ut ea que eis comittentur melius custodiantur, teneantur etiam custodie capellam predictam et omnia que ibi existant teneantur etiam lampadam dicte capelle illuminarie mane et sero qualibet die tenantur etiam pulsare squillam a les avemaries trina pulsacione in quadam pulsacione, tres repichs, cum pulsabitur per a les avemaries a la Seu et non antea, et quod teneant bacinum de les candeles et dent comptum ipsi heredi et quod lucratum fuerit deserviat in expensas lampadam dicte capelle. Volo insere et mando quod dicti mei manumissores vel patroni diligenti indagacione perquirant dictos coniugos hospitalarios qui sunt persone fideles et bone fame et condicionis qui se ipsos cum suis bonis constituent se donatos dicti hospitalis de tota eorum vita et pro ibi faciant fructus suos tam de dicto censuali eis dimisso et assignato quam de leguatis eis

determinatis et de hiis possint se edutari et provideri in vitta potu et aliis necessitatibus promittantque et iurent cum publico instrumento in dicto servicio et promittant stare ibi per decem annorum aut quinque vel alis sedem quod cum heredi et manumissoribus meis de eorum vita et post patroni infrascripti poterint convenire. Item volo et mando quod dicti hospitalarii teneantur mundare ab omni sutziditat vel inmunditia raupas dicctorum lectum dicti hospitalis et stopis etiam mundare dictum hospitale et capellam saltim [97r] semel in septimana. Item volo quod dictus hospitalarius seu eius uxore teneantur per quatuor vices vel quatuor tempora anni facere buguades et mundare pannos lini ut si quid in ipsis sutzidum sit vel inmundum ab ipsis emundetur et auferatur, et si hiis ipsis hospitali facere contradirant vel faciant eser quod eo casu presbiter quicumque fuerit benefficiatus dicte capelle simil cum herede vel patronos infrascriptis de dictis censum quinquaginta solidos jaccensis dicto hospitario assingarum faciat aliis personis facere et mundare ut superius per tempora continetur.

Ins autem patronatus dictorum dictorum beneficii et hospitalis dimitto meis manumissoribus predictis et Petro de Serra filio et manumissori meo predicto et heredi universali infrascripto et heredum suorum vel heredum filiorum suorum aut aliorum filliorum meorum sibi succedentium ut infra subicitur gradatim. Primo hii qui sunt vel fuerint generis masculini subsequenter hii qui sunt vel fuerint generis feminitii si masculi non existant qui cognomen de Serra cognominari habeant et si forte dicti meus heres et aliorum predictorum ut pertangitur succedentium deffecerint vel moriantur volo quod maiores officii draperiorum ilerde habeant ius patronatus antedictus qui patroni superius nominati habeant ius presentandi dictum benefficium quandocumque locus afuerit presentacionis quam presentacionem fieri habeant infra tempus aiure constitutum et eis indultum et quod haveant presentare si forte fuerit aliquis ex filiis meis vel ex filiis filliorum meorum qui velit habere dictum benefficium seu capellam et qui fuerit maioris etatis sub condicione quod ille talis benefficiatus infra tempus viginti annorum habeat asmere gradum vel ordine diaconatus quod si non fecerit auferatur sibi dictum benefficium et michi in hoc casu conferatur alteri ex predictis qui fuerit maior in etate et sich per omnes per ordinem exsequatur donech omnes masculi [97v] descendentes ex ipsis filiis meis de cognomine de Serra deffecerint vel ab humanis sint sublatis et defficientibus filiis meis et filiis filiorum meorum predictorum volo hanc ordinem servare in filiis filiarum meorum ut predicatur et subsequenter servetur ab inde in aliis proximioribus meis, primo hii qui fuerint ex parte patris et postea hii qui fuerint ex parte matris et de genere ipsorum et mei quod tamen habeant hoc probare alia possint dictum benefficium conferre cuicumque presbitero bone fame et comiseracionis honeste qui predicta teneatur servare in servicio et custodia dicti beneffici et hospitalis ut supra scribitur et astringitur. Volo autem quod dum aliquis ex

predictis ad dictum beneficium deservendum presentandus non fuerit presbiter quod non possit habere ex censuali prefato dicto beneficio assignato nisi octo libris jaccensis et de residuis duodecim libris jaccensis dicti mei manumissores vel patroni faciant ipsem beneficium et capellam alicui bono presbitero vel religioso ut predicatur qui codie celebret in dicta capella ad hoc ut iuge sacrificium continetur in eadem capella quicumque autem presentatus postque fuerit presbiter et continue celebret vel faciat continue celebrare habeat eo casu omnes viginti libras jaccensis dicto beneficio ut predicatur assignatas.

Item confiteor domine Elichsendi uxori mei filieque Guillermi Vitalis quondam cerdonis Ilerde dotem sex mille solidorum quos michi aculit tempore nubciarum et etiam sponsalium sive donacionem suam propter nubcias ad consuetudinem terre huius prout in suo inserto dotalicio continetur que dos et sponsalium mando solvi eidem domine Elichsendi uxore mee infra annum luctus de bonis comunibus et fructibus dicte hereditatis et si [98r] forte dicta uxor mea voluerit accipere totum sponsalium completum quod illud habeat assecurare bonis fideiusoribus de restituendo ipso si ad secundas convolaverit nubcias vel migraverit ab hac vita cum sit de consuetudine observetur et hoc. Idem volo servari et michi eo casu volo dividi inter filios meos masculos infrascriptos qui michi vixerunt equibus partibus inter eos. Item dimitto eidem domine Elichsendi omnes et singulas raupas et vestes suas et jochalia que aculit in domo mea tempore nubciarum. Et etiam dimitto eidem omnes coestes sui corporis et omnia jochalia que penes se existerut vel habebit tempore mei morte ab suas omnimodas voluntates.

Item dimitto dicte domine Elichsendi de gracia speciali et in remuneracione bonorum servitorum per ipsam michi impensorum trecentos solidos jaccensis censuales quos universitas loc de orta michi fant censuales in festo sancte Marie agusti ad omnes suas voluntates sub tali tamen condicione quod ante quam ipsa recipiat legata predicta habeant iurare ipsa Elichsendis super sancta quatuor Evangelia quod manifestabit et in scriptis ponere faciat et quidem de bonis meis redavit seu meus fecit vel fieret de domo mea tam in vita quam in morte et promitat quod post mortem suam tradat seu per suos manumissores tradi faciat meis heredibus silicet Petro et Guillermo equis partibus dividendo.

Item dimitto sine lego Guillamoneto de Serra, filio meo et dicte Elichsendis uxore mei, quingentos solidos jaccensis censuales quos universitas ville Tarrege [98v] michi facit censuales iuxta formas duorum iustrumentorum vendicionalium de dictis censualibus michi factorum anno quolibet in festo Sancti Jacobi apostoli.

Item dimitto sine lego eidem Guillamonete censum triginta tres solidos et quator denarios jaccensis censuales quos universitas ville Tarrege michi facit annuatim in festo accensionis domini.

Item dimitto sine lego eidem Guillamoneto quingentos quinquaginta solidos jaccensis quos universitas loci de Seròs michi facit censuales anno quolibet duodecima die mensis Madii ut in duabus vendicionibus est contentum.

Item dimitto sive lego eidem Guillamoneto ducentos solidos jaccensis censuales qui sunt ex illis mille quingentis solidos jaccensis censualibus quos universitas civitatis Ilerdensis michi facit annuatim in festo omnium sanctorum ad forum viginti mille solidorum pro mille.

Item dimitto eidem Guillamoneto centum sexaginta solidos jaccensis censuales quos universitas loci de Seròs michi facit censuales quolibet anno secunda die mensis iunii.

Item dimitto eidem Guillamoneto trescentos quinquaginta solidos jaccensis censuales quos nobilis Anthonio de Luna et universitas loci de Miqinença michi faciunt [99r] censuales anno quolibet in festo Sancte Marie mensis augusti.

Item dimitto eidem Guillamoneto medietatem cuiusdam orti mei situati prope ecclesiam Sancti Egidii illam videlicet medietatem que est versus dictam ecclesiam quequidem medietas facit quinque solidos jaccensis censuales.

Item dimitto eidem Guillemone centum florenis auri qui sunt ex illis trescentis florenis auri quos dicta domina Elichsendis uxore mea michi debet cum publico instrumento ex causa in eo contenta.

Item dimitto eidem Guillermo Serra centum solidos jaccensis censuales quod honorabile Franciscus de Sancto Clemente et universitas de Çarrocha michi facit anno qualibet in festo Sancte Marie septembris.

Item dimitto eidem CXVI solidos IIII denarios obulum jaccensis quas universitas de Castelldasens michi facit censuales in festo curcucicisionis domini.

Item LXXXVI et octo denarios barchinonenses de quos universitas de Arbecha michi facit censuales in dicto festo ad forum viginti sex mille pro mille.

Item ducentos solidos jaccensis censuales quos universitatis de Montagut michi facit censuales in festo Sancti Francisce.

In quibusquidem censualibus et aliis legatis per me eidem [99v]Guillermo de superfactis quo sibi dimitto pro parte et legitima et aliis iuribus sibi pertinentibus in bonis meis eiusdem Guillamonetum de Serra heredem instituo prohibens cum presenti eidem Guillermo quod ex sorte principali non possit detrudere falcidiam nec legitimam immo fructus qui exierint ex ipsis censualibus cedant ei et computentur sibi in legitimam et quod ipsi fructus non possint petere idem Guillelmus quouique sit etatis viginti quinque annorum et isto medio volo pro siet et stare habeat sub consilio et correccione venerabilium Ferrarii de Fontdevila et Bernardi de Boxadors predictorum.

Consequenter dimitto fratri Jacobi Michaelis de Serra de ordine Sancte Marie Riupulli filio

meo et dicte domine Elichsendi uxore mea pro parte legitima et hereditate sua paterna mille solidos monete barchinonenses de terno censuales quos universitatis locorum Castillionis Farfanie et de Menargens michi faciunt annuatim in mense iunii ad forum XIII m solidos pro mille. Item dimitto eidem fratri Jacobo C florenis auri qui sunt ex illis trescentis florenis auri quos dicta domina Elichsendis uxore mea michi debet cum publico instrumento ex causa in eo contenta.

Item dimitto eidem fratri Jacobo quinque libros de dret qui sint in domo mea.

In quibusquidem censuali et libris predictis ipsem fratrem Jacobum michi heredem instituo sub condicione tamen quod fructus ipsius censuales congregentur pro dictos tutores in una bona tabula et segura et quod ex ipsis fructibus sive libris dictus frater Jacobus non possit gaudere donec essertus fuerit professus in monasterio antedicto et nunc facta ipsa professione sua fructus prefatos [100r] sit ut predicatur congregatos et libros prenomatos in continenti volo pro dictos tutores eidem fratri Jacobo tradi et deliberari et sub vinculo etiam et condicione quod post mortem eiusdem fratris Jacobi ex ipsi mille solidos barchinonenses censuales et ex libris predictis fiat una capella in monasterio prefato quam fieri volo de fructibus eiusdem censuales adque ex precio librorum predictorum per manus venerabilium abbatis et prioris qui tunc fuerint dicti monasterii simil cum venerabilem fratrem Dalmacio de Carcalla si tunc vixerit sub invocacione corporis Christi bene et ornate ex omnibus ornamentis ad dictam capellam construendam necessariis et aliis ornamentis ad servicium eiusdem capelle necessariis in qua quidem capella assignantur seu opponantur signa de Serra et de Ferradura quos quidem abbatem et priorem qui tunc vixerint et dictum fratrem Dalmacium si tunc vivat et abbatem et priorem qui pro tempore fuerint et patronos et gubernatores dicte capelle et censuales prefati pono et assigno quos quidem patroni facta constructione prefata et emptis aliis ornamentis emendis ad servicium dicte capelle et altaris de fructibus eiusdem censuales ex inde ex fructibus censuales predictis faciant cotidie celebrare missam seu missas in dicta capella monachis dicti monasterii et aliis beneficiatis in eodem monasterio.

Item dimitto Caterine filie mee uxore Monserrati de Camarasa vicini Ilerde iure instituta et pro parte legitima et hereditate sua paterna illos ducentos quinquaginta solidos jaccensis censuales quos universitatis terre marchionatus michi faciunt anno quolibet in festo Sancte Marie Augusti.

Item dimitto eidem Caterine D. solidos jaccensis censuales [100v] quos universitas loci d'Albelda michi facit censuales in festo Sancti Luce Evangeliste et in hiis que sibi dimitto et in hiis que tempore nubciarum suarum et dicte Monserrati sibi dedi ipsam Caterina iure institutionis michi heredem instituo tam hiis que sibi dedi tempore nubciarum suarum cum condicione quod habeat diffinire bonis meis quod si non fecerit amittat legatum et de inde

fiet sibi iusticie complementum.

Item dimitto Jacobo d'Olzinellis, filio venerabilis Bernardi de Olzinelles, nepoti sive net meu <filio Caterine> filie mei pro parte legietima et omni alio iure pertinenti in bonis meis si quos sibi pertinet ducentos solidos jaccensis et in hiis et in hoc pro dedi dicte Caterine filie dicti Jacobi tempore nubciarum ipsum Jacobum iure institutionis michi heredem instituo.

Item dimitto Angeline nepoti mei filie domini Petri de Serra heredis mei infrascripti pro parte legietima et alio iure sibi pertinenti in bonis mei iure naturalis alios mille solidos jaccensis iure institutionis michi heredem instituo.

Universa omnia alia bona mea mobilia et immobilia at semoventia et iura universa et acciones mea etiam quecumque sint et etiam ubicumque dimitto Petro de Serra predicto filio meo et dicte domine Elichsendi uxore mei comuni institutes eimdem Petrum de Serra filium meum iure institutiones michi heredem universalem iure cetera autem bona que sunt in dicta hereditate sunt censualia que secuntur primo videlicet sexcenti solidi jaccensis censuales que sunt ex illis mille quingentis solidis jaccensis censualibus quos universitas civitatis [101r] Ilerde michi facit quolibet anno in festo omnium sanctorum ad forum viginti mille solidos pro mille de quibus Petrus predictus quolibet anno de vita tantum dicti fratris Miquelis teneatur dare ipso fratri Miqueli centum solidos jaccensis statim quam receperit a dicta civitate.

Item sunt etiam trescenti viginti septem solidos jaccensis, denari et obolus quos universitas loci de Albesa michi fant censuales annuatim octava die mensis iunii.

Item etiam quingenti solidi jaccensi censuales quos universitas loci de Corbera michi facit quolibet anno in festo beati Francisci.

Item sunt etiam septaiginti solidos jaccensis censuales quos universitas loci Castellonis Farfanie michi facit annis singulis in festo Sancte Margarite.

Item sunt etiam Quingenti solidos jaccensis censuales quos universitas loci de la Granadella michi facit anno quolibet in festo Sancti Blasi.

Item sunt etiam quadriagenti solidos jaccensis censuales quos universitas loci Almenaris michi facit anno quolibet in festo Sancti Bartholomei.

Item sunt quinque solidos jaccensis censuales quos recipio annuatim in festo nativitate domini super quadam tabula situata in platea pullorum [101v] dicte civitatis inferius squalam per quam astitur ad hospicium Raymundi Baxador est verum tamen quod de ipsis quinque solidis ego facio duos solidos jaccensis censuales capelle d'en Splugua institute in ecclesia Sancti Andree recipit eos en Sera presbiter.

Item sunt etiam trescenti quinquaginta solidos jaccensis censuales quos universitates locorum d'Alcarraç, de Muntagut, de Çarrocha et de Lardachans michi faciunt quolibet

anno vicesima die febroarii quorum ducenti solidi sunt intitulati sub nomine Petri Ferrari et centum quinquaginta solidos sub nomine meo.

Item debentur michi proxime dicti trescenti quinquaginta solidos jaccensis censuales isque in anno nonagesimo quarto de sex terminis iam elapsis verum tamen si docuerint apocham recipiatur eis.

Item sunt etiam recipio annuatim prima die augusti super universitatibus de Flix e de la Palma et honorabile Pere Molinerii, Francischo de Boscho et Johanna de Boscho trescenti triginta tres solidos et quatuor denarii jaccensis censuales ex una parte et trescenti sexaginta solidos et octo denarii jaccensi de violario ex alia parte sunt in sumam septingenti solidos.

Item sunt in ispa hereditatis mille silidos jaccensis censuales [102r] quos universitatem locorum de Balaguer de Castelló de Farfanya, Menarguens, d'Albesa, d'Algerre michi faciunt censuales in festo Sancti Thome.

Item dimitto eidem centum florenis qui sunt ex illis trescentis florenis quos Elichsendis uxore mea michi debet cum publico instrumento ex tam in eo contenta.

Sub vinculis infrascriptis silicet quod dictus Petrus heres meus non possit contradicere huic mei ordinacioni huius.

In super volo et mando ad hoc ut de bonis meis mea ordinacio finalis exsequatur seu exsequi valeat in uumento salutis et reffergeri animarum parentum meorum et mei et aliorum Christi fidelium viam paradisi ingredientium quod nullus filliorum meorum ac heredem predictorum sit ausus vendere, alienare net modo aliquo inpignorare ex censualibus que eis dimitto tam superius expressatis quam aliis dicto meo heredi universali dimissos abdicans et auferens eisdem omnimodam potestatem vendendi, alienandi, transferendi et inpignorandi ipsam censualia prout melius diti potest. Imo volo et expresse mando quod si per eorum debitores per eorumdem redemptionem peccunia precii ipsorum in totum vel in parte preparatur alicui ex ipsis heredibus quod illa peccunia deponatur in manu et posse venerabili Bernardi de Boxadors et aliorum manumissorum predictorum in aliquo [102v] trapezeto civitatis ilerde securo et ab illis potestatibus precium horum seu huius que redimetur non possit aliquis abstrahi donech fuerit vel fuerint in consimiles redditus vel censuali esmerciatum seu reductum et si quis ex ipsis heredibus contra fecerit inpredictis eo casu volo quod amitat leguatim per me sibi factum et nunch revertatur inter alios fratres servantes hanc condicionem seu pactum quos mando ut supra specificatur quas empciones habeant fieri per meos manumissores et tutores predictos de vita ipsorum tota.

Item volo et mando quod omnia leguata predictis meis heredibus facta vinculis et condicionibus infrascriptis sint subiecta eaque adimpleri valeant prout inferius ordinabitur

seu etiam scribentur primo videlicet quod si dictus Petrus Serra non esset michi heres universalis vel quia nollet aut non posset vel si michi heres esset et decederet quandocumque sive liberis ex legitimo matrimonio procreatis in utroque ipsorum casum substimo sibi Guillerum de Serra filium meum supra dictum michi heredem instituo.

Et si forsam dictus Guillermus Serra filius et heres meus particularis decederet quandocumque sine liberis de legitimo et carnali matrimonio procreatis substimo sibi predictum Petrum Serra heredem meum [103r] universalem et michi heredem instituo eo caus.

Et si forsam Caterina filia mea uxore dicti Monserrati decederet absque liberis in hoc casu substinio eidem dictis Petrum et Guillerum Serra et michi heredes instituo vel altro isporum supervinente.

Et si omnes filli mei predicti et etiam alius filius vel alii filii nasciturus vel nascituri si quis vel si qui esset vel essent in quo seu quibus substitutiones predictae locum haberent decederent sine liberis de legitimo et carnali matrimonio procreatis in hiiis casibus et altero ipsorum subscribo dictis filiis meis masculis filios masculos dictorum filiorum meorum si viverent uno vel plures videlicet eorum maior natu et sich de inde maior natu eorum supervivente usque ad ultimum et per hunc modum subscribo hec volo quod locum habeat in Jacobus de Ulzinellis, filium Caterine uxor quondam venerabile Bernardi de Olzinelles, nepotis mei. Ita tamen quod habeat se nominare cognomine de Serra et facere signum de Serra et non alis et post predictos masculos filiorum meorum predictorum et si non viveret dictus Jabous et decederet sine liberis de legitimo et carnali matrimonio procreatis volo quod bona hereditatum predictorum filiorum et filie mearum que eis [103v] supra dimitto revertantur et devoluantur anime mee et in hoc casu animam meam et Christi pauperes michi heredes universales instituo et dictis filiis et filie meis et eorum nascituris substituo. Ita videlicet pro bona dicte hereditatis convertantur in capella et hospitali predictis tam in ornatu dicti altaris scilicet in pannis aureis, libris cereis lampadibus et aliis jocalis dictam capellam decorantibus, et in pauperibus infirmis cibandis et educandis et in raupis et lectulis et aliis ornatibus eiusdem hospitalis et quod ex censuali dicte hereditatis predictis conpesatis et promisis volo quod adiungantur capellano capelle prefate qui nunc est vel fuerit pro tempore redditui qui nunc havet cotidie redditus. Ita quod Satis nunc habet viginti libras jaccensis quod nunch habeat quadraginta libras dicte monete et ex alio censuali facta ipsam provisione ornatus ipsius capelle et provisione hospitalis et infirmorum eiusdem et facto predicto augmento in censuali dicte capelle volo quod fiant tot beneficia seu presbiteratus in eadem capella quantum sufficiant ipsa censualia seu hereditas predictas. Ita quod quilibet benefficiatus habeat pro sui vita sustentacione veginti libras jaccensis quiquidem sint tam astricti quam ordinati eo modo quo presbiter seu

benefficiatus capelle mei predicte Sanctorum Michaelis et Jacobi est astrictus seu ceteri sunt astringendi ibidem aut etiam ordinandi tam de meo genere [104r] quam alii et de meo genere preferamur ut predixi et tunch in casu seu casibus premissis volo quod divina officia fiant in dicta mea capella semel voce alta prout consuetum est facere in ecclesiis parrochialibus civitatis Ilerde et tunch ille qui nunc est presbiter prefate capelle sit prior aliis presbiteris et beneficiatis et sic vocetur et vocari habeat inter ipsos tunch in dicta capella beneficiorum. Volo inque et mando quod de aliis bonis meis que in redditibus et censualibus tunch temporis non exciterint quod vendantur ipsa bona et de pecunia que exierit ex ipsis emantur tantum quantum poterunt censuale mei manumissores et patroni predicti et illud convertantur in presbiteratibus et beneficiis predictis modis predictis volo tamen et ordino atque remito quod dicti mei manumissores et patroni de censualibus et iuribus dictarum hereditatum dent atque tradant ante omnia mille solidos jaccensis anno quolibet Caterine uxore dicti Monserrati de Camarasa si tunch vixerit de quocumque statu permanserit dum vita sibi fuerit comes et non ultra leguato prefato supra sibi facto in suo rabore existente.

Volo inque quod si forsam sibi masculi vel femini sexus de legitimo et carnali matrimonio michi de cetero nasceretur vel nascerentur que michi superviveret vel superviverent dimitto si unus vel una fuere et cuilibet eorumdem nasciturorum si unus vel plures fuerint pro hereditate et legitima sua paterna hoc quod ei vel eis contigat iure nature usque ad complementum legietime bonorum meorum predictorum cui vel quibus filio vel filiis nascituris ipsi filii mei cum heres universalis quod ceteri heredes particulares [104v] vel tutor ipsorum de hiis que eis dimitto seu lego habeant dare secundum magis et minus pro solido et libra dictam legitimam ipsi filio michi nascituro vel filiis nascituris supra dimisam volo etiam et ordino quod dicti mei heredes de hereditatibus sibi dimissis seu relictis ut non valeant nisi sola provisione victus et vestitus donech dita mei manumissores seu tutores satisfecerint omnibus leguatis meis predictis prout superius ordinatum est de fructibus dictarum hereditatum et satisfecerint etiam uxori mee predicte de dote et sponsalicio suis et dicto filio vel filiis nascituris vel eorum tutori sit satisfactum de eorum legietima supradicta que debetur ipsis iure nature et meis etiam debitis et iniuriis sit satisfactum que omnia adimpleri volo de bonis dictarum hereditatum secundum magis et meius vel iuxta solidum et libram et hoc etiam provari volo in omnibus "civitatis" positis vel imponendis tempore mei obitus.

Item volo et mando quod filii mei predicti seu ali quis ipsorum non sit ansus petitionem vel demandam aliquam dare vel agere contra ipsum meum heredem universalem ultra ea que eis dimitto nec alis contradicant hius mei voluntati et ordinationi quod si fecerint et contradixerint predictis ex casu volo quod amittant hereditatem quam cuilibet ipsorum

contradirentium dimitto et eo casu volo quod fiat eis iusticie complementum prout ordo iuris requirit.

[105r] Item volo et mando quod omnia inserta censualium meorum stent et stare habeant simile compilarum in caxia mea ubi consueverunt stare et de presenti stant et cum ipsi heredes fuerint in etatibus iam precattis quod manumissores et tutores predicti teneantur unicuique dare suam partem et non antea. Et quod fiant tres claves cum quibus claudi possit post obitum meum quarum una remaneat penes dictam dominam Elichsendem, alia penes dictum Bernadium de Boxadors, alia penes dictum Ferrarium de Fontdevila et si afuerit necessitas aperire ipsam caxiam quod unus vel duo sive alio vel aliis aprire non possit ad hoc ut melius ipsa intrumenta custodiantur et melius sit tantum meis heredibus predictis.

Insuper volo quod hec sit ultima voluntas mea quam volo valere iure testamenti et si forsam non valet aut non valeret ac valere non possit iure testamenti saltem valeat iure codicillorum meorum vel cuiuslibet alie ultime voluntatis cassans, irritans et annullans quascumque ordinacionis vel testamenta per me actenus facta volens hunc meum testamentum seu ultimam voluntatem omnibus aliis prevalere. Quod est actum Ilerde secunda die mensis decembris anno a nativitate domini Millesimo trescentesimo nonagesimo [105v] quinto. Sig+num Petri de Serra testatoris predicti qui hoc concedo, laudo et firmo testesque firmari rogo sig+num Arnaldi Rohira, vicini Ilerde, sig+num Petri Salat, clericus tonsuratus diocesis ilerdensis testum firma dicti testatoris.

Presens transumptum a sua originali nota testificata per discretus Michaellem Vinya, quondam notarium regia auctoritate fideliter suptum et cum eadem veridice de verbo ad verbum comprobatum per me Matheum de Clareto publicum regia auctoritate notario sub numero quindecim foliarum papiri presentis forme inclusa presens per alium scribi et translari feci cum aliquibus correctis et suprapositis qui propter sui prolixitatem hic a poni omisi et ut in indicto et extra fides adhibeatur morum solitum artis notarie appono Sig+num.

Altres

Document 47

Primera meitat S. XIV (Tolosa)

Innocenci IV el 1245 va autoritzar als estudiants de l'Estudi de Tolosa la possibilitat d'ésser acollits als hospitals de la vila situats fora de la via pública. Al segle XIV aquest privilegi va ésser copiat i enviat a l'Estudi General de Lleida.

A: Cat. AML, Fons Municipal, Pergamí 434.

b: Claude DE VIC, Joseph VAISSÈTE, Histoire generale de Languedoc. París: Jacques Vincent,

1737, p. 455 (*Privilegi original d'Innocenci IV*).

Innocencius Episcopus servus servorum Dei. Venerabili fratri Episcopo Tholosano salutem et apostolicam benedictione fidelium pietas quae hospitalia edificare deceruit ut Christus in suis membris pauperibus caput ubi reclinet inveniat, cum in eisdem inbendictionibus seminatur, pro ipsis vitam seminantes emerent copiosius sempiternam. Quocirca fraternitatem tuam monemus attentius in domino et hortamur per apostolica tibi scripta mandantes quatinus scolares pauperes qui desiderio discipline a propriis domibus longius recedentes vigiliis et laboribus plurimis macerantur, in hospitalibus de Tholosa, extra viam publicam positus, egenorum necessitatibus deputatis, recipi faciatis et prout eorum requirit paupertas, caritative tractari cuius in eterni iudicis audite mereantur examine: vos non novi, qui Christi minimos quos gravis affligit misèria, in misericordie hospitio recipere recusarint contradictores per censuram ecclesiasticam appellationem postposita, compescendo. Datum Lugdunii ·XIII· kalendas octobris pontificatus nostri anno tercio.

Ego G. de Fangareto, doctor legem et rector Studi Tolosani, recognosco et confiteor hec esse privilegia Studi Tolosani in cuius rey testimonium duxi sigillum meum et sigillum universitatis tolosa manu propria aponenda.

Ego Dominicus de Monsoar, baccallarius in legibus confiteor hec esse privilegia Studii Tholose in cuius rei testimonium sigillum meum posui ego enim conecxi cum originali.

Document 48

1384 (*Lleida*)

Despeses de la Pia Almoïna per l'any 1384.

A: Cat. AML, Fons Pia Almoïna, Llibre de Comptes de la Pia Almoïna, Lig 033/083, f. 10r-11r.

Despesas fetas en la distribució dells pobres

Primerament en lo mes d'agost entreren quescun dia ·CL· pobres mutan la despesa de quescun dia ·XXXVII· sous ·VI· diners. Suma de tot lo mes lo qual ha XXXI die: ·MCLXII· [sous] ·VI· diners

Ítem en lo mes de setembre entreren quescun dia ·CL· pobres mutan la despesa de quescun dia XXXVII sous VI diners. Suma de tot lo mes lo qual ha XXX dies: ·MCXXXV· sous

Ítem en lo mes de octubre entreren quescun dia ·CL· pobres mutan la despesa de quescun dia ·XXXVII· sous ·VI· diners. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXXI· die: ·MCLXII· sous ·VI· diners

Ítem en lo mes de noembra començàm a crexer los pobres segons costuma e de volentat dells almoynes, per rahó del temps del ivern qui és pus estret e per rahó dells, scolans pobres, qui

levós comencen a entrar a la festa de tots sans. Entraren quescun die ·CLXXX· pobres, mutan la despesa de quescun die ·XLV· sous. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXX· dies: ·MCCCL· sous.

[10v] Ítem en lo mes de dehembra entraren quescun dia ·CLXXX· pobres. Suma la despesa de quescun dia ·XLV· sous. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXXI·:

·MCCCXCV· sous

Ítem en lo mes de janer lo qual ha ·XXXI· die entraren quescun die ·CLXXX· pobres. Suma quescun dia ·XLV· sous. Suma de tot lo mes ·MCCCXCV· sous

Ítem en lo mes de febrer entraren quescun die ·CLXXX· pobres mutan la despesa de quescun dia ·XLV· sous. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXVIII· dies:

·MCCLX· sous

Ítem lo mes de març entraren quescun dia ·CLXXX· pobres mutan la despesa de quescun dia ·XLV· sous. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXXI· die:

·MCCCXCV· sous

Ítem en lo mes de abril entraren quescun dia ·CLXXX· pobres mutan la despesa de quescun dia XLV sous. Suma de la despesa de tot lo mes qual ha XXX dies:

·MCCCL· sous

Ítem en lo mes de marx, lo qual ha ·XXXI· die entraren quescun die ·CLXXX· pobres, mutan la despesa de quescun die ·XLV· sous. Suma de tot lo mes:

·MCCCXLV· sous

Ítem en lo mes de juny començam a minvar los pobres segons que és costuma de amenvar los a ""cincogema"" per tal com los scolans sen van e no es temps de tan gran stretura com lo precedent. Entraren quescun dia ·CL· pobres. Suma quescun die ·XXX· ·VII· sous ·VI· diners. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXX· dies:

·MCXXV· sous.

[11r] Ítem en lo mes de juliol entraren quescun die ·CL· pobres mutan la despesa de quescun dia ·XXXVII· sous ·VI· diners. Suma de tot lo mes lo qual ha ·XXXI· die: ·MCLXII· sous ·VI· diners.

Summa de tota la despesa dels pobres los qualls son entrant en aquest an ·XV (M) CCLXXVII· sous ·VI· diners.

Suma dels pobres qui son entrats en l'an present LXI (M) CX pobres qui muten de comptan a cascun ·III· diners la summa dessus dita. ·LXI (M) CX pobres.

Document 49

15/03/1447 (Lleida)

Carta entregada per Nicolau Clavell, comanador de l'Hospital del Sant Esperit de la ciutat, al bisbe de Lleida, rebutjant la unió del seu centre amb la resta. El comanador es defensa

dient que ell només està obligat a actuar si el comanador de l'hospital de Montpeller, casa mare de la lleidatana, li ho demana i addueix que són l'única casa de l'orde a aquesta banda dels Pirineus. Posteriorment es va encarregar la còpia de la carta al volum conservat a l'Arxiu Capitular.

A: Cat. ACL, P7-M3-P5-CO5 (1387-1447) (Processos criminals de jurisdicció eclesiàstica), f. 133r-135v.

Carta original perduda

Postmodum vero die mercuri que computabatur ·XV· mensis marcii anno predicto a nativitate domini millesimo quadringentesimo quadragésimo septimo. Constituti personaliter dicti Monseratus Botella, canonicus, Petrus Eximeno, beneficiatus Sedis, et Gabriel Peyró, civis ilerdensis deputati ut superius expresatur per reverendisimus dominus Episcopus iudicem et comissarium, qui supra in hospitali vulgariter nominato del Sant Sperit, sito in parrochia Beate Marie Magdalene, comparvit coram eis honorabile et honestus religiosus frater Nicholaus Clavell, comendator Domus Santi Spiritus civitatis Ilerde qui obtulit et dictus superius nominatus presentavit cedula[m] quandam in papiro scriptam continentie subseguente: [133v] Cert és e notori que la orde e religió del Sant Sperit és fundada e aprobada per lo Sant Pare apostòlich del qual orde haiem diverses part del món, monestirs e cases del Sant Sperit en los quals ha comanadors e donats professors en lo dit orde faents tres vots solepnes com quiscun religiós és tengut en cada orde entre los altres. És fundat en la ciutat de Leyda hun monestir e casa del dit orde del Sant Sperit en lo qual precedix e es instituït comanador çò és lo honorable frare Nicolau Clavell ab alguns frares del dit orde los quals aquí servexen Déu e lo dit orde segons lurs ordinacions e regles de aquell e són vers religiosos, cases e persones fundats e constituïts en obediència del molt honorable mosse[n] lo comanador de Montpeyller del matex orde Sants. Axí la deta casa e monestir del Sant Sperit de la deta ciutat de Leyda novament és donat ha entendre o per vengut al dit coma[134r]nador de Leyda que lo molt reverent senyor Bisbe de Leyda per virtut de una reformació o unió dels spitals seculas de la dita ciutat voldre lo dit monestir en casa del Sant Sperit de Leyda unir e agregar als dits spitals seculars e profans. E de aquels ensemps ab aquest monestir del Sant Sperit voler-ne fer un spital secular. Com lo dit comandor de Leyda age jurat de servir obediència al dit comanador de Montpeyller e servir les regles e ordinacions del dit orde e la dita casa e monestir e totes les propietats e béns de aquell per mantenir e conservar conservació de sa orde e sagrament e perquè lo dit superior seu càrrech algú no li puxe ésser donar. Per çò e altre se oppose a la dita unió no consentint en alguna manera que lo dit monestir e casa del Sant Sperit sie unida ne agregada ni incorporada ni ajus[134v]tada als spitals seglas de la dita ciutat. Ni en lur casa ni monestir ni propietats e obes, béns ni questes de aquells sie feta alguna novitat, preiudiciu, derogació ni lesió ni als privilegis, libertats, imunitats, regles ni altres coses del dit monestir e casa de Leyda ni al dit orde del Sant Sperit ans aquels tots romanguen e sien conservats en ses virtuts, força e valor e fortitut, axí com tots temps hi an

stat e conservat fins al present dia com los dits monestir, casa e orde no sien ni puxen ésser conpresos en la dita unió dels spitals seculars per disposició de dret ni en altra manera. Suplicant lo molt dit reverent senyor Bisbe que sie de sa mercè e requerint lo dit comanador a vosaltres honrats mossen lo canonge Botella qui deu ésser en loch del dit senyor no voler imoure res ni fer lesió, derogació ni perjudici algú al dit monestir [135r] e casa del Sant Sperit comanador ni frares ni en los béns setis ni mobles ni en privilegis, questes, drets ni immunitats de aquells ans aquelles lexen star, tenir, possehir, pacíficament sens enpachs contradicció alguna en la forma e segons que fins ha huy an stat tengut e possehit com per instiancia axí fer-ho deiats majorment com lo dit monestir e casa del Sant Sperit de Leyda e comanador vinch e sols en la senyoria del senyor Rey d'Aragó com non aie pus del dit orde e monestir en tota la senyoria del dit senyor Rey citra montes. E axí sie evidentment notori interès ultra lo del dit orde del Senyor Rey d'Aragó de la ciutat de Leyda com sie un sol e singular membre de aquella. En altra manera si lo contrari ere feyt, lo que no creu, lo dit comanador no hi consent ans hi dissent expresament per les rahons dessús dites et alia. E proteste mes de la destrucció distitució del dit monestir e casa e de la pèrdua e disminució dels béns, rendes, questes, drets, emoluments de la inficció, lesió e derogació dels privilegis, libertats [135v] e immunitats de aquell e de tots dans, mesions e interessos de aquells e de tot plen dret universal e particular del dit monestir e casa del dit orde del Sant Sperit. E de totes coses liccit és protestar les quals puxe estimar, denunciar e manifestar al soperior del dit orde e sobre aquelles aver regrés al Sant Pare apostòlich. Requir per vos notari ésser-ne testificada carta pública.